

แนวทิศทางการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่

โดย

พลตรี ไกรภพ ไชยพันธุ์
เสนาธิการกองทัพภาคที่ 1

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 63
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2563 – 2564

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทิศทางการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ พลตรี ไกรภพ ไชยพันธุ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 63 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2563 – 2564

พลโท

(วิโรจน์ เกิดแสง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทิศทางในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พลตรี ไกรภพ ไชยพันธุ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ในโลกสังคมที่ไร้พรมแดนส่งผลให้การเคลื่อนไหวของคน ทุน ความรู้ เทคโนโลยี สินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกพื้นที่ ส่งผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยสังคมไทยสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างกว้างขวางผ่านสื่อเทคโนโลยี อีกทั้งยังเปิดโอกาสในการพัฒนาและถ่ายทอดวิทยาการและแหล่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะเดียวกันสังคมไทยยังขาดภูมิคุ้มกันในการบริโภคผ่านสื่อเทคโนโลยีและมีแนวโน้มของการเป็นสังคมวัตถุนิยมสูงขึ้น ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งความขัดแย้งทางการเมือง สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติและโรคระบาด ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ การดำรงชีวิตของประชาชนและความเชื่อมั่นของนานาประเทศ รวมทั้งความสงบสุขของสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในมิติต่างๆ ที่กระทบทั้งในระดับ สังคม ชุมชน รวมไปถึงจนถึงระบบการผลิต การบริโภค ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล ทำให้โฉมหน้าในสังคมเมืองของไทย ในยุคปัจจุบันเป็นสังคมที่ผสมผสานระหว่างความเป็นสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) และการเป็นสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society) ซึ่งยังคงไว้ในบางมิติ จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้เกิดข้อสังเกตและให้ความสนใจกับ “รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle)” ของ “คนรุ่นใหม่” หรือคนรุ่นเจเนอเรชันวาย ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนรุ่นพ่อแม่ ทั้งแนวคิด ค่านิยม และพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกับคนรุ่นก่อน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการดำเนินชีวิต การบริโภค การเลือกอาชีพ การเลือกสถานที่ทำงาน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นต้น

ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่เกิดโรคระบาดในทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย และความขัดแย้งทางด้านความคิดทัศนคติ ที่ไม่ตรงไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้สภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทในสภาพของแต่ห้วงเวลา ซึ่งจะนำไปเป็นแนวทางในการปรับแผนการดำเนินงานยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้องรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลและนำไปใช้ต่อยอดในการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตในยุคใหม่ โดยจะเป็นการสร้างยุทธศาสตร์ชาติที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

Abstract

Title Trend direction in lifestyle of Thailand society in a new style
Field Social Psychology
Name Maj. Gen. Kraipob Chaiyapunth **Course.** NDC **Class** 63

In a society without borders, the flow of people, capital, knowledge, technology, goods and services is all connected around the world. Encourage rapid change in all areas It has both positive and negative effects. Thai society is able to access information and knowledge widely through technology media. It also provides opportunities for development and transfer of modern technology and technology. At the same time, Thai society still lacks immunity to consumption through technological media and has a tendency to become a materialist society. People are politically alert and focus on social responsibility. including political conflicts natural disaster situation and epidemic affect the country's economy the livelihood of the people and the confidence of the nations including the peace of Thai society Under the globalization and economic and social development of Thailand from the past to the present are important conditions that cause the change of Thai society in various dimensions. affecting both the social, community level, including the production system, consumption, as well as the daily lifestyle of the individual. Making the face of urban society in Thailand in the present day is a society that combines a modern society (Modern Society) and a traditional society (Traditional Society), which still exists in some dimensions. As a result of such changes, it was noticed and paid attention to. "Lifestyle" of the "new generation" or generation Y whose lifestyles are different from those of the parents' generation, including concepts, values, and behaviors that are not the same as those of previous generations be it lifestyle, consumption, career choice Choosing a place to work social interactions.

Therefore, it is necessary to study the lifestyle of Thai society in a new way from the current situation of the epidemic in the world, including Thailand. and conflicts of opinions and attitudes that are not in the same direction causing social conditions and human lifestyles to be adjusted according to the context of the time This will be used as a guideline for adjusting the national strategy implementation plan in accordance with the actual situation at present. For information and use in the study of lifestyle in the new era This will create a national strategy that can be used to develop the country with stability and sustainability.

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “แนวทิศทางในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่” นี้ เป็นการศึกษาในด้านสังคมจิตวิทยา จากสภาพบริบทของสังคมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันประกอบกับวิกฤตการณ์การเกิดโรคระบาดโควิด-19 ที่เกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดวิถีทางในการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ๆ กันออกตามสภาพภูมิประเทศและสังคมของแต่ละประเทศ จึงทำให้เกิดแนวคิดในรูปแบบการดำรงชีวิตแบบใหม่และส่งผลกระทบต่อวิถีทางความคิดตลอดจนการดำเนินชีวิตของสภาพสังคมในปัจจุบันที่ถูกบีบคั้นจากแรงกดดันในหลายมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และอื่นๆ จึงเป็นเหตุทำให้คนในยุคใหม่ต้องมีแนวคิดและการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุทำให้ผู้วิจัยต้องรวบรวมแนวคิดของคนในยุคใหม่เพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดแนวทางในความคิดของคนยุคใหม่ที่จะดำเนินวิถีชีวิตในอนาคตเพื่อจะได้เป็นแนวทางให้ภาครัฐกำหนดแนวยุทธศาสตร์ที่จะเข้าถึงการขับเคลื่อนในทุกมิติโดยจะต้องตอบสนองและสอดคล้องกับการดำรงชีพในวิถีการดำเนินชีวิตในยุคใหม่ เพื่อการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ให้เป็นไปอย่างยั่งยืนและพัฒนาต่อไป

พลตรี

(ไกรภพ ไชยพันธุ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง “แนวทิศทางในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่” เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยากรที่ได้ให้ความรู้ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง ตลอดจนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาป้องกันประเทศ ทุกนาย ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับนักศึกษาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา และขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้การศึกษาของผู้วิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นและสามารถนำเสนอเอกสารวิจัยฉบับนี้ได้สมบูรณ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับและขออภัยมา ณ ที่นี้

พลตรี

(ไกรภพ ไชยพันธุ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
ทฤษฎีและแนวคิดด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	9
ยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
กรอบแนวคิดการวิจัย	45
สรุป	46
บทที่ 3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบัน	47
สภาพปัจจุบันของสังคมไทย	47
ผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย	48
ยุคสมัยของสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลกระทบต่อลักษณะบุคคล	50
ทิศทางการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคมไทย	51
สรุป	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 แนวทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ ของสังคมไทยในปัจจุบัน	54
ปัจจัยที่ส่งผลต่ออิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	54

	ในปัจจุบัน	54
	แนวโน้มและทิศทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ของสังคมไทยในอนาคต	64
	สรุป	66
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	67
	สรุป	67
	ข้อเสนอแนะ	68
	บรรณานุกรม	71
	ประวัติย่อผู้วิจัย	73

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2 - 1	มุมมององค์ประกอบเดียวของทัศนคติ	16
2 - 2	รูปแบบการดำเนินชีวิตและกระบวนการบริโภค	21
2 - 3	การจัดกลุ่ม AIOs เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต	22
4 - 1	ทิศทางของเทคโนโลยีตลอดจนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ	56
4 - 2	สัดส่วนประชากรโลกที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ในรอบ 50 ปี และการพยากรณ์ในอนาคต	58
4 - 3	การใช้จ่ายของกลุ่มคนชนชั้นกลางทั่วโลก	58
4 - 4	การพยากรณ์อัตราการเติบโตของกลุ่มประเทศ E7	59
4 - 5	การพยากรณ์อัตราการเติบโตของสังคมเมือง	61
4 - 6	การพยากรณ์ทรัพยากรที่เป็นที่ต้องการในปี ค.ศ.2030	62

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายใต้สังคมที่เป็นพลวัต ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมโลก ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม การเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลกที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทักษะคน ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้และการบริโภคในรูปแบบต่างๆ อาทิ การใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางในการซื้อขาย รวมถึงการทำธุรกรรมต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวตนซึ่งกันและกัน การบริโภคสื่อหลายช่องทางในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้คนไทยเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขีดจำกัด เกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย แม้จะเพิ่มโอกาสให้กับประเทศแต่อาจก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เนื่องจากขาดการคัดกรองข้อมูลข่าวสารและเลือกรับวัฒนธรรมที่ไม่ดี จนทำให้คนไทยละเลย อัตลักษณ์ มีพฤติกรรมที่เน้นบริโภคนิยมและค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ ไม่เคารพในสิทธิคนอื่น ขาดความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูให้ความรู้ ปลูกฝังศีลธรรม ให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมและจริยธรรมลดน้อยลงอีกด้วย

ในโลกสังคมที่ไร้พรมแดนส่งผลให้การเลื่อนไหลของคน ทุน ความรู้ เทคโนโลยี สินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกพื้นที่ ส่งผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยสังคมไทยสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างกว้างขวางผ่านสื่อเทคโนโลยี เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้สังคมไทยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งข้อมูลทั่วโลก และเสริมสร้างการก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้ในอนาคต อีกทั้งยังเปิดโอกาสในการพัฒนาและถ่ายทอดวิทยาการและแหล่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะเดียวกันสังคมไทยยังขาดภูมิคุ้มกันในการบริโภคผ่านสื่อเทคโนโลยีและมีแนวโน้มของการเป็นสังคมวัตถุนิยมสูงขึ้น ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งความขัดแย้งทางการเมือง ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงอยู่ สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติและโรคระบาด ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ การดำรงชีวิตของประชาชน และความเชื่อมั่นของนานาประเทศ รวมทั้งความสงบสุขของสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในมิติต่างๆ ที่กระทบทั้งในระดับ สังคม ชุมชน ไปจนถึงระบบการผลิต การบริโภค ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของสังคมชนบทไทย ที่กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในด้านระบบสาธารณสุข โภคและโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับความเป็นสังคมสมัยใหม่มากขึ้น รวมไปถึงจนถึงความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี และปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของบุคคล ทำให้นิยามของชนบทไทยในปัจจุบันได้รับการอธิบายเพิ่มเติมผ่านความทันสมัย เช่น การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต การใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล การมีเครื่องทำน้ำอุ่น และมีโทรทัศน์ดีสดีสัญญาณดาวเทียม

ตลอดจนการมีโอกาสด้านทางเลือกที่มากขึ้นในการเข้าถึงแหล่งอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการทำไร่ทำนา เกิดการแปรเปลี่ยนของระบบการผลิตแบบพอเพียงชีพไปเป็นการผลิตในเชิงพาณิชย์ เกิดการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรพันธสัญญา การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการก้าวไปสู่การเป็นสังคมผู้ประกอบการ เป็นต้น ทำให้โฉมหน้าชนบทไทยรวมถึงสังคมเมืองของไทย ในยุคปัจจุบันเป็นสังคมที่ผสมผสานระหว่างความเป็นสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) และการเป็นสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society) ซึ่งยังคงไว้ในบางมิติ จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้เกิดข้อสังเกตและให้ความสนใจกับ “รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle)” ของ “คนรุ่นใหม่” หรือคนรุ่นเจเนอเรชันวาย โดยคนรุ่นเจเนอเรชันวายมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนรุ่นพ่อแม่ ทั้งแนวคิด ค่านิยม และพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกับคนรุ่นก่อน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการดำเนินชีวิต การบริโภค การเลือกอาชีพ การเลือกสถานที่ทำงาน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นต้น เนื่องจากคนกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ พร้อมด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และยังมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคล ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง และปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่แพร่ระบาดไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทางสังคม และส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก และทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสุขภาพจิต นอกจากนี้ปัญหาทางสังคมซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่เริ่มพบมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้หญิง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ คนเร่ร่อน คนไร้บ้าน หรือแม้กระทั่งผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ล้วนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้ปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการติดตามและการไม่ยอมรับผู้ที่เคยติดเชื้อโควิด 19 กลับเข้าสู่ชุมชน หรือครอบครัวของผู้ติดเชื้อไวรัส โควิด 19 ถูกชุมชนกีดกันไม่ให้ออกมาใช้ชีวิตตามปกติ นำไปสู่การปกปิดหรือไม่ยอมรับการตรวจหาเชื้อไวรัส การถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่มีคำสั่งให้ประชาชนกักตัวอยู่ในบ้าน เนื่องจากการกักตัวอยู่ในบ้านทำให้เด็กส่วนหนึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน การข่มขืน ล่วงละเมิด และการมีเพศสัมพันธ์ในเครือญาติภาวะเสี่ยงติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของคนเร่ร่อน คนไร้บ้าน เด็ก ผู้สูงอายุและคนพิการขาดการดูแลที่เหมาะสม โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ ทำให้มีการแพร่เชื้อในวงกว้างและยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคนี้อันการป้องกันที่ดีที่สุดขณะนี้คือ การเว้นระยะห่างทางสังคม ลดการรวมกลุ่มชุมนุม กักตัวอยู่ภายในบ้าน ใส่หน้ากากอนามัยป้องกัน และล้างมือเป็นประจำ ขณะเดียวกันผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่จะเป็นด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสุขภาพจิต และปัญหาทางสังคม ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาสังคม ในการเฝ้าระวัง ดูแลและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการอย่างครอบคลุม เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากสถานการณ์นี้ และการเว้นระยะห่างทางสังคมเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยลดความเสี่ยงติดเชื้อโควิด-19 แต่ขณะเดียวกันวิธีนี้ ทำให้คนจำนวนมากต้องห่างเหินจากครอบครัวญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง ขณะนี้รัฐบาลของหลายประเทศเสนอให้ประชาชนใช้วิถีปฏิบัติสัมพันธ์รูปแบบใหม่ ที่ช่วยให้ผู้คนสามารถไปมาหาสู่กันได้มากขึ้น แต่ยังคงอยู่ในวงจำกัด การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมนั้น แม้ว่ารัฐบาลจะออกมาตรการเข้มข้นขึ้นทุกขณะ แต่ผู้ป่วยก็ยังคงเพิ่มจำนวนขึ้น ไม่ใช่เฉพาะประเทศไทย แต่ในหลายประเทศทั่วโลก มาตรการใดๆ ก็ไม่อาจเกิดผลได้ หากคนในสังคมไม่เข้าใจไม่ตระหนัก และไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง จึงควรสานพลังและบูรณาการภารกิจ เครือข่าย เครื่องมือ องค์ความรู้ และ

งบประมาณของภาคยุทธศาสตร์ทั้งด้านสุขภาพและสังคม เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนสู้ภัยโควิด 19 ของภาคีเครือข่ายและหน่วยงานในพื้นที่ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล เพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วมหรือธรรมนูญประชาชนสู้ภัยโควิด-19 ในระดับตำบลและหมู่บ้าน และให้ความรู้และปรับเปลี่ยนบทบาทของประชาชนจากภาวะตื่นกลัวเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมกำหนดมาตรการของตนเพื่อหนุนช่วยภาครัฐ สร้างมาตรการทางสังคมร่วมกันในท้องถิ่น หาแนวทางการปฏิบัติตนของบุคคลและครอบครัว การเป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง และประสานสนับสนุนข้อมูลกับเจ้าพนักงานควบคุมโรคระดับต่างๆ การช่วยเหลือดูแลกันของคนในชุมชน ท้องถิ่น สังคม การดูแลกลุ่มเปราะบางต่างๆ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมการจัดการสาธารณสุขโรค สาธารณูปการ ให้รองรับคนในชุมชนท้องถิ่น สังคมได้ การจัดการขยะ สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะขยะติดเชื้อ การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ อาสาสมัครต่าง ๆ การจัดกิจกรรมทางสังคม ประเพณี การสื่อสาร วรรณคดี สร้างความรู้ความเข้าใจสู่ประชาชน และสาธารณะ และร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ จนเกิดเป็นศัพท์การใช้ชีวิตใหม่ที่เรียกว่า “New Normal” หรือ วิถีชีวิตปกติใหม่มากมายทั้งเป็นด้านการปฏิบัติที่ต้องทำให้เพื่อสร้างโอกาสในอนาคตที่ทุกอย่างตั้งอยู่บนกรอบของ social distancing และ New Normal ที่จะเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ทำให้เราต้องอยู่กันอย่างระมัดระวังให้รอดปลอดภัย จากโควิด-19 เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จึงทำให้ทั้งหมดทั้งหมด ทั้งระบบชีวิตและการทำงานให้มีความปลอดภัยสิ่งเหล่านี้จะเรียกว่า “New Normal” หรือ วิถีชีวิตปกติใหม่ โดย คำว่า “New Normal” หมายถึง ความปกติใหม่ , ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหวังล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งรูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะอ้างรักษาวินัยดั้งเดิมหรือวนหาถึงอดีต

ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ หลังวิกฤตเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2007–2008) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจครั้งใหญ่ การจัดการบางอย่างซึ่งแต่เดิมเคยถูกมองว่าผิดปกติ ได้กลับกลายเป็นสิ่งที่พบเห็นกันได้ทั่วไป และถูกนำมาใช้ในบริบทอื่นๆ อย่างเช่น ด้านวิทยาศาสตร์เพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้นและความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 หรือโคโรนาไวรัส ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2564 ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิมๆ โดยสร้างเสริมปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบายเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ๆ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอยากจะศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่เกิดโรคระบาดที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมไปถึงประเทศไทยและความขัดแย้งทางด้านความคิด ทศนคติ ที่ไม่ตรงไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้สภาพสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทในสภาพของแต่ช่วงเวลา ทำให้สังคมไทยต้องปรับตัวแนวการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้เผชิญกับภัยคุกคามต่างๆ เช่น โรคระบาด สถานการณ์การเมือง ภัยพิบัติจากธรรมชาติ อื่นๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นเหตุทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยต้องเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก เช่น ต้องทำงานอยู่กับที่บ้านมากขึ้น การซื้อของผ่านช่องทางเน็ตเวิร์ค การออกจากที่พักอาศัยจะต้องสวมหน้ากากอนามัย การสัมผัสกับผู้อื่นก็น้อยลง เป็นต้น จากเหตุที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตจากเดิมเปลี่ยนไปอย่างมากโดยมีการผสมผสานเทคโนโลยีในการช่วยอำนวยความสะดวกให้กับวิถีการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ที่สะดวกสบาย จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบกับนโยบายภาครัฐบางข้อที่ได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติที่เห็นได้ชัด ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่จะต้องนำมาวิเคราะห์ศึกษา และหาสาเหตุที่แท้จริง เพื่อที่จะมาปรับนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและกำหนดทิศทางในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมไทยในปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีต
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในรูปแบบใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันพร้อมด้วยนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 ตลอดจนแผนแม่บทในการพัฒนาด้านสังคม และแผนงานนโยบายต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตศึกษาดังนี้

1. ศึกษาบริบทสภาพทั่วไปด้านประชากร พฤติกรรม ทศนคติในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมไปถึงบทความ เนื้อหา ทางวิชาการ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้
2. ขอบเขตด้านประชากร พื้นที่ พฤติกรรม และทศนคติ โดยจะใช้ข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม มาทำการพิจารณาศึกษา เพื่อให้ได้มาในข้อมูลทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกมาเป็นผลลัพธ์ในงานวิจัยนี้
3. จะใช้ข้อมูลและเวลาศึกษา ตั้งแต่ พ.ย.63 – พ.ค.64 ซึ่งรวมไปถึงการศึกษาวิจัยทั้ง ทุกระยะ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา และรวมถึงนโยบายมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับเรื่องนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยจะศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในรูปแบบใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยจะศึกษาพฤติกรรม ทักษะคติของประชากรในประเทศไทยทุกช่วงวัย ซึ่งจะวิจัยผลกระทบในด้านวัฒนธรรม สังคม ทักษะคติ พฤติกรรม และความแตกต่างทางความคิดของคนในชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ภาครัฐได้กำหนดเป็นเป้าหมาย รวมทั้งผลกระทบและปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่องานวิจัยนี้ โดยดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำราและเอกสารต่างๆ
 - 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จากผู้ทำหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสังคม
2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่างๆ
3. การนำเสนอข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการวิจัย ข้อมูลปฐมภูมิจากการวิจัยจากผู้ทำหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรมทางสังคม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงสภาพสังคมไทยในปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีต
2. ให้ทราบถึงปัจจัยและอิทธิพลที่มีต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในอนาคต
3. นำเสนอแนวโน้มและทิศทางการใช้รูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่มาประยุกต์ในการปรับยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้องกัน

คำจำกัดความ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในรูปแบบใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ทักษะคติ	หมายถึง	การแสดงออกถึงความชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือเหตุการณ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์และพฤติกรรมของบุคคลนั้น
พฤติกรรม	หมายถึง	การแสดงและกิริยาท่าทางซึ่งสิ่งมีชีวิต ระบบหรือ อัตลักษณ์ประติษฐ์ ที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมระบบอื่นหรือสิ่งมีชีวิตโดยรวมเช่นเดียวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมเป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะ

บทบาทและหน้าที่	หมายถึง	<p>เป็นภายในหรือภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึก ชัดเจน หรือแอบแฝง และโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ</p> <p>การแสดงพฤติกรรมตามสถานภาพโดยมีความรับผิดชอบในการกระทำนั้น ซึ่งจะเป็นมีความหมายถึง การกำหนดแนวทางและปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ กำหนดแสดงเอาไว้ ทำให้มีผลกระทบบรรลุถึงส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามที่ได้ กำหนดเอาไว้</p>
การแก้ไขปัญหา	หมายถึง	<p>ระบบและกลไกที่มีการประสานความร่วมมือ ทั้งจาก ภายในและภายนอกองค์การในการตรวจสอบ กำกับ ดูแล และการประเมินคุณภาพ โดยมีมาตรฐาน ดัชนี และเกณฑ์เป็นตัววัดประสิทธิภาพทำให้กลุ่มบุคคลใน องค์การเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วยการ วางแผน การจัดการองค์กร การสรรหาบุคลากรการนำ หรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความ พยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการ ทรัพยากรประกอบด้วยการใช้งานและการจัดวาง ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากร เทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ และยังช่วยการ บริหารให้กับองค์กรต่างๆ ให้เจริญรุ่งเรือง</p>
ความมั่นคงของชาติ	หมายถึง	<p>เป็นมโนทัศน์ว่ารัฐบาล ตลอดจนรัฐสภา ควรพิทักษ์รัฐ และพลเมืองของรัฐต่อวิกฤตการณ์ "แห่งชาติ" ทุกชนิด โดยใช้การแสดงอำนาจ (power projection) ต่างๆ เช่น อำนาจทางการเมือง การทูต อำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นต้น แต่ปัจจุบัน ครอบคลุมแง่มุมต่างๆ ซึ่งล้วน กระทบต่อความมั่นคงที่มีใช้ทางทหารหรือเศรษฐกิจ ของชาติ และค่านิยมที่ความมั่นคงแห่งชาติรับมาใช้ ฉะนั้น เพื่อให้มีความมั่นคงแห่งชาติ ชาติจึงจำเป็นต้อง มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางพลังงาน ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ฯลฯ</p>
การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing)	หมายถึง	<p>การเว้นระยะห่างจากคนอื่นๆ และลดกิจกรรมทาง สังคมในพื้นที่สาธารณะที่มีผู้คนจำนวนมาก โดย แยกตัวเองอยู่ภายในบ้านหรือที่พักในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่เชื้อให้ผู้อื่น ซึ่งเป็นการ แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ใน ฐานะพลเมืองที่ดี เป็นมาตรการที่หลายประเทศ</p>

นำมาใช้ในการควบคุมการระบาดของ COVID-19
ในขณะนี้

การดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่
(New Normal)

หมายถึง

การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมมนุษย์หลังจากการ
เกิดโรคระบาดทั่วครั้งนี้ จะเปลี่ยนชีวิตประจำวัน
สำหรับคนส่วนใหญ่ ซึ่งรวมถึงการจำกัดการติดต่อ
ระหว่างบุคคล เช่น การจับมือและกอด นอกจากนี้ยังมี
มีการรักษาระยะห่างจากคนอื่นโดยทั่วไป

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดการวิจัย
5. สรุป

ทฤษฎีและแนวคิดด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร

การวิเคราะห์ผู้รับสารตามลักษณะทางประชากรเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเป็นอย่างมากในการวิจัยทางการสื่อสารมวลชน เนื่องจากผู้รับสารประกอบไปด้วยกลุ่มคนจำนวนมาก ที่อาศัยอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย (มีลักษณะเป็นมวลชน) จึงไม่สามารถวิเคราะห์ผู้รับสารเป็นบุคคลๆ ได้และผู้ส่งสารก็ไม่ได้รู้จักผู้รับสารแต่ละคนอีกด้วย ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์ผู้รับสารจึงต้องจำแนกออกเป็นกลุ่มๆ ตามลักษณะทางประชากร (Demographic Characteristics) เช่น จำแนกตามเพศ อายุ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และศาสนา เป็นต้น (ปรเม สตะเวทิน, 2546, น. 106) แนวคิดด้านลักษณะทางประชากรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ว่า พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์เกิดขึ้นตามแรงขับภายนอกที่มากระตุ้นและพฤติกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามแบบฉบับที่สังคมวางเอาไว้ โดยสังคมต่างๆ ไปมักจะกำหนดให้บุคคลที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีแบบแผนพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2541, น. 302) การสื่อสารก็จัดเป็นพฤติกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ นักวิชาการสื่อสารบางกลุ่มเชื่อว่า บุคคลที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน ย่อมมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารแตกต่างกัน พฤติกรรมการสื่อสาร นอกจากหมายถึงการเลือกใช้วัจนภาษาหรือการใช้วัจนภาษาตลอดจนกลยุทธ์ต่างๆ ในการสื่อสารให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังรวมไปถึงการใช้สื่อหรือการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ตามที่ผู้รับสารต้องการ งานวิจัยที่ใช้แนวคิดลักษณะทางประชากรจึงมักจะมองหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านประชากร กับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ โดยการตั้งสมมติฐานที่ว่า ผู้รับสารที่มีลักษณะทางประชากรร่วมกัน ย่อมมีทัศนคติและพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากบุคคลแต่ละกลุ่มประชากรย่อมมีกิจกรรม การดำเนินชีวิต (ในที่นี้หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต) และการใช้เวลาว่างที่แตกต่างกัน เช่น ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านนิยมฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์มากกว่าการอ่านหนังสือพิมพ์ คุณสมบัติทางประชากรจะผลักดันให้คนที่มีความสัมพันธ์เช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันต้องมีกิจกรรมในทำนองเดียวกัน และพฤติกรรมต่างๆ ก็จะไม่คล้ายคลึงกันด้วย (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2542, น. 45) การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ตัวแปรลักษณะทางประชากร (Demographic Characteristics) ซึ่งประกอบด้วย

1. เพศ (Sex) ผู้ชายกับผู้หญิงมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องของความคิด ทักษะคิด ค่านิยมและความสนใจ เพราะวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวกำหนดบทบาท แนวทางการใช้ชีวิตและกิจกรรมของคนสองเพศไว้แตกต่างกัน ผู้หญิงมักจะเป็นคนที่จิตใจอ่อนไหวหรือเจ้าอารมณ์ (Emotional) โอนอ่อนผ่อนตาม (Submissive) และเป็นแม่บ้านแม่เรือน (Home-oriented) นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้หญิงถูกชักจูงใจได้ง่ายกว่าผู้ชาย ในขณะที่ผู้ชายใช้เหตุผลมากกว่าผู้หญิงและจดจำข่าวสารได้มากกว่าผู้หญิง แต่ผู้หญิงเป็นเพศที่ยังถึงจิตใจของคนได้ดี ส่วนในด้านกิจกรรมที่กระทำนั้น เนื่องจากผู้หญิงมีเวลาอยู่บ้านมากกว่าผู้ชายที่ส่วนใหญ่มักออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ผู้หญิงมีเวลาในการเปิดรับสื่อมากกว่า สามารถที่จะรับชมรายการโทรทัศน์ได้มากกว่าผู้ชาย แต่มักจะรับชมเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อความผ่อนคลาย ในขณะที่ผู้ชายมีเวลารับชมน้อยกว่าผู้หญิงก็มักจะเลือกรับชมรายการที่มีเนื้อหาข่าวที่หนัก เช่น ข่าวสารด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านกีฬา เป็นต้น ในด้านความแตกต่างของพฤติกรรมการสื่อสาร พบว่า ผู้หญิงมีแนวโน้มและมีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าผู้ชาย ส่วนที่ผู้ชายต้องการที่จะส่งและรับสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นไปพร้อมๆ กัน

2. อายุ (Age) อายุเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสื่อสาร เพราะอายุจะส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ความคิด ทักษะคิดความเชื่อ ความสนใจ และพฤติกรรมต่างๆ ของผู้รับสาร เช่น การสื่อสารให้ผู้รับสารที่มีอายุต่างกันเปลี่ยนทัศนคติหรือพฤติกรรม ย่อมมีความยากง่ายแตกต่างกัน ยิ่งมีอายุมากการสื่อสารให้ได้ประสิทธิภาพก็ทำได้ยากลำบากขึ้น

กาญจนา แก้วเทพ (2541, น. 303) ได้อธิบายว่า ปริมาณและแบบแผนการใช้สื่อจะสัมพันธ์กับช่วงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากในแต่ละช่วงชีวิตคนเราจะเปลี่ยนสถานที่ที่ใช้เวลาอยู่เป็นส่วนใหญ่ เช่น เด็กต้องอยู่ในบ้าน วัยรุ่นอยู่กับกลุ่มเพื่อนหรือในโรงเรียน ผู้ใหญ่อยู่ที่ทำงาน เป็นต้น แบบแผนการใช้เวลาจึงเปลี่ยนไป เช่น เด็กเล็กจะเล่นและมีเวลาว่างเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ผู้ใหญ่จะทำงานและมีเวลาว่างเป็นส่วนน้อย นอกจากนี้ลักษณะของกิจกรรมที่ทำและกลุ่มบุคคลที่แวดล้อมก็จะเปลี่ยนไปด้วย โดยการเปลี่ยนแปลงของวัฏจักรชีวิต (Life Cycle) จะส่งผลกระทบต่อปริมาณการใช้สื่อ เช่น เด็กจะใช้สื่อในบ้านเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นการใช้เพื่อความบันเทิง วัยรุ่นจะใช้สื่อออนไลน์และใช้สื่อพร้อมกลุ่ม โดยเป็นการใช้สื่อเพื่อความบันเทิง ผู้ใหญ่จะใช้สื่อทั้งในและนอกบ้าน แต่จะใช้สื่อเพื่อประโยชน์ในการใช้งานมากกว่า ผู้สูงอายุจะใช้สื่อในบ้านเป็นส่วนใหญ่ แต่เป็นการใช้เพื่อฆ่าเวลาหรือเป็นเพื่อน คนที่มีอายุมากมักฟังวิทยุรายการหนักๆ เช่น ข่าว การอภิปรายปัญหาสังคม ดนตรีคลาสสิก รายการศาสนา และไม่ค่อยฟังดนตรีสมัยใหม่ รวมทั้งชอบดูรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ข่าวและข่าวสารด้วย

ชุตินันท์ สิริโรจนวงศ์ (2550) ได้ทำการวิจัยทางจิตวิทยาและพบว่า อายุเป็นสิ่งที่กำหนดความแตกต่างในเรื่องความยากง่ายในการชักจูงใจด้วย กล่าวคือ เมื่อคนอายุมากขึ้นโอกาสที่คนจะเปลี่ยนใจหรือถูกชักจูงใจจะน้อยลง ซึ่งสืบเนื่องมาจากอายุทำให้ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน จนมีพฤติกรรมต่างกันนั่นเอง ก็ได้ให้ความเห็นในแนวทางเดียวกันนี้ว่า คนที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์ใจร้อนและมองโลกในแง่ดีมากกว่าคนที่อายุมาก ในขณะที่คนที่อายุมากมักจะมีความคิดอนุรักษนิยมยึดถือการปฏิบัติมีความระมัดระวังและมองโลกในแง่ร้าย มากกว่าคนที่อายุน้อย ทั้งนี้เนื่องจากคนที่อายุมากมีประสบการณ์ในชีวิตซึ่งเคยผ่านความลำบากต่างๆ มีทรัพย์สินสมบัติมากกว่า จึงไม่ค่อยยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เพราะการเปลี่ยนแปลงในสังคมย่อมมีผลกระทบต่อทรัพย์สิน สถานะทางสังคม และก่อให้เกิดความลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังพบว่า คนที่มีวัยต่างกันมักมีความต้องการในสิ่งต่างๆ แตกต่างกันด้วย เช่น วัยกลางคนและผู้สูงอายุมักจะคิดถึงเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การรักษาพยาบาล การมีบ้านและที่ดินเป็น

ของตนเอง ในขณะที่คนหนุ่มสาวอาจจะสนใจในเรื่องการศึกษา ความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม ดังนั้น ผู้ส่งสารควรศึกษาตัวแปรอายุของผู้รับสารก่อนทำการสื่อสารทุกครั้ง เพื่อสามารถสร้างเนื้อหาข่าวสาร รูปแบบสื่อที่ใช้ส่งสาร และช่องทางการสื่อสารได้เหมาะสมกับผู้รับสารแต่ละกลุ่มอายุ

3. การศึกษา (Education) การศึกษา นอกจากจะเป็นลักษณะทางประชากรที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารแล้ว ยังเป็นตัวแปรต้นที่กำหนดถึงตัวแปรตามอื่นๆ ที่จะต่อเนื่องตามมาอีกด้วย ทั้งในส่วนของอาชีพ การทำงาน และการมีรายได้ ทำให้มีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจที่แตกต่างกันในเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งยังส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตด้วย โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันย่อมจะมีความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม อุดมการณ์ รสนิยม และความต้องการที่แตกต่างกันไป คนที่มีการศึกษาสูงจะได้เปรียบอย่างมากในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะคนที่มีความรู้กว้างขวางในหลายๆ เรื่อง มีความเข้าใจศัพท์มากและมีความเข้าใจสารได้ดี แต่คนเหล่านี้ก็จะเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่ายๆ ทุกอย่างต้องมีเหตุผลสนับสนุนอย่างเพียงพอ

ประมะ สตะเวทิน (2546, น. 108) ระดับการศึกษาและการเปิดรับสื่อมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ทั้งในส่วนของประเภทและเนื้อหาของสื่อที่เปิดรับ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการเปิดรับข่าวและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชน และมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับการเปิดรับเนื้อหาด้านบันเทิงจากสื่อ ซึ่งผู้รับสารที่มีการศึกษาสูงจะใช้เวลากับสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย พฤติกรรมการเปิดรับสื่อในลักษณะนี้สามารถอธิบายได้ด้วยการจัดสรรเวลาในชีวิตประจำวันของผู้รับสารหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้รับสารเอง บุคคลที่มีการศึกษาสูงมักต้องถูกจัดโดยแบบแผนการทำงานที่แตกต่างไปจากผู้ที่มีการศึกษาน้อย ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ต้องใช้เวลาในการทำงานเพื่อภารกิจนอกบ้าน เช่น การไปประชุม การเข้าสังคม รวมทั้งยังมีเงินมากพอที่จะเลือกซื้อความบันเทิงที่อยู่นอกบ้าน เช่น ชมการแสดงละครเวที ชมการแสดงคอนเสิร์ต หรือหย่อนใจตามสถานเริงรมย์ต่างๆ

4. รายได้ รายได้และอาชีพจัดได้ว่าเป็นลักษณะทางประชากรที่มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากอาชีพเป็นตัวกำหนดแหล่งที่มาและระดับความมั่งคั่งของรายได้ อีกทั้งยังเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากโดยเฉลี่ยแล้วผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงตามไปด้วย ผู้ที่มีการศึกษาสูงแต่รายได้ต่ำมีน้อย ส่วนผู้ที่มีการศึกษาน้อยนั้นส่วนใหญ่จะมีรายได้ต่ำถึงปานกลาง ไม่ค่อยมีรายได้สูง ดังนั้น การศึกษา อาชีพ และรายได้ มักถูกมองรวมๆ กันไปว่าเป็นสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล

กาญจนา แก้วเทพ (2541, น. 183) การวิเคราะห์ผู้รับสารตามลักษณะทางประชากรควบคู่ไปกับการศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิต นอกจากจะทำให้ผู้ศึกษาทราบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ข้อมูลที่ได้ยังจะช่วยทำให้เข้าใจผู้รับสารได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสาร และยังสามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารมวลชนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ทำการผลิตหรือปรับปรุงเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสาร เพราะไม่ว่าเนื้อหาที่เสนอนำเสนอจะมีประโยชน์หรือน่าสนใจเพียงใด แต่ถ้ามีเนื้อหาและรูปแบบที่ไม่สอดคล้องกับการเปิดรับของผู้รับสารแล้ว การสื่อสารครั้งนั้นก็ไม่ว่าจะเกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

2. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาด้านสื่อสารมวลชน โดยเป็นปัจจัยสำคัญตัวหนึ่งในการกำหนดท่าที หรือแนวโน้มในการเปิดรับข่าวสาร เนื่องจากทัศนคตินับเป็นลักษณะ

ทางจิตวิทยาประการหนึ่งของปัจเจกบุคคลที่จะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสนใจที่จะมีต่อสื่อรวมทั้งพฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลจะแสดงออกมาหลังจากการเปิดรับสื่อแล้วด้วย ในขณะที่ด้านการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค ทักษะคิดเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่นักการตลาดให้ความสนใจมากอีกตัวหนึ่ง เหตุผลสำคัญก็เพราะว่าทักษะคิดเป็นตัวกำหนดท่าทีหรือความโน้มเอียงที่มีต่อผลิตภัณฑ์หรือวัตถุประสงค์ต่างๆ การศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องทักษะคิดของผู้บริโภคเป็นอย่างดีจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การวางแผนการดำเนินชีวิตที่ดี

2.1 ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) คือ วิธีการที่แต่ละคนคิด รู้สึก และกระทำต่อสภาวะแวดล้อมหรือเป็นปริมาณของความรู้สึก (Affect of Feeling Quantity) ทั้งทางบวกและทางลบที่มีต่อสิ่งที่มากระตุ้น หรือเป็นความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ในการตอบสนองต่อวัตถุใดๆ ทั้งในด้านที่ดีและไม่ดีด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นได้จากคำพูดหรือพฤติกรรม แต่ละบุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากน้อยแตกต่างกัน ทัศนคติแม้จะเป็นนามธรรม (Abstractions) แต่ก็ เป็นสิ่งที่ เป็นจริงเป็นจังสำหรับบุคคลที่มีทัศนคตินั้น บุคคลอาจมีทัศนคติหลายอย่างร่วมกัน แต่ก็อาจมีบางสิ่งที่ร่วมกันนั้นแตกต่างกัน หรือตรงข้ามกับบุคคลอื่นได้ อิทธิพลของทัศนคติมีมากมายแทบจะกล่าวได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตขึ้นอยู่กับทัศนคติของบุคคลไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องสำคัญมากเพียงใด

ดารา ทีปะปาล (2542, น.123) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งว่ามีลักษณะอย่างไร มีความรู้สึกทางบวกหรือทางลบ (Positive or Negative) ชื่นชอบหรือไม่ชื่นชอบ (Favorable or Unfavorable) เห็นด้วยหรือคัดค้าน (Pro or Con) โดยเป็นการมองทัศนคติในแง่ของความรู้สึกหรือปฏิกิริยาท่าทีที่มีต่อวัตถุ Mowen and Minor แยกกลางของความรู้สึกชอบและไม่ชอบของบุคคล กลุ่ม สถานการณ์ สิ่งของและความคิดเห็นที่เรามองไม่เห็น

จากนิยามที่กล่าวมาข้างต้นกล่าวโดยสรุปว่า ทัศนคติ หมายถึง แนวทางที่เราคิด รู้สึก หรือมีท่าทีที่จะกระทำต่อบางสิ่งบางอย่างในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา เช่น ทัศนคติต่อศูนย์บริการทัศนคติต่อรถยนต์ เป็นต้น โดยทัศนคติจะแสดงให้เห็นถึงทิศทางความรู้สึกต่อสิ่งเหล่านี้ว่าเรามีความรู้สึกอย่างไร ซึ่งอาจรู้สึกในทางบวกหรือทางลบ ชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี พอใจหรือไม่พอใจ เป็นต้น

2.2 การก่อตัวของทัศนคติ

ริงชัย สันติวงษ์ (2543, น. 166-167) กล่าวว่า ทัศนคติจะก่อตัวขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่

2.2.1 การจูงใจทางด้านร่างกาย (Biological Motivations) ทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลกำลังดำเนินการตอบสนองตามความต้องการหรือแรงผลักดันพื้นฐานทางร่างกาย โดยจะสร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งของที่สามารถช่วยให้เขามีโอกาสตอบสนองความต้องการของตนได้และในทางตรงกันข้ามจะสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของที่ขัดขวางมิให้ตอบสนองความต้องการได้

2.2.2 ข้อมูลข่าวสาร (Information) ทัศนคติมีพื้นฐานมาจากชนิดและขนาดของข่าวสารที่แต่ละคนได้รับมา รวมทั้งขึ้นอยู่กับลักษณะของแหล่งที่มาของข่าวสารอีกด้วย โดยกลไกของการเลือกเฟ้นในการมองเห็นและเข้าใจปัญหาต่างๆ (Selective Perception) ข่าวสารบางส่วนที่เข้ามาสู่ตนเอง จะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิดและสร้างเป็นทัศนคติขึ้นมาได้

2.2.3 การเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group affiliation) ทัศนคติบางอย่างอาจจะมาจากกลุ่มต่างๆ ที่บุคคลเกี่ยวข้องกับอยู่ด้วย เช่น ครอบครัว วัดที่ไปประกอบศาสนกิจ กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มทาง

สังคมต่างๆ เป็นต้น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม กลุ่มที่ว่าหาได้เป็นเพียงแหล่งรวมของค่านิยมเท่านั้น หากแต่ยังมีการถ่ายทอดข้อมูลให้แก่ตัวบุคคลในกลุ่ม ซึ่งทำให้สามารถสร้างทัศนคติขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มของครอบครัวและกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ต่างก็เป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด (Primary Group) ที่จะเป็แหล่งสร้างทัศนคติให้แก่บุคคลที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวได้

2.2.4 ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ที่มีต่อวัตถุสิ่งของย่อมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลตีค่าสิ่งที่ได้มีประสบการณ์มานั้นจนกลายเป็นทัศนคติได้ เช่น การใช้นิตยี่ห้อหนึ่งแล้วเกิดความประทับใจในบริการหลังการขายก็อาจส่งผลให้เกิดทัศนคติในทางบวก แต่ถ้าหากเกิดความไม่พอใจหรือผิดหวังครั้งใดครั้งหนึ่งก็อาจทำให้เกิดทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบได้

2.2.5 ลักษณะท่าทาง (Personality) แม้ว่าลักษณะท่าทางจะเป็นเรื่องที่มีความหมายกว้าง แต่ลักษณะท่าทางหลายประการต่างก็มีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้างทัศนคติให้กับตัวบุคคลได้

2.3 คุณลักษณะของทัศนคติ

ธงชัย สันติวงษ์ (2543, น. 161) ได้กล่าวสรุปถึงคุณลักษณะของทัศนคติไว้ดังนี้

2.3.1 ทัศนคติเป็นสิ่งที่มิอยู่ภายใน กล่าวคือ เป็นเรื่องของระเบียบความนึกคิดที่เกิดขึ้นภายในของแต่ละคน

2.3.2 ทัศนคติจะมีใช้สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ตรงกันข้ามจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วยในภายนอก และทัศนคติจะก่อตัวจากการประเมินหลังจากที่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งภายนอกดังกล่าวแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทัศนคติที่มีอยู่จะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้โดยปัจจัยที่มีผลในการกำกับเป็นทัศนคติส่วนสำคัญมักจะเกิดจากอิทธิพลของกลุ่มที่เกี่ยวข้องด้วยที่บุคคลนั้นๆ ได้รับข้อมูลข่าวสารมา กลุ่มที่สำคัญคือ ครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน หรือกลุ่มทางสังคมที่ได้ไปเกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ทัศนคดียังขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะท่าทาง ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติต่อบทบาทของโลกภายนอกอีกด้วย

2.3.3 ทัศนคติจะมีลักษณะมั่นคงถาวร กล่าวคือ ภายหลังจากที่ทัศนคติได้ก่อตัวขึ้นมาแล้ว ทัศนคติดังกล่าวจะไม่เป็นภาวะที่เกิดขึ้นเป็นการชั่วคราว หากแต่จะมีความมั่นคงถาวรตามสมควร และไม่เปลี่ยนแปลงในทันทีทันใดที่ได้รับการกระตุ้นที่แตกต่างไป ทั้งนี้เพราะทัศนคติที่ก่อตัวขึ้นนั้นจะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ ประเมิน และสรุปจัดระเบียบเป็นความเชื่อ การเปลี่ยนแปลงก็ย่อมต้องใช้เวลาเพื่อปรับตามกระบวนการดังกล่าวด้วย

2.3.4 ทัศนคติจะมีความหมายอิงถึงตัวบุคคลและสิ่งของเสมอ กล่าวคือ ทัศนคติจะมีใช้สิ่งที่เกิดขึ้นมาได้เองจากภายใน แต่เป็นสิ่งที่ก่อตัวหรือเรียนรู้เอามาจากสิ่งที่มีตัวตนที่อ้างอิงถึงได้สิ่งที่ใช้อ้างอิงเพื่อการสร้างทัศนคติอาจเป็นตัวบุคคล กลุ่มคน สถาบัน สิ่งของ ค่านิยม เรื่องราวทางสังคม หรือแม้แต่ความนึกคิดต่างๆ

2.4 องค์ประกอบของทัศนคติ

ในการศึกษาเรื่องทัศนคติมีผู้ให้ความสนใจศึกษากันอย่างกว้างขวาง นักจิตวิทยาต่างให้คำจำกัดความและการวิเคราะห์องค์ประกอบของทัศนคติไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งพอจะสรุปได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

2.4.1 กลุ่มที่เชื่อว่าทัศนคติมีสามองค์ประกอบ (ธีระพร อูวรรณโณ, 2535, น. 1-10) ได้ระบุว่า ทัศนคติประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognition) หรือข้อมูลที่เราสัมผัสสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการผสมผสานกันระหว่าง

ประสบการณ์ตรงที่เรามีต่อวัตถุกับข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ความรู้ และการรับรู้ดังกล่าว จะก่อตัวขึ้นเป็นความเชื่อ (Belief) เกี่ยวกับวัตถุ หรือสิ่งนั้น ด้วยเหตุนี้ทัศนคติที่มีต่อวัตถุ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จึงประกอบไปด้วยความเชื่อที่มีคุณสมบัติหลายประการซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ให้ผลเฉพาะอย่าง (2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affection) หรืออารมณ์ (Emotion) ถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดใน การประเมินค่าตามธรรมชาติของมนุษย์ กล่าวคือ เป็นปฏิกริยาทางความรู้สึกหรืออารมณ์โดยรวมที่มีต่อสิ่ง ใดสิ่งหนึ่ง หรือกล่าวได้ว่าเป็นความรู้สึกทั้งในแง่บวก หรือแง่ลบของผู้บริโภคที่มีต่อวัตถุ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันแสดงให้เห็นถึงระดับความชอบ หรือไม่ชอบ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เนื่องจากประกอบด้วยองค์ประกอบ ด้านความรู้สึกรวม (Overall Feeling) ที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติ (3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior) หรือการกระทำ (Conation) หมายถึง ความน่าจะเป็น หรือแนวโน้มที่บุคคลจะมีปฏิกริยาตอบสนองใน ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการทำงานขององค์ประกอบในด้านความรู้ ความเข้าใจและความรู้สึก กล่าวโดยสรุปคือ องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจเป็นความรู้และการรับรู้ ซึ่งบุคคลได้รับมาจากประสบการณ์โดยตรงจากแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งเป็นความเชื่อของผู้รับสารที่มี ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง องค์ประกอบด้านความรู้สึก ซึ่งเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้รับสารในลักษณะของ ความชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากการประเมินความรู้และความเชื่อที่ผู้รับมีต่อ สิ่งนั้น และองค์ประกอบด้านพฤติกรรมเป็นแนวโน้มที่ผู้รับสารจะกระทำหรือแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่ สอดคล้องกับทัศนคติของตนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2.4.2 กลุ่มที่เชื่อว่าทัศนคติมีสององค์ประกอบ (ธีระพร อูวรรณโณ, 2535, น. 1-10) ได้ระบุว่า ทัศนคติมีสององค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognition) และ องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affection) โดยองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ หมายถึง กลุ่มของความ เชื่อที่บุคคลมีว่าที่หมายของทัศนคติจะเป็นตัวส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่างๆ ของเขา ส่วน องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีเมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของทัศนคติ

2.4.3 กลุ่มที่เชื่อว่าทัศนคติมีหนึ่งองค์ประกอบ (นธกฤต วันตะเมธ, 2557, น. 98-99) ได้ระบุว่ามุมมองสามองค์ประกอบของทัศนคตินั้นมีข้อจำกัด เนื่องจากในการวัดทัศนคติมาตรวัดทาง ทัศนคติจะไม่สามารถวัดได้ทั้ง 3 องค์ประกอบ เครื่องมือวัดส่วนใหญ่มักจะแสดงผลออกมาเฉพาะใน องค์ประกอบด้านความรู้สึกเท่านั้น นอกจากนี้ ในการที่มองว่าทุกองค์ประกอบของทัศนคติมีความส าคัญ เท่าๆ กัน ในการสร้างทัศนคติ ซึ่งในความเป็นจริงก็อาจจะมิได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป ด้วยเหตุนี้ มุมมองสาม องค์ประกอบของทัศนคติจึงไม่ได้รับความนิยมในการศึกษาเท่าที่ควรภายใต้มุมมององค์ประกอบเดียวของ ทัศนคติ องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจและองค์ประกอบด้านพฤติกรรมจะถูกดึงออกมาจาก องค์ประกอบของทัศนคติ โดยองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจจะหมายถึง ความเชื่อ (Beliefs) และ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมจะหมายถึง ความตั้งใจซื้อ (Intentions) และพฤติกรรมการซื้อ (Behaviors) จากมุมมองนี้ทัศนคติจึงหมายถึงองค์ประกอบด้านความรู้สึกเท่านั้น ความเชื่อและพฤติกรรมไม่ได้เป็น องค์ประกอบของทัศนคติแต่อย่างใด หากแต่ความเชื่อเป็นเหตุให้เกิดทัศนคติ ส่วนความตั้งใจซื้อและ พฤติกรรมก็เป็นผลของทัศนคตินั้นเอง เช่น หากผู้รับสารมีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าใด นั่นหมายความว่า ผู้รับสารมีความรู้สึกที่ดีต่อตราสินค้านั้นในองค์ประกอบของความรู้สึกเพียงอย่างเดียว แต่เหตุที่ทำให้เกิด ทัศนคติที่ดีนั้นก็มาจากความเชื่อที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า ส่วนความตั้งใจซื้อและพฤติกรรมการซื้อสินค้ำก็ ย่อมจะเป็นผลมาจากการมีทัศนคติที่ดีนั่นเอง

แผนภาพที่ 2-1 มุมมององค์ประกอบเดียวของทัศนคติ

ที่มา : การสื่อสารการตลาด, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปี 2557 : หน้า 98.

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดที่เชื่อว่าทัศนคติมีหนึ่งองค์ประกอบ เนื่องจากมุมมองนี้สามารถอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดทัศนคติ ตลอดจนผลลัพธ์ของการเกิดทัศนคติได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ อีกทั้งมุมมองนี้ยังมองว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่แตกต่างจากความเชื่อและพฤติกรรม โดยถือว่าเป็นคนละแนวคิดกันและไม่สามารถที่จะรวมกันเป็นทัศนคติได้และมุมมองนี้ยังถือเป็นรากฐานในการพัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ โดยการมองว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่แตกต่างจากความเชื่อ และพฤติกรรมของบุคคล

2.5 หน้าที่ของทัศนคติ

ดารา ทีปะปาล (2542) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของทัศนคติว่ามี 4 ประการ ได้แก่

2.5.1 หน้าที่ในการปรับตัว (Adjustment Function) ทัศนคติช่วยให้เราปรับตัวเข้ากับหาวัตถุที่จะช่วยให้ได้รับความพึงพอใจ และจะหลีกเลี่ยงต่อวัตถุที่คิดว่าจะให้โทษ หรือเป็นสิ่งที่ไม่ถึงประสงค์ นั่นคือ ยึดถือแนวคิดเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด และหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะให้โทษให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด เนื่องจากผู้บริโภคได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ หรือร้านค้า ทั้งที่ได้รับความพอใจและไม่ได้รับความพอใจ ดังนั้น ทัศนคติของผู้บริโภคต่อสิ่งเหล่านี้จึงมีลักษณะแปรผันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมา

2.5.2 หน้าที่ในการป้องกันตนเอง (Ego-Defensive Function) ทัศนคติช่วยปกป้องภาพลักษณ์แห่งตนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ หรืออันตรายที่เกิดขึ้นภายนอก จุดมุ่งหมายของทัศนคติในลักษณะนี้ก็เพื่อป้องกันส่วนขาดหรือส่วนเสียของตนเองให้เกิดความสบายใจ ในทางการตลาด ผู้บริโภคที่ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผิดพลาดมักจะไม่ต้องการที่จะยอมรับว่าเป็นเพราะตนเองตัดสินใจผิด แต่เลือกที่จะปกป้องตนเองโดยการตำหนิพนักงานขายว่าให้คำแนะนำผิด และผู้ผลิตควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ไม่ดีหรือผลิตภัณฑ์นี้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ จึงไม่มีใครรู้ล่วงหน้าว่าผลิตภัณฑ์นี้ไม่ดี

2.5.3 หน้าที่ในการแสดงออกค่านิยม (Value-Expressive Function) ในขณะที่ทัศนคติเพื่อป้องกันตนเองได้สร้างขึ้นเพื่อปกป้องภาพลักษณ์ของตนเองเพื่อปิดบังลักษณะที่แท้จริงไม่ให้เห็น ในทางตรงกันข้ามทัศนคติที่ทำหน้าที่ในการแสดงออกค่านิยมจะพยายามแสดงลักษณะที่แท้จริงของตนเองให้ปรากฏแทน เช่น ผู้ที่มีทัศนคติมองตนเองเป็นคนสมัยใหม่ จะนิยมสวมใส่เสื้อผ้าที่มีตรา ราคาแพง เลือกซื้อสินค้าที่มีแบบทันสมัย เพื่อแสดงค่านิยมของตนเองออกมาให้ปรากฏ

2.5.4 หน้าที่ในการแสดงออกถึงความรู้ (Knowledge Function) บุคคลจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจว่าวัตถุเหล่านั้น

เกี่ยวกับเรื่องอะไร และเห็นลักษณะพื้นฐานของมนุษย์ที่จะแสวงหาความรู้ความชัดเจนเพื่อความเข้าใจ และเพื่อให้เกิดความสามารถในการทำนุการกระทำของตนเองและผู้อื่นได้ และเมื่อบุคคลได้ทำความเข้าใจในวัตถุที่มีปัญหาครั้งหนึ่งแล้ว ก็จะพัฒนาเป็นความรู้มารวมกับประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม โดยวิธีดังกล่าวจะช่วยให้สามารถเข้าใจโลกและสิ่งแวดล้อมได้ง่ายขึ้น เพราะความรู้ความเข้าใจอันเกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมจะช่วยสร้างทัศนคติในการมองโลกว่า อะไรควรรับรู้ให้ความสนใจ อะไรควรหลีกเลี่ยง

2.6 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

อรณลิน หอบุตร, (2556) ได้อธิบายถึงขั้นตอนกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

2.6.1 การเอาใจใส่ (Attention) การจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้นในขั้นต้นต้องยอมให้ความสนใจและเอาใจใส่การชักจูง ถ้าผู้รับการชักจูงขาดการเอาใจใส่รับรู้สิ่งที่ชักจูง การชักจูงจะชะงักตั้งแต่เริ่มต้น ดังนั้น การมีสมาธิและไม่มีสิ่งรบกวนจิตใจ ความยินยอมรับฟัง จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการให้ความเอาใจใส่ในการสื่อสารที่ใช้ชักจูงใจ

2.6.2 ความเข้าใจ (Comprehension) จะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลเอาใจใส่รับฟังสารสื่อ นอกจากนั้นยังมีองค์ประกอบอื่นที่จะเข้ามามีผลต่อความเข้าใจสารสื่อชักจูงที่สำคัญ เช่น องค์ประกอบเกี่ยวกับสารสื่อ สารสื่อควรใช้ข้อความชักจูงที่ทำให้ผู้รับเกิดความเข้าใจได้โดยง่าย มีความน่าเชื่อถือ มีวิธีการชักจูงซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้รับ ไม่รื้อให้ผู้รับต้องใช้กลวิธานป้องกันตนเอง นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพทางจิตใจของผู้รับสารด้วย

2.6.3 การยอมรับ (Yielding) มี 3 รูปแบบ คือ

2.6.3.1 การยอมตาม (Compliance) บุคคลยอมรับการชักจูงเพราะหวังว่าจะได้รับการยอมรับหรือได้ความดีความชอบจากกลุ่ม ยอมรับการชักจูงเพื่อหวังรางวัลหรือหลีกเลี่ยงการลงโทษ

2.6.3.2 การเลียนแบบแบบเทียบเคียง (Identification) บุคคลยอมรับการชักจูงเพราะหวังที่จะทำตนให้คล้ายคลึงกับผู้ชักจูง ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนพอใจหรืออยากเลียนแบบ

2.6.3.3 การยอมรับเข้าไว้ในตน (Internalization) บุคคลยอมรับการชักจูงเพราะการชักจูงนั้นชี้ให้เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับและทำให้เข้าใจโลกดียิ่งขึ้น

2.6.4 ความจำ (Retention) เมื่อเกิดการยอมรับแล้วการเปลี่ยนทัศนคติจะคงอยู่นานเท่าใดโดยขึ้นอยู่กับความจำในเรื่องราวเกี่ยวกับทัศนคตินั้น ถ้าเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญต่อตัวบุคคลจะจำได้นาน วิธีการสื่อสารที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้รับและการเสนอสารนั้นบ่อยๆ จะช่วยให้ความจำในเนื้อหานั้นติดทนนาน

2.6.5 การกระทำ (Action) เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คือ การแสดงพฤติกรรมเพื่อแสดงถึงการมีทัศนคตินั้น จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเริ่มจากแหล่งของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อาจเป็นบุคคลเดียว กลุ่มบุคคล สื่อประเภทต่างๆ หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดทัศนคติโดยตรง โดยทั่วไปแหล่งข่าวต่างๆ จะมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถความเป็นที่ดึงดูดความสนใจ ความคุ้นเคย และมีอำนาจ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าแหล่งข่าวที่ไม่มีคุณสมบัติเหล่านี้ นอกจากนี้ องค์ประกอบอื่น เช่น เนื้อหาของข่าวสาร วิธีการส่งสารและผู้รับสาร ก็เป็นองค์ประกอบในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเช่นกัน

2.7 การวัดทัศนคติ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527) ได้กล่าวถึงลักษณะอันเป็นสามัญที่นักจิตวิทยาสังคมนิยมวัดมี 2 ประการ ได้แก่

2.7.1 ทิศทาง (Direction) หมายถึง การประเมินค่าความรู้ ความรู้สึก และความพร้อมที่จะกระทำว่ามีคุณประโยชน์ มีโทษ ดี เลว กล่าวคือ เป็นการวัดทัศนคติของบุคคลว่ามีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ว่าดีหรือเลว ในกรณีที่ต้องวัดประกอบทางด้านความรู้นอกจากนี้ ยังวัดว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ และพร้อมกระทำหรือตอบสนองต่อสิ่งนั้นเป็นอย่างไร โดยเป็นการวัดสำหรับองค์ประกอบทางด้านความรู้สึก และองค์ประกอบทางด้านความพร้อมที่จะทำตามลำดับ การวัดทัศนคติเกี่ยวกับทิศทาง แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ทัศนคติทางบวก ทัศนคติทางลบ และทัศนคติเป็นกลาง

2.7.2 ปริมาณหรือความเข้มข้น (Magnitude) หมายถึง ความเข้มข้นหรือปริมาณ ความรุนแรงของทัศนคติในทิศทางบวก คือ ชอบ พอใจ และในทิศทางลบ คือ ไม่ชอบ ไม่พอใจ ว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด ความเข้มข้นดังกล่าวมี 2 ขนาด คือ เข้มข้นมากและเข้มข้นน้อย ขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้น เรื่องนั้น บุคคลนั้น หรือความฟุ้งพินของบุคคลนั้นต่อสิ่งนั้น เรื่องนั้น หรือบุคคลนั้น โดยทัศนคติที่เข้มข้นมากเป็นความรู้สึกที่รุนแรงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อาจจะเป็นทัศนคติทางบวกหรือทางลบอันเป็นการยากแก่การหาเหตุผลมาลบล้างความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ง่าย แต่ทัศนคติที่เข้มข้นน้อยจะเป็นความรู้สึกที่ผิวเผินและไม่เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากเท่ากับทัศนคติที่เข้มข้นมาก เพราะถ้ามีเหตุผล น่าเชื่อถือแล้วย่อมสามารถโน้มน้าวหรือเปลี่ยนทัศนคติที่มีความเข้มข้นน้อยได้ การวัดทัศนคติถือว่าเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะเปรียบเสมือนกับการวัดสิ่งที่วัดไม่ได้ นักวิชาการจึงหาวิธีวัดโดยการสร้างเครื่องมือขึ้นมา เรียกว่า สเกล (Scale) หมายถึง วิธีสร้างเครื่องมือโดยใช้ประเด็นต่างๆ ของแต่ละเรื่องที่วัดมาซึ่งนี้ หนักและให้คะแนนว่าข้อไหนควรจะมีคะแนนมากน้อยต่างกันอย่างไร พอสร้างวิธีวัดเสร็จแล้วก็ตรวจสอบพิจารณาความเชื่อมั่น (Validity) แล้วก็ใช้เครื่องมือนี้กับคนที่ต้องการศึกษาทัศนคติในเรื่องนั้น โดยทัศนคติของแต่ละบุคคลจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับคะแนนที่ได้รับ นอกจากวิธีการวัดโดยสเกลแล้วทัศนคติยังสามารถวัดโดยใช้วิธีอื่นได้อีก เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบโดยใช้วิธีสะท้อนสภาพจิต (Projective Test) และการสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น

2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรม

ทัศนคติและพฤติกรรมการแสดงออกมีความสัมพันธ์และมีผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ทัศนคติเกี่ยวข้องกับสิ่งที่บุคคลคิด รู้สึก และปฏิบัติ ซึ่งพฤติกรรมหรือการปฏิบัตินั้นไม่ได้เกิดจากการที่บุคคลต้องการหรือชอบที่จะปฏิบัติเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากองค์ประกอบอื่นอีกหลายประการ เช่น อุปนิสัย บรรทัดฐานของสังคม เป็นต้น

พฤติกรรม เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือวัตถุที่เกิดขึ้นจริง และเป็นสิ่งที่เห็นได้ โดยเป็นผลที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจกับทัศนคติ เนื่องจากเรามองว่าพฤติกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ของสังคมมนุษย์จะเกิดขึ้นจากความตั้งใจ ยกเว้นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน บุคคลจึงมักจะแสดงพฤติกรรมต่อวัตถุหรือสิ่งเร้าออกมาตามที่ตนตั้งใจว่าจะแสดงออกมา ซึ่งความตั้งใจนี้จะถูกกำหนดด้วยความเชื่อและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น จึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ก็มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อวัตถุและความเชื่อที่มีต่อวัตถุด้วยเช่นกัน

ทัศนคติ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อวัตถุหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นผลมาจากการประเมินค่าวัตถุตามระดับความเข้มข้นของความเชื่อที่มีต่อคุณลักษณะด้านต่างๆ ของวัตถุ และมีผลให้เกิดความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมต่อวัตถุออกมาในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ

แนวคิดที่ได้กล่าวมานี้เป็นที่นิยมนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในการศึกษาทางการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเฉพาะทัศนคติหรือความรู้สึกของผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและบริการเท่านั้น นักการตลาดจะพยายามค้นหาถึงที่มาของทัศนคติของผู้บริโภคและองค์ประกอบต่างๆ ที่สามารถใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้นได้ เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนทางการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมไม่ว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกและความโน้มเอียงของจิตใจที่มีต่อคนรอบข้าง วัตถุหรือสถานการณ์ต่างๆ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สนับสนุนหรือไม่สนับสนุน ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ทัศนคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยทัศนคติมีรากฐานมาจากประสบการณ์ ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ และส่งผลต่อพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและทัศนคติเป็นตัวที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้กับพฤติกรรม

เสรี วงษ์มณฑา (2528) กล่าวว่า การใช้สื่อจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติเกิดขึ้นมาก่อน โดยทัศนคติของผู้รับสารถือว่าเป็นตัวแปรที่อยู่ระหว่างการรับและตอบสนองต่อข่าวสารหรือสิ่งเร้า อีกทั้งทัศนคติของผู้รับสารเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับข่าวสารหรือการโน้มน้าวใจที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ความปรารถนาของคนเรายังได้รับอิทธิพลอย่างมากจากผู้นำทางความคิด ที่จะช่วยให้บุคคลตัดสินใจว่าควรเปิดรับข่าวสารอย่างไรและจดจำอะไร

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต

ธนาพงษ์ จันทรชอน (2546) กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต คือ รูปแบบเฉพาะของกิจกรรมในแต่ละวันที่แสดงถึงความเป็นตัวเองของคนคนนั้น โดยที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลจะเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร แต่ละคนจะเลือกทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น ซึ่งก็อาจจะไม่มีใครอื่นทำในสิ่งเหล่านี้เหมือนกันก็ได้ จึงมีคนจำนวนหนึ่งที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตเหมือนกัน

สมจิตร ล้วนจำเริญ (2541) กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง แบบที่ประชาชนได้ใช้ชีวิต ใช้จ่ายเงิน และเวลา แบบการดำรงชีวิตมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ สิ่งจูงใจ ครอบครัวยุทธศาสตร์ กลุ่มอ้างอิง ชัยทางสังคม วัฒนธรรม และวัฒนธรรมย่อย เพราะคนเราเกิดมาต้องใช้ชีวิตที่สัมผัสกับสิ่งต่างๆ ภายนอกตัว ประกอบกับการใช้ชีวิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเป็นบุคลิกภาพของของตัวเองที่ผลักดันให้เกิดรูปแบบการดำรงชีวิตขึ้นมา ดังนั้น รูปแบบการดำรงชีวิตของคนจึงสามารถแตกต่างกันออกไปได้

นทีรีย เกรียงชัยพร (2543, น. 20) ได้ให้คำนิยามว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต คือ ลักษณะของความเป็นอยู่ที่แสดงถึงการใช้เวลาของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร (Activities) การให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (Interests) และความคิดเห็นที่มีต่อตัวเอง และสิ่งรอบข้าง (Opinions) ซึ่งตัวแปรเหล่านี้คือ ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological Characteristics) นั้นเอง

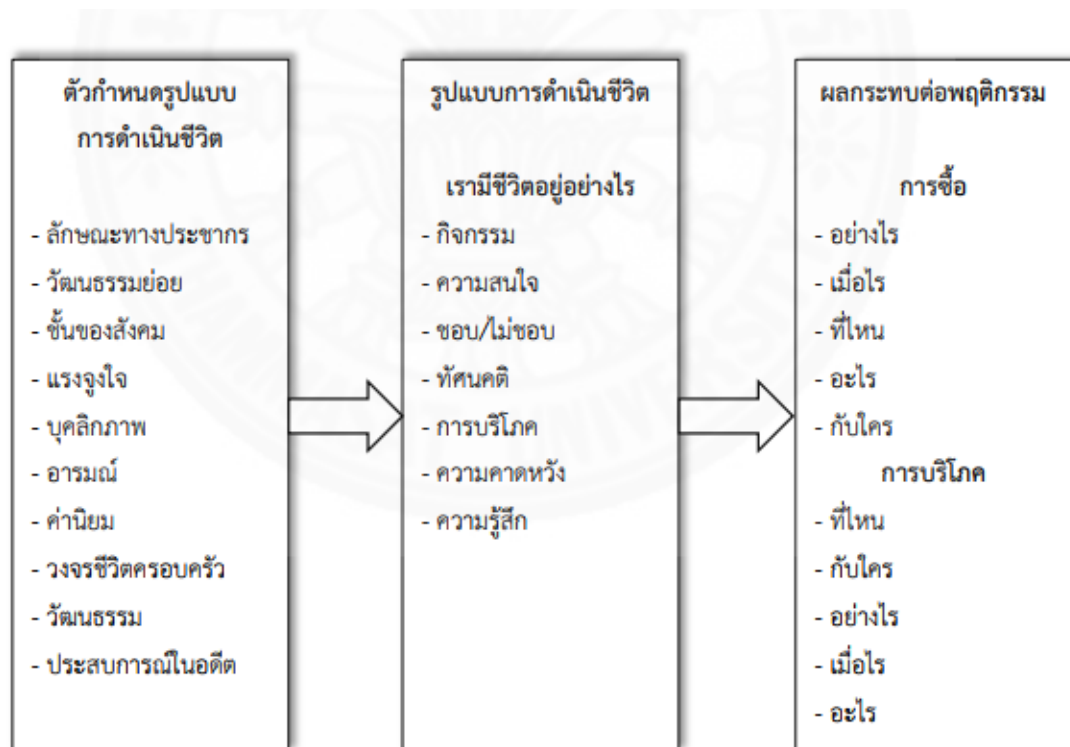
ธนาพงษ์ จันทรชอน (2546, น. 18) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการดำเนินชีวิตว่าเป็นพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันบุคคลที่มีลักษณะความต้องการภายในที่แตกต่างกันจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันลักษณะด้านวัฒนธรรม ชนชั้นของสังคม ลักษณะของกลุ่มอิทธิพล และครอบครัวยุทธศาสตร์จะทำให้บุคคลมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันด้วย

กาญจนา แก้วเทพ (2541, น. 189) ได้กล่าวถึงแนวทางการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตไว้ว่า คนเราพยายามที่จะมีชีวิตในแบบอย่างที่เราเชื่อ เราฝัน และเราให้คุณค่า สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรากำลังดำเนินอยู่หรือที่เราต้องการจะเป็น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต เป็นการอธิบายถึงลักษณะการใช้ชีวิตของผู้บริโภคที่มีการจัดสรรเวลาต่อกิจกรรมอย่างไร ให้ความสนใจในเรื่องใดเป็นพิเศษ และมีความคิดเห็นเช่นไรต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว

จากแผนภาพที่ 2-2 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตถูกกำหนดด้วยปัจจัยหลายประการประกอบด้วย ประสบการณ์ที่ผ่านมา (Past Experience) ลักษณะบางอย่างที่ติดมาตั้งแต่กำเนิด (Innate Characteristics) และสถานการณ์ในปัจจุบัน (Current Situation) สิ่งดังกล่าวเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค (Consumption Behavior) ทุกคนจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง และจะได้รับการปรุงแต่งขัดเกลาโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ไปตามลำดับขั้นตอนของวงจรชีวิต ดังนั้นรูปแบบการดำเนินชีวิตจึงมีลักษณะที่ไม่คงที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ถ้าหากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นตัวใดตัวหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงไปแต่โดยส่วนใหญ่บุคคลจะรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตของตนไว้หรือถ้าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป

แผนภาพที่ 2-2 รูปแบบการดำเนินชีวิตและกระบวนการบริโภค

ที่มา : พฤติกรรมผู้บริโภค, กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ปี 2542 : หน้า 170.

1 การวัดรูปแบบการดำเนินชีวิตโดยใช้วิธีวัดแบบ AIOs

วิธีนี้เป็นที่นิยมใช้กันมากในการแบ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ลักษณะทางจิตวิทยาสังคมของผู้บริโภค (Psychographics Analysis) ผ่านทางการใช้เวลาทำกิจกรรม (Activities) ต่างๆ ของบุคคลว่าเป็นอย่างไร การให้ความสนใจ (Interests) กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว

และความคิดเห็น (Opinions) ที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง โดยจะศึกษาว่าบุคคลมีการทำกิจกรรม มีความสนใจ และมีความคิดเห็นอย่างไรกับเรื่องที่เราต้องการศึกษา

สุมาลี เหลืองดำรงกิจ (2543) ได้ให้คำนิยามของกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นไว้ดังนี้

กิจกรรม หมายถึง การแสดงออกอย่างเด่นชัด เป็นส่วนที่กำหนดว่าบุคคลใช้เวลาทำอะไร ทำงานอดิเรกอะไร มีสันทนาการอะไร และเล่นกีฬาประเภทใด มีการซื้อสินค้ามากน้อยแค่ไหนและที่ใด มีการอยู่บ้านหรือออกไปนอกบ้านน้อยเพียงใด มีการพบเพื่อน พบญาติ ทำกิจกรรม มีวัตถุประสงค์ และมีคุณค่าที่แท้จริงคืออะไร

ความสนใจ หมายถึง ความต้องการที่จะเข้าใจและเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ด้วยความพอใจและให้ความสำคัญในสิ่งนั้น เป็นระดับความตื่นตัวที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเอาใจใส่เป็นพิเศษหรือเอาใจใส่แบบต่อเนื่องกับสิ่งต่างๆ ความสนใจเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นกิจกรรมต่างๆ ของบุคคลที่เขาชอบกระทำ โดยบุคคลจะสนใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ชอบ

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางความคิดบนพื้นฐานของค่านิยมที่มีต่อตนเองและสภาพแวดล้อม เป็นคำตอบของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนเป็นคำถามในลักษณะการตีความ การคาดหวัง และการประเมินผลดีผลเสีย

การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตนักวิจัยจะทำการวิเคราะห์ลักษณะทางจิตวิทยา โดยการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้บริโภครตอบทั้ง 3 อย่าง เรียกว่า AIO statements ดังนี้

1. คำถามเกี่ยวกับกิจกรรม (Activity Questions : A) เป็นคำถามเพื่อให้เปิดเผยออกมาในสิ่งที่ทำ สิ่งที่ชอบ และการใช้เวลาว่ามีวิธีการใช้อย่างไร

2. คำถามเกี่ยวกับความสนใจ (Interest Questions : I) เป็นคำถามมุ่งเน้นทางด้านความชอบ และการจัดความสำคัญก่อนและหลัง

3. คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น (Opinion Questions : O) เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติในด้านความรู้สึกของผู้บริโภคเกี่ยวกับโลก ท้องถิ่น ศิลธรรม เศรษฐกิจ และกิจกรรมงานสังคมต่างๆ

แผนภาพที่ 2-3 การจัดกลุ่ม AIOs เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต (AIOs Categories of Lifestyle Studies).

กิจกรรม (Activities : A)	ความสนใจ (Interests : I)	ความคิดเห็น (Opinions : O)
การทำงาน	ครอบครัว	ความสัมพันธ์ส่วนตัว
งานอดิเรก	บ้าน	ปัญหาสังคม
เหตุการณ์ทางสังคม	งานอาชีพ	การเมือง
วันหยุดพักผ่อน	ชุมชน	ธุรกิจ
การบันเทิง	สันตนาการ	เศรษฐศาสตร์
สมาชิกสโมสร	แพชั่น	การศึกษา
ชุมชน	สื่อต่างๆ	ผลิตภัณฑ์
การเลือกซื้อ	อาหาร	อนาคต
กีฬา	ความสำเร็จ	วัฒนธรรม

ที่มา : พฤติกรรมผู้บริโภค, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ปี 2542 : หน้า 171.

จากภาพแสดงให้เห็นว่า การจัดกลุ่ม AIOs เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต ประกอบไปด้วยตัวแปรต่างๆ ซึ่งใช้เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำไปวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาโดยใช้ลักษณะคำถาม (AIO Statement) ถามกลุ่มตัวอย่างในประเด็นที่เกี่ยวกับกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น ที่เขามีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวว่าเป็นอย่างไร มีพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับตัวเอง (Self-Concept) โดยแนวคำถามจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เมื่อทำการศึกษาควบคู่ไปกับลักษณะทางประชากรจะทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจบุคคลมากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้ทราบทั้งลักษณะทางจิตวิทยาสังคมที่เป็นปัจจัยภายใน และลักษณะทางประชากรที่เป็นปัจจัยภายนอกซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของบุคคล การใช้ AIOs เป็นเครื่องมือในการศึกษาทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การทำรายการแบบโดยรวม (Generalized AIO Inventories) เป็นการใช้คำถามแบบกว้างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อนำผลที่ได้มาประยุกต์เข้ากับประเภทของสินค้า และระบุส่วนของการตลาดอย่างกว้างได้มักนำมาใช้ประโยชน์ในการแสวงหาโอกาสให้กับสินค้าใหม่ที่กำลังจะเข้าสู่ตลาด

2. การทำรายการที่กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์เฉพาะเจาะจงลงไป (Product Specific AIO Inventories) เป็นการศึกษาเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการวางตำแหน่งใหม่ให้กับสินค้าและบริการที่มีในตลาดอยู่แล้ว

2. ประเภทของรูปแบบการดำเนินชีวิต

รูปแบบการดำเนินชีวิตสามารถแบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการศึกษา เนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แบ่งกลุ่มไว้มีพื้นฐานความคิดในกรอบที่ว่า แต่ละบุคคลมีความสนใจที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต และมีการกระทำที่สนองต่อความสนใจนั้นอยู่เป็นประจำ รูปแบบการดำเนินชีวิตในที่นี้ไม่ได้หมายถึงกิจกรรมที่ทำเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ เฉพาะเหตุการณ์ เพราะบางครั้งกิจกรรมที่ทำนั้นอาจมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกันในแต่ละครั้ง โดยได้แบ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตไว้ 5 กลุ่ม ดังนี้

2.1 รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านวัฒนธรรม (Cultural Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม หรือ ประเพณีนิยมในแต่ละสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะป็นวัฒนธรรมระดับชาวบ้าน หรือระดับสูงก็ตาม เช่น การชมการแสดงทางวัฒนธรรม การสนใจนิทรรศการทางศิลปะ เป็นต้น

2.2 รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านสังคม (Societal Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องรอบตัวที่เห็นว่าสำคัญ นอกเหนือจากที่เป็นอยู่ทั่วไปและเป็นสิ่งที่ควรค่าต่อการที่บุคคลจะเข้าไปร่วมทำเพื่อส่วนรวม เช่น เรื่องการเมือง สังคม และสภาพแวดล้อม เป็นต้น

2.3 รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านบันเทิง (Entertainments Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ และความบันเทิงของตนเองมากกว่าสิ่งอื่นๆ เช่น การชมภาพยนตร์ การซื้อสินค้าเพื่อสนองความพอใจส่วนตัว เป็นต้น

2.4 รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านบ้านและครอบครัว (Home and Family Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นที่มีลักษณะของความใกล้ชิด และเป็นเรื่องส่วนตัวที่เกี่ยวกับตนเอง บ้าน และคนในครอบครัวของตนเอง เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว เป็นต้น

2.5 รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านกีฬา กิจกรรมกลางแจ้ง และสุขภาพ (Sport and Outdoor Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง เช่น การเล่นกีฬา สุขอนามัยในการรับประทานอาหาร รวมไปถึงการใช้ชีวิตกลางแจ้ง เช่น การแคมป์ปิ้ง เป็นต้น

ยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. แผนงานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว กอปรกับมาตรา 275 บัญญัติให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย สาระที่พึงมี ในยุทธศาสตร์ชาติและเรื่องอื่นๆ จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2560 ขึ้นมาเพเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การติดตามการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ของหน่วยงานราชการต่างๆ ยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2579 แบ่งยุทธศาสตร์ชาติ ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1. ด้านความมั่นคง 2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4. ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงเป็น 1 ใน 6 ยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปี ต่อ

จากนี้ไป ซึ่งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงและด้านอื่นๆ ได้ทำการปรับแก้ไขในส่วนของรายละเอียดเนื้อหาในแต่ละร่างยุทธศาสตร์ชาติเสร็จเรียบร้อยแล้ว หลังจากเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมาได้เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนครบทั้ง 4 ภาค และขั้นตอนต่อไปจะเสนอต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติที่ เพื่อพิจารณารายละเอียดในเดือน เมษายน พ.ศ. 2561 เมื่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ พิจารณาแล้วเสร็จ จะเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ต่อจากนั้นเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อร่างยุทธศาสตร์ชาติที่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมเพื่อมีพระราชโองการประกาศใช้เป็นยุทธศาสตร์ชาติต่อไป ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าภายในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 นี้จะสามารถประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติได้ สำหรับงานวิจัยนี้จะขอกล่าวถึงสาระสำคัญของร่างยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวกับงานวิจัยนี้ คือด้านความมั่นคง ซึ่ง “ความมั่นคง” ถือเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของทุกสังคมในทุกยุคทุกสมัย โดยกรอบแนวคิดความมั่นคงให้น้ำหนักความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้องทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร ฯลฯ แตกต่างกันไปตามบริบทของสภาวะแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติ ได้ทุกรูปแบบ โดยใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ ไม่ใช่รัฐรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล และมีประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ เป้าหมายของร่างยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประกอบด้วย 5 เป้าหมายที่สำคัญ คือ 1. ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีความสุข 2. บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ 3. กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหา 4. ประเทศไทย มีบทบาทเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ และ 5. การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1. ดัชนีชี้วัดความสุขของประชากร (World Happiness Index) สำหรับประเทศไทยดีขึ้นจาก ลำดับที่ 32 ของโลกในปี 2560 ไปอยู่ใน 10 ลำดับแรกของโลกภายในปี 2579 2. ระดับความมั่นคงปลอดภัยภายในประเทศและศักยภาพตำรวจระดับสากล (World Internal Security & Police Index) ดีขึ้นจากลำดับที่ 69 ของโลกในปี 2560 ไปอยู่ใน 20 ลำดับแรกของโลกภายในปี 2579 3. กองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงมีความพร้อมด้านบุคลากร เทคโนโลยียุทธโธปกรณ์แผนระบบการแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกระดับความรุนแรง รวมถึงมีการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง 4. การนำเสนอแนวความคิดริเริ่มและหนทางแก้ไขปัญหา ระหว่างประเทศตามโอกาสที่ เหมาะสมของประเทศไทย 5. การพัฒนากลไกรวมถึงระบบการทำงานแบบบูรณาการให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สาระสำคัญของประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น และประเด็นการดำเนินการที่สำคัญรองรับอีกรวม 17 ประเด็น เพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติสำหรับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อเป็นการสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลัก มีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความ

เข้มแข็ง สามัคคีปรองดอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พร้อมทั้งจะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ โดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การพัฒนาและเสริมสร้าง “คน” ในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ตระหนัก ในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยการอำนวยความสะดวกอย่าง กว้างขวางและครอบคลุม เสริมสร้างงานและอาชีพ โอกาส ความเสมอภาค และความยุติธรรม ให้เกิด ขึ้นกับคนในทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พัฒนาสมรรถนะ ทักษะ และองค์ความรู้ (Competency) ของคนไทย ให้เหมาะสม สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สร้างเสริม ความรักความสามัคคีความตระหนัก ถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศ

1.2 การพัฒนาและเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติโดยปลูกฝัง และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติธรรมาภิบาลเสริมสร้างความรักและ ภาควุมใจในความเป็น คนไทยและชาติไทย ผ่านทางกลไกต่างๆ น้อมนำและเผยแพร่ศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนแนวทางพระราชดำริต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติและพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอ อุปลักษณ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและ เผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่จะช่วยพัฒนาทางจิตใจและปัญญา อุปลักษณ์ค้ำจุนศาสนาอื่นให้ มุ่งเน้นการสั่งสอนคนให้เป็นคนดีรักความสงบ สันติสุข พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงให้กับ ประเทศชาติบ้านเมือง และช่วยเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนาอย่างปรองดองไม่ให้เกิดการ แบ่งแยกแตกต่าง

1.3 การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วน ตน โดยปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องกับการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในบริบทของไทย ส่งเสริมให้หนักการเมืองมีคุณภาพ เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ เห็นประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เสริมสร้างพรรคการเมือง และสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีนโยบาย แนวคิด และการบริหารจัดการที่ดีมี ประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาลสากล ไปจนถึงพัฒนาปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่างสุจริตและเที่ยงธรรม มีกลไกแก้ไขปัญหาคัดค้านและสร้างความ สามัคคีปรองดอง จนสามารถคัดกรองคนดีคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ และกล้าตัดสินใจเข้ามาบริหาร ประเทศ

1.4 การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็น ปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ โดยพัฒนาปรับปรุงกลไกและหน่วยงานด้านความมั่นคงที่มีอยู่เดิมหรือที่ต้อง ออกแบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับปัญหาความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ได้ทุกมิติ กำหนดและเสริมสร้างบทบาทของหน่วยงานองค์กรหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถ ตรวจสอบวิธีการดำเนินงาน การบูรณาการการปฏิบัติให้สอดคล้องเกื้อกูลและต่อเนื่องกัน ตลอดจน สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ที่สาเหตุได้อย่างแท้จริง ยกกระตือรือร้นการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบให้เป็นวาระสำคัญของประเทศ และทำการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบให้สังคม เกิดความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อแก้ไข ปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้น อันจะส่งผล ให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ขององค์การสหประชาชาติโดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน โดยผลักดันการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ แท้จริงของปัญหา ของทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการหารือวางแผนและยกระดับ วิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการผนึกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการ ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล อย่างจริงจังต่อเนื่อง เสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองใน การป้องกัน แก้ไขปัญหา และช่วยเหลือประชาชนจากภัยคุกคามและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงต่างๆ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมทางไซเบอร์การฟอกเงิน การค้ามนุษย์ปัญหาภัยพิบัติสำคัญ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วมการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศสภาพแวดล้อมเป็นพิษ โรคระบาดร้ายแรงต่างๆและปัญหาการ บุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล อันทำให้จำเป็นต้องมีการ จัดการความมั่นคง รวมไปถึงการส่งเสริม ผลักดันหลักการ นโยบายยุทธศาสตร์ตลอดถึงโครงการที่ เป็น จุดหมายสำคัญของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนด

2.2 การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ โดยเสริมสร้าง ศักยภาพ และความพร้อมในทุกด้าน ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธวิธีแผน งบประมาณ ระบบควบคุมบังคับ บัญชา ระบบงานด้านการข่าวกรอง เทคโนโลยีระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ระบบเฝ้าตรวจและ แจ้งเตือนต่างๆ ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานรอง เสริมสร้างพลังของประชาชนและชุมชนให้ร่วมกับ กำลังตำรวจ ทหาร และในงานด้านความมั่นคงอื่นๆ ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสำคัญต่างๆ ให้ดำเนินการไปตามเป้าหมายการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศที่กำหนด

2.3 การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่ และทุกกลุ่มเป้าหมาย บูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ที่แผนการ ดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติตลอดถึงการติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุก ระดับ ส่งเสริมและอำนวยระบบงานยุติธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมใน พื้นที่ อย่างเหมาะสมมุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร ผลักดันให้มีการยึดถือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิต และป้องกันมิให้มีการบิดเบือนคำสอนของศาสนาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ยกย่องพัฒนาใน ทุกมิติโดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนา พื้นที่ อย่างเข้มแข็งต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง ศาสตร์พระราชชาติตลอดไปจนถึงสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงบริการต่างๆ ของรัฐ ให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่นๆ

2.4 การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางบกและทางทะเล โดยส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทัพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาค ประชาชน ให้สามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ทรัพยากรทางทะเลและมหาสมุทร เพื่อสร้างความ

มั่นคงของชาติและความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือที่เรียกว่าสมุทธานุภาพ (Sea Power) ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทะเลและมหาสมุทร หรือที่เรียกว่าสมุทรภิบาล (Ocean Governance) ในการบริหารจัดการ ปกป้อง และดูแลรักษาผลประโยชน์ทั้งมวลของชาติ เสริมสร้างและบริหารจัดการ ความมั่นคงทั้งชายแดนทางบก ทางทะเล และเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทย อย่างบูรณาการและเป็นระบบ การพัฒนาระบบเฝ้าตรวจติดตามระบบตรวจคนเข้าเมืองการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกและการเจรจา เพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเล กำหนดพื้นที่อนุรักษ์อย่างถูกต้องและเป็นระบบ สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ ประชาชนในเรื่องการให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม พัฒนาปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพทันสมัย และครอบคลุมบริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากำหนดนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่และมาตรฐานสากลมาปรับใช้ในการรักษาความมั่นคงของฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็ง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญกับภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งระบบของประเทศ ให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตย รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกันแก้ไข และรับมือกับปัญหา ความมั่นคงทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับแบบบูรณาการ โดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

3.1 การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสริมสร้างพัฒนาและบูรณาการขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรอง หน่วยงานข่าวกรอง และประชาคมข่าวกรองในประเทศให้ทันสมัย ทันสถานการณ์ทั้งด้านศักยภาพของบุคลากร ยุทธโศปกรณ์ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มีการบูรณาการข้อมูลและนำผลผลิตด้านข่าวกรองไปใช้ในการบริหารจัดการ ปัญหาและความมั่นคงของชาติในทุกมิติและทุกด้าน

3.2. การพัฒนาและฝึกพลังอำนาจแห่งชาติกองทัพและหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญกับภัยคุกคามในทุกมิติ ทุกรูปแบบและทุกระดับ โดยการจัดทำแผนพัฒนาและฝึกกำลังทรัพยากรรวมถึงขีดความสามารถของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการประเมินขีดความสามารถของแต่ละหน่วยที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง พร้อมพัฒนาโครงสร้างกำลังรบและยุทธโศปกรณ์ให้เหมาะสม สามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ยกกระดานการฝึกพร้อม ให้เป็นแบบบูรณาการที่ทันสมัย มีความสมบูรณ์พร้อมนำไปปฏิบัติได้กับสถานการณ์จริง เสริมสร้าง ความสัมพันธ์ในการปฏิบัติการร่วมและการป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ มีกลไกแก้ไขปัญหาความเห็นต่างหรือความขัดแย้ง ผ่านทางการเจรจาและมาตรการทางการทูต ตลอดจนการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่อง ให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบอัจฉริยะ (Smart Defence Industry)

3.3 การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคามให้มีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาปรับปรุงนโยบาย ระบบกลไกการบริหารจัดการ ตลอดจนแผนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และพร้อมรองรับภัยทุกประเภททั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลักดันให้ทุกภาคส่วน ในการฝึกพร้อมกันในทุกชั้นตอนอย่างต่อเนื่องจริงจังจนสามารถปฏิบัติได้จริง

เสริมสร้างความร่วมมือกันอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนทั้งในและภายนอกประเทศให้มีประสิทธิภาพ ชัดเจนเป็นรูปธรรมรวมถึงการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและ นานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบ สันติสุข ความมั่นคงและความ เจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติภูมิภาคและโลกอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่าง ประเทศ ที่จะรองรับปัญหาพร้อมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

4.1 การเสริมสร้างและรักษาคุณภาพสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์ในทุกระดับกับนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทาง ยุทธศาสตร์ในมิติต่างๆ อย่างสมดุล พัฒนาและเสริมสร้างระบบ กลไก มาตรการ ตลอดจนความร่วมมือ ระหว่างประเทศให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน และใช้ ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ผลักดันการหารือทั้งแบบ ทวิภาคีและพหุภาคีในทุกระดับ อย่างสร้างสรรค์รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ลดความหวาดระแวง ระหว่างกัน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่างๆ และการจัดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น จนทำให้บรรยากาศการดำเนินการ ระหว่างประเทศในทุกเรื่องทุกขั้นตอน ดำเนินไปได้อย่าง ราบรื่น ต่อเนื่องและมีเสถียรภาพอย่างแท้จริง

4.2 การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค โดยส่งเสริม ความเป็นปึกแผ่นของประชาคมอาเซียน (ASEAN Solidarity) และความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) อย่างจริงจังและต่อเนื่อง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนในทุกมิติและทุก ระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศต่างๆ รวมทั้งกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับ ภูมิภาคอื่นๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมเสถียรภาพในภูมิภาค

4.3 การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กร ภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ โดยส่งเสริมให้การดำเนินการและความร่วมมือใดๆ ระหว่างประเทศให้เป็นไปตาม หลักการปฏิบัติสากล กฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศ พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐ ต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชนและประชาชนต่อประชาชน สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและ ระวังภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อมพัฒนาความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของภูมิภาค แม่น้ำโขง อาเซียน รวมถึงระหว่างมิตรประเทศในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์สำคัญ ส่งเสริมบทบาทของไทยใน เวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติให้นานาชาติตระหนักและให้ การยอมรับถึงความสำคัญ รวมไปถึงการเสริมสร้างพลังบวกหรืออำนาจแบบนุ่มนวล (Soft Power) ของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประเพณีไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา ผ่านความสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ทุกระดับและทุกช่องทาง พร้อมทั้งเน้นสิ่งที่ประเทศไทยโดดเด่นทั้งทางกิจกรรม วัฒนธรรม กีฬา ศาสนา การบันเทิง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบบูรณาการ เพื่อให้กลไกสำคัญต่างๆ ทำงานหรือยังมีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารประเทศและ ยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ ได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม เพื่อให้กลไกสำคัญต่างๆ ทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารประเทศและยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ ได้อย่าง

แท้จริง มีการใช้หลักธรรมาภิบาลและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด สามารถขจัดปัญหาการทุจริต และประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง รวมทั้งทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบทั้งหลักและรอง พร้อมรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมี ประเด็นการดำเนินการที่สำคัญดังนี้

5.1 การพัฒนากลไกให้พร้อมสำหรับการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ป้องกัน และ แก้ไขปัญหา ความมั่นคงแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเสริมสร้างพร้อมทั้งยกระดับกลไก หน่วยงานและกฎหมาย ที่มีอยู่เดิมหรือที่พัฒนาขึ้นใหม่ผ่านทางการบูรณาการความร่วมมือและการปฏิบัติ กับทุกภาคส่วน มีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม พัฒนาการวางแผนและเตรียมความพร้อมใน ทุกๆ ด้าน กำหนดหน่วยงานและตัวผู้รับผิดชอบในทุกระดับ มีการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตามหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้อง กับบริบทและความก้าวหน้าของยุคสมัย พร้อมทั้งสามารถสร้างความ เชื่อมโยงกันทั้งระบบ รวมไปถึงความเชื่อมโยง กับทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

5.2 การบริหารจัดการความมั่นคงให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่นๆ โดย พัฒนาส่งเสริมการวางแผนคู่ขนานแบบบูรณาการให้สอดคล้องรองรับยุทธศาสตร์ชาติในทุกๆ ด้าน รวมไปถึง ถึงการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องในทุกมิติอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างผลักดัน การบริหารจัดการตลอดถึงการบูรณาการการดำเนินการในทุกด้าน ให้ประสานสอดคล้องและสามารถ ปฏิบัติร่วมกันได้อย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้ง ครอบคลุมการสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศชาติในทุกมิติ

5.3 การพัฒนากลไกและองค์กรขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง โดย พัฒนาและเสริมสร้างหน่วยงานบุคลากร เครื่องมือ ระบบการบริหารและการจัดสรรงบประมาณในการ ขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงที่มีอยู่ ให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมทั้งมีความพร้อม มีขีดความสามารถที่ทันสมัย มีเอกภาพในการปฏิบัติการที่ชัดเจน ตลอดจนมีบทบาท สำคัญในการรับผิดชอบ ดูแลปัญหาความมั่นคงพร้อมรองรับบริบทที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคตได้ อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถ บรรลุผลสำเร็จได้ตามที่กำหนดอย่างแท้จริง

บทสรุปยุทธศาสตร์ชาติเป็นแผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560- พ.ศ. 2579) ซึ่งจะวางแนวทางในการพัฒนาและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะอยู่ ภายใต้รัฐบาลใดก็ตาม โดยแผนระยะยาวนี้จะเป็นกรอบที่ช่วยให้แผนการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติอย่างเหมาะสม ภายใต้แผนการ 20 ปีซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อบรรลุ เป้าหมายในด้านต่างๆ ทุกๆ 5 ปีแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะ 5 ปีแรก จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบต่างๆ ครั้งยิ่งใหญ่ โดยเน้นแก้ไขสิ่ง ที่ เป็น จุดอ่อนของประเทศ และใช้จุดแข็งของประเทศให้เกิดประโยชน์โดยการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามา ผสมผสาน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

2. ระยะ 10 ปีประเทศจะต้องมีระบบเศรษฐกิจที่ดีโดยเริ่มจากการสนับสนุน การวิจัย และการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับสินค้ากลุ่มเกษตรและสาธารณสุข นอกจากนี้ผู้ประกอบการ จะต้อง ทันเทคโนโลยีและยังต้องสร้างบุคลากรทางการวิจัย เพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะเข้ามามีบทบาทมาก ขึ้นในอนาคต

3. ระยะ 15 ปีประชากรในประเทศจะต้องเป็นประชากรที่มีคุณภาพ โดยจะพัฒนาให้ บุคลากร ทุกช่วงวัยมีศักยภาพสูงมีความรู้และทักษะ นอกจากนี้สังคมไทยจะเป็นสังคมที่เท่าเทียมและลด ความเหลื่อมล้ำ โดยการจัดสรรทรัพยากรและกระจายบริการจากภาครัฐอย่างทั่วถึง

4. ระยะ 20 ปีเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต้องมีเสถียรภาพ ระบบราชการของไทยจะเป็นแบบดิจิทัล มีคุณภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังได้วางแผนในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ในประเทศ เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในประเทศอีกด้วย

ร่างยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงเป็น 1 ใน 6 ร่างยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศโดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีสุข โดยเน้นการบริหาร จัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุก ระดับ และทุกมิติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ให้มีความพร้อมสามารถรับมือ กับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลก บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ตลอดถึงการบริหารประเทศของรัฐบาล ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ดังกล่าวขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้นั้น เนื้อหาของร่างยุทธศาสตร์ชาติต้องมีประเด็นและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกประเด็น มีกฎหมายรองรับและมีระบบการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติต่างๆ จนนำไปสู่การปฏิบัติด้วยความเข้าใจ คนในสังคมมีส่วนร่วมและมีความเป็นเจ้าของ ยุทธศาสตร์ชาติร่วมกัน จากปัจจัยดังกล่าวหากประสบความสำเร็จจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปข้างหน้า ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560 - 2564) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงมุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมายอนาคตประเทศไทยในปี 2579 ซึ่งกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เป็นกรอบที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มุ่งตอบสนองวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดภายใต้ระยะเวลา 5 ปี ต่อจากนี้ ไปพิจารณาจากการประเมินสภาพแวดล้อมการพัฒนาทั้งจากภายนอกและภายในประเทศที่บ่งชี้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของประเทศ และการสะท้อนถึงโอกาสและความเสี่ยงในการที่จะผลักดันขับเคลื่อนให้การพัฒนาในด้านต่างๆ บรรลุผลได้ในระยะเวลา 5 ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ทั้งนี้โดยได้คำนึงถึงการต่อยอดให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่องภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับต่อๆ ไป ดังนั้น การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายรวมของการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวยุ่งุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

3. เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็งแข่งขันได้ มีเสถียรภาพ และมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของ ฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ

4. เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

5. เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันทสมัย และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา

6. เพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยการพัฒนาภาคและเมืองเพื่อรองรับการพัฒนายกระดับฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่

7. เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยง (Connectivity) กับประเทศต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทนำและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมของการพัฒนาดังกล่าว ในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ไป ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ โดยจะต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหาฐานรากสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะเดียวกันก็ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศให้เกิดผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่ จำเป็นต้องวางระบบ การบริหารจัดการความเสี่ยงและการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม รวมทั้งวางรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาในระยะยาว ทั้งนี้จุดเน้นและประเด็นหลักที่เป็นหัวใจของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นั้น ให้ความสำคัญกับประเด็นร่วมและประเด็นบูรณาการสำคัญที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณและการถ่ายทอดลงในรายละเอียดสำหรับการติดตามประเมินผลการปฏิบัติเพื่อให้การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างจริงจัง ดังนี้

1. การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้เป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกด้าน โดยที่ในช่วงต่อจากนี้ไปจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และรูปแบบการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งวิถีชีวิต ของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนและการพัฒนาต่อยอด นวัตกรรมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมขีดความสามารถของมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตผลการผลิตสูงขึ้น ช่วยขยายฐานรายได้จากผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ และช่วยลดต้นทุน ทั้งนี้ท่ามกลางการแข่งขันในตลาดโลกที่สูงขึ้นและ การแข่งขันจากประเทศที่มีค่าแรงต่ำกว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมไม่ว่าจะเป็น นวัตกรรมในผลิตภัณฑ์หรือด้านกระบวนการผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และบริการ โดยให้ความสำคัญทั้งกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีแบบซับซ้อน และ/หรือการใช้ นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง อาทิ การเพิ่มมูลค่าผลผลิตจากการปรับเปลี่ยนตำแหน่งในสายการผลิตไปทำกิจกรรมอื่นๆ ที่ให้มูลค่าเพิ่มสูงกว่าโดยจะให้ความสำคัญกับการย้อนกลับไปเริ่มทำกิจกรรมอื่นในห่วงโซ่มูลค่าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงมากขึ้น เช่น ในขั้นตอนของการพัฒนาหรือออกแบบสินค้า การวิจัยและพัฒนาและการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงการก้าวไปข้างหน้าเพื่อทำกิจกรรมประเภทการพัฒนาตลาด โลจิสติกส์ และการสร้างตราสินค้า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้มูลค่าเพิ่มสูงกว่าในขั้นตอนการผลิตและการ

ประกอบสินค้าที่ให้มูลค่าเพิ่มต่ำที่สุด ทั้งนี้โดยมีแนวทางหลักในการผลักดันการพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ คือการกำหนดวาระการวิจัยแห่งชาติ (National Research Agenda) ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงและสอดคล้องกับสาขาเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และการใช้ กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม บูรณาการ โดยส่งเสริมความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคเอกชน ในทุกสาขาการผลิตและบริการ รวมทั้งชุมชน ในการสร้างสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของระบบการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมให้เข้มแข็งและต้องบูรณาการการวิจัย และพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ ในเชิงพาณิชย์และการพัฒนานวัตกรรม โดยต้องกำหนดวาระการวิจัยของประเทศที่สอดคล้องกับสาขาเป้าหมายหรือประเด็นการพัฒนาทางสังคมที่สำคัญๆ ซึ่งเป็นความต้องการของตลาดและสังคม และภาคเอกชนจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมที่เข้มแข็งในทุกขั้นตอนตั้งแต่ กระบวนการวิจัย การพัฒนา การนำผลการวิจัยและการพัฒนาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และการพัฒนานวัตกรรม โดยการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อการวิจัย องค์ความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแนวคิด และทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็น ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงการใช้นวัตกรรมในการตอบโจทย์การพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนชุมชนในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และการสร้างสังคมคุณภาพ

2. การเตรียมความพร้อมของประเทศในด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีนี้ต้องมุ่งเน้นในเรื่องสำคัญ ดังนี้

2.1 การสนับสนุนการวิจัยพัฒนา การดัดแปลงและต่อยอดการพัฒนาเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสาขาการผลิตและบริการเดิมและต่อยอดไปสู่ความเป็นอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและการผสมผสานเทคโนโลยี อาทิ กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบ เครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว และกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง

2.2 การพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี(Techpreneur) รวมทั้งเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ ได้แก่ เกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กับสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าถึงและนำผลงานวิจัยพร้อมใช้มาต่อยอดใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยดำเนินการควบคู่กับการส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการที่ผลิตได้ขายเป็น

2.3 การพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งสร้างและพัฒนาบุคลากรวิจัยในสาขา STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) และส่งเสริมห้องปฏิบัติการวิจัยของภาคเอกชนที่ได้มาตรฐานและในแขนงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมของประเทศในอนาคต เช่น สาขาวิทยาการรับรู้ ชีววิทยาเชิงสังเคราะห์ เซลล์ต้นกำเนิด เป็นต้น

2.4 การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน/ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนานวัตกรรมทางสังคมให้เป็นกลไกในการลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส อาทิ เทคโนโลยีเพื่อผู้สูงอายุ อุปกรณ์ช่วยผู้พิการ

2.5 การปรับกลไกระบบวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งระบบ ทั้งกลไก การให้ทุนวิจัย การสร้างเครือข่ายวิจัย กระบวนการวิจัย การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งการประเมินผลโครงการวิจัย โดยต้องมุ่งเน้นการประสานพลังและศักยภาพของนักวิจัยในสาขาต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคเอกชนในการยกระดับศักยภาพทางเทคโนโลยีได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ

3. การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ภายใต้งैื่อนไข การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างประชากรสังคมสูงวัยสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2558 และเกิดการขาดแคลนแรงงานผลิตภาพแรงงานต่ำ คุณภาพคนยังมีปัญหาในทุกช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่พัฒนาการไม่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ แรงงานมีปัญหาทั้งในเรื่อง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน และผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพโดยที่จำนวนไม่น้อยต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ดังนั้น จุดเน้นการพัฒนาคนที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีดังนี้

3.1 การพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

3.2 การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม คนไทยในทุกช่วงวัยเป็นคนดี มีสุขภาพที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม

3.3 การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสม ในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการ ในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม เช่น เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นพัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์รวมทั้ง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน วัยแรงงานเน้นการสร้างความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดงานทั้งทักษะขั้นพื้นฐาน ทักษะเฉพาะในวิชาชีพ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ ทักษะการประกอบอาชีพอิสระ วัยสูงอายุเน้นพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์

3.4 การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคตอย่างสำคัญ

3.5 การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปรับระบบการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และพัฒนาระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษาให้เอื้อต่อการเตรียมคนที่มีทักษะให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.6 การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ในการดูแลสุขภาพ การพัฒนารูปแบบการออกกำลังกายและโภชนาการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย การใช้มาตรการทางกฎหมายและภาษีในการควบคุมและส่งเสริมอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ การ

สร้างกลไกในการจัดทำนโยบาย สาธารณะที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพที่จะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

4. การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ไป ยังต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ ต่อเนื่องจากที่ได้ผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้

4.1 การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบางประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด โดยการจัดการบริการของภาครัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจน ในภาคเกษตรที่ไรที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะของกลุ่มเปราะบางให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ การพัฒนาระบบการประกันภัยพิบัติ การจัดตั้งธนาคารที่ดิน และการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก

4.2 การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ 40 รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึงปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

4.3 การกระจายการจัดการบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และการจัดสวัสดิการ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร ให้มีการกระจายตัวอย่างเป็นธรรม สร้างปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งการปรับกฎหมายกฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

4.4 การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการ ในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงการมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่

5. การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า โดยการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจให้สนับสนุน การเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และสร้างฐานการผลิตและรายได้ใหม่ให้กับระบบเศรษฐกิจ และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ สร้างสังคมผู้ประกอบการที่มีทักษะในการทำธุรกิจทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี พัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต

6. การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและศักยภาพของพื้นที่รวมทั้งสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio Based) ใน

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เน้นการพัฒนากระบวนการที่ยั่งยืนและการขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตรจากกิจการเจ้าของคนเดียวเป็นการประกอบการในลักษณะ สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วน และบริษัทเพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด ลดการทำงานต่ำระดับ และสามารถใช้เทคโนโลยีการผลิตในระดับที่เหมาะสม รวมทั้งใช้กลไกตลาดในการป้องกันความเสี่ยง

7. การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมและการต่อยอดไปสู่ฐานการผลิต และโดยใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและนวัตกรรม วางรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับอนาคตทั้ง ในด้านการเตรียมคนและโครงสร้างพื้นฐาน สร้างระบบกลไกและเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความร่วมมือของภาคธุรกิจในระดับคลัสเตอร์

8. การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และ วิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการและฐานเดิมและสร้างฐานใหม่

9. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิตเน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศและศักยภาพของพื้นที่รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

10. การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้นและต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคมในกรอบความร่วมมือ อนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, JDS และ BIMSTEC และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ โดยพัฒนา ความเชื่อมโยงตามแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนให้มีความต่อเนื่องและเป็นโครงข่ายที่สมบูรณ์ พัฒนารูปแบบและบริการการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและบริการโลจิสติกส์ และเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน เขตเศรษฐกิจชายแดนตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

11. การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น

12. การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพ สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริม การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น ต้องเร่งเตรียมความพร้อมในการลดการ

ปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ

13. การฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของผู้มีความเห็นต่างทางความคิด และอุดมการณ์บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการเตรียมการรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า

14. การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติดมิชอบและการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ในระบบการบริหารจัดการภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในด้านระบบการบริหารงานและบุคลากร ในส่วนการบริหารจัดการภาครัฐให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสม ระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น

15. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศเพื่อขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและในอาเซียนอย่างเป็นระบบโดยมีโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการ ในสาขาโลจิสติกส์และหน่วยงานที่มีศักยภาพไปทำธุรกิจในต่างประเทศ

16. การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ โดยเร่งดำเนินการในประเด็นท้าทาย ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่ที่สร้างรายได้สำหรับประชาชนในภาค การพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตอย่างมีสมดุล และการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคและเมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

17. การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่ โดยในระยะเวลา 5 ปี ต่อจากนี้ไปจะมุ่งเน้นการผลักดันให้ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบและในเชิงสถาบันมีความคืบหน้าและชัดเจนในระดับปฏิบัติการและในแต่ละจุดพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ รวมทั้งการผลักดันการลดการใช้มาตรการที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษีในการกีดกันการค้าการลงทุนระหว่างกัน ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพที่ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายภายในประเทศและต่อเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้าน และการเตรียมความพร้อมให้ประเทศไทยเป็นประตูไปสู่ภาคตะวันตกและตะวันออกของภูมิภาคเอเชีย ตลอดจนมุ่งเน้นการต่อยอดจากความเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชน จังหวัดและเมืองตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงอื่นภายในประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศไทยต้องดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงรุกในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศทั้งในส่วนที่จะทำให้เกิดการเชื่อมต่อห่วงโซ่มูลค่าในอาเซียนที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพื่อขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

กลุ่มประเทศ CLMV และ อาเซียน รวมทั้งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือของอาเซียน กับกลุ่มประเทศนอกกลุ่ม อาเซียน รวมทั้งเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีโลกด้วยการส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในกรอบความร่วมมือต่างๆ รวมทั้งการสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

18. การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ (Outward Investment) โดยพัฒนาผู้ประกอบการโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศ เพื่อนบ้าน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและ การสนับสนุน การดำเนินงานของสภาธุรกิจภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ และสนับสนุนแหล่งเงินทุนและ แหล่งข้อมูล เชิงลึกเกี่ยวกับฐานการผลิตในต่างประเทศ

19. การปรับปรุงภาคการเงินของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สามารถแข่งขันได้ ซึ่งภาครัฐต้องเร่งปรับปรุงกฎระเบียบในการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อสนับสนุนความสามารถในการ แข่งขันและการให้บริการต่อผู้บริโภคและภาคธุรกิจเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้ง การ กำกับดูแลที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากความเสี่ยงเชื่อมโยงทางการเงินและกระแสการเคลื่อนย้ายของ เงินทุนที่จะมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปและมีปริมาณธุรกรรมที่มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันสนับสนุนการนำ เทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึงการพัฒนาเครื่องมือทาง การเงิน เพื่อการระดมทุนมาใช้สนับสนุนการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ ขยายการเข้าถึงบริการทางการเงิน เพื่อให้ภาคธุรกิจและประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึงในต้นทุนที่ เหมาะสมรวมถึงการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก

20. การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ ประกอบด้วย การขยายฐานภาษี การปรับ ระบบการจัดทำค่าของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการทั้ง เชิงประเด็น พัฒนาและเชิงพื้นที่ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม และลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ด้าน สวัสดิการสังคม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การปรับปรุงระบบ การออมเพื่อการเกษียณอายุ การปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ เพื่อลดภาระการพึ่งพารายได้จากรัฐบาล

3. แผนปฏิบัติการ 3 ปี กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ศ. 2563 – 2565)

แผนปฏิบัติการ 3 ปี (พ.ศ.2563 – 2565) ของกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์เป็นกรอบแนวทางการทำงานของกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของ มนุษย์ในระยะ 3 ปี ที่มุ่งยกระดับไปสู่การเป็นองค์กรภาครัฐที่มีศักยภาพสูงและเป็นองค์กรหลักในการ กำหนดนโยบายสังคม โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนให้มีศักยภาพและมีความมั่นคงในชีวิต รวมถึงสร้าง สังคมแห่งโอกาสและมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ที่กำหนดให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและสอดคล้องกับการพัฒนาใน ระดับสากลที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยมีหลักการสำคัญของแผนปฏิบัติการ ระยะ 3 ปี ของกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ดังนี้

ความสอดคล้องระหว่างการพัฒนาระดับประเทศและแผนปฏิบัติการ 3 ปี ของ กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์การจัดทำแผนปฏิบัติการ 3 ปี ของกระทรวง การพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ได้คำนึงถึงทิศทางการพัฒนาและกรอบการดำเนินงานทั้งจาก ภายนอกตั้งแต่ระดับโลกไปจนถึงระดับภูมิภาค ซึ่งได้มีการขับเคลื่อนงานผ่านอนุสัญญา พันธกรณีกรอบทาง

นโยบายและทางกฎหมายที่จะนำไปสู่การตอบสนองเป้าหมายที่เป็นสากล ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องบรรลุภายในปี พ.ศ.2573 ซึ่งเป้าหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 จัดความยากจน เป้าหมายที่ 2 จัดความอดอยาก สร้างความมั่นคงทางอาหาร เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคน เป้าหมายที่ 4 ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ เป้าหมายที่ 5 สร้างความเท่าเทียมทางเพศสตรีและเด็กหญิงทุกคน เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และเป้าหมายที่ 11 สร้างเมืองและการตั้งถิ่นฐานที่ปลอดภัย รวมถึงแผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน 2025 ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในองค์กรอาเซียนเฉพาะสาขาด้านสตรีด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนาด้านเยาวชน และด้านสิทธิสตรีและเด็กขณะเดียวกันยังทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนในองค์กรอาเซียน เฉพาะสาขานอกเหนือจากสาขาข้างต้น อาทิการศึกษา สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ กรอบแนวทางของแผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมถึงกำหนดประเด็นการขับเคลื่อนและการผลักดันนโยบายทางสังคมและตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนฯ ที่คำนึงถึงความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์และรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมทุกมิติในอนาคต

กรอบแนวคิดการคุ้มครองทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจหลักในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่ทุกคนมีโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเท่าเทียมกัน มีความมั่นคงในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานบนสิทธิพลเมืองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี ของกระทรวงจึงให้ความสำคัญกับการผลักดันนโยบายหรือมาตรการที่มีความเหมาะสมกับคนทุกกลุ่ม ทั้งประชาชนทั่วไปและประชาชนที่มีปัญหาหรือความต้องการเฉพาะบนพื้นฐานสิทธิและได้นำหลักการคุ้มครองทางสังคมมาเป็นกรอบการดำเนินงานตามแผนฯ นี้ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสังคมโลกและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายย่อยที่ 1.3 ที่จะต้องจัดให้มีมาตรการและระบบการคุ้มครองทางสังคมของประเทศที่เหมาะสม และครอบคลุมทุกคนและทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนและเปราะบางภายในปีพ.ศ.2573 อีกทั้งยังสนับสนุนให้นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องอีกด้วย ทั้งนี้แผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี ของกระทรวงให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการพัฒนา ศักยภาพของคนและการสร้างรายได้ (Promotion) และการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (Transformative) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยมุ่งเน้นการเสริมพลังและการให้ความสำคัญกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การยกระดับหรือขยายหลักประกันด้านการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐานให้มีความครอบคลุมและเพียงพอที่จะสามารถให้ทุกคนดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพขณะเดียวกันการออกแบบ มาตรการการคุ้มครองทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้แผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี ของกระทรวงจะคำนึงถึงที่มาของงบประมาณและความยั่งยืนทางการคลังของประเทศ เพื่อให้การดำเนินนโยบายหรือมาตรการเกิดความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด

บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และการปรับเปลี่ยนทิศทางการทำงาน การปฏิรูปกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อยกระดับองค์กรให้เป็นผู้นำทางสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทบทวนและปรับบทบาทองค์กรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี ของกระทรวงได้กำหนดบทบาทจากเดิมที่มุ่งเน้นการทำงานในฐานะผู้จัดบริการสังคม การดูแล และจัดการรายกรณีมาเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม (Strategy Unit) และเป็นหน่วยงานวิเคราะห์ข้อมูลและเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคม (Intelligence Unit) ที่มีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มภารกิจขับเคลื่อนงานระดับมหภาค อาทิการผลักดัน

นโยบาย มาตรการ นวัตกรรม และมาตรฐานที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสังคม การกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคมของประเทศและระดับภูมิภาค การประสานหน่วยงานภายในและนอกประเทศ เพื่อเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาสังคม เป็นต้น ทั้งนี้แผนฯ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้เป็นองค์กรที่มีศักยภาพสูงและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ครอบคลุมด้านบุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการองค์กรที่ทันสมัยและมีความคล่องตัว ขณะเดียวกันได้ให้ความสำคัญกับการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการในรูปแบบที่หลากหลายให้แก่กลไกที่มีศักยภาพ อาทิ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสร้างความร่วมมือทางสังคมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเพื่อร่วมลงทุนพัฒนาสังคม เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิ์ นวลศรี (2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง“แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนโรงเรียนหัวหินวิทยาคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนหัวหินวิทยาคม และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรม ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยการเก็บข้อมูลของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมดีเด่นมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบประเด็นที่แตกต่างกันกับผลการระดมสมองหาแนวทางการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ของครูผู้สอนเพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณธรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง 2. แนวทางการพัฒนาพฤติกรรม ด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน คือ ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จัดให้มีการ ยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน ประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียนและโรงเรียน มีคณะกรรมการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมสรุปผลการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง จัดการอบรมให้ความรู้ ด้านเทคนิคการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ครูผู้สอนสร้างความตระหนักให้แก่ นักเรียนทราบถึง คุณค่าและประโยชน์ของคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อตนเองและส่วนรวม

สุจิตรา ปันดี(2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง“การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโอง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน และปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโอง จังหวัดลำพูน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-6 ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 155 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมาก โดยการคอยสอดส่องดูแลเรื่องยาเสพติด การฝึกให้ เคารพบนอบต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่อบรมไม่ให้เป็นคนล็กเล้กขโมยน้อย แนะนำการใช้จ่ายตามความจำเป็น ฝึกให้รู้จักดูแลรักษาสิ่งของ ทรัพย์สินของตนเอง และส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม 2. ปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองไม่ค่อยให้การส่งเสริมนักเรียน ให้เคารพธงชาติในเวลา 8 โมงเช้าและ 6 โมงเย็น การฝึกให้รู้จักการรอคอย ไม่แสดงอาการรีบร้อน การฝึกให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และการส่งเสริมให้ประกอบกิจกรรมในเวลาว่างให้เกิดประโยชน์ส่วนแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองเสนอแนะให้มีการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน คือ

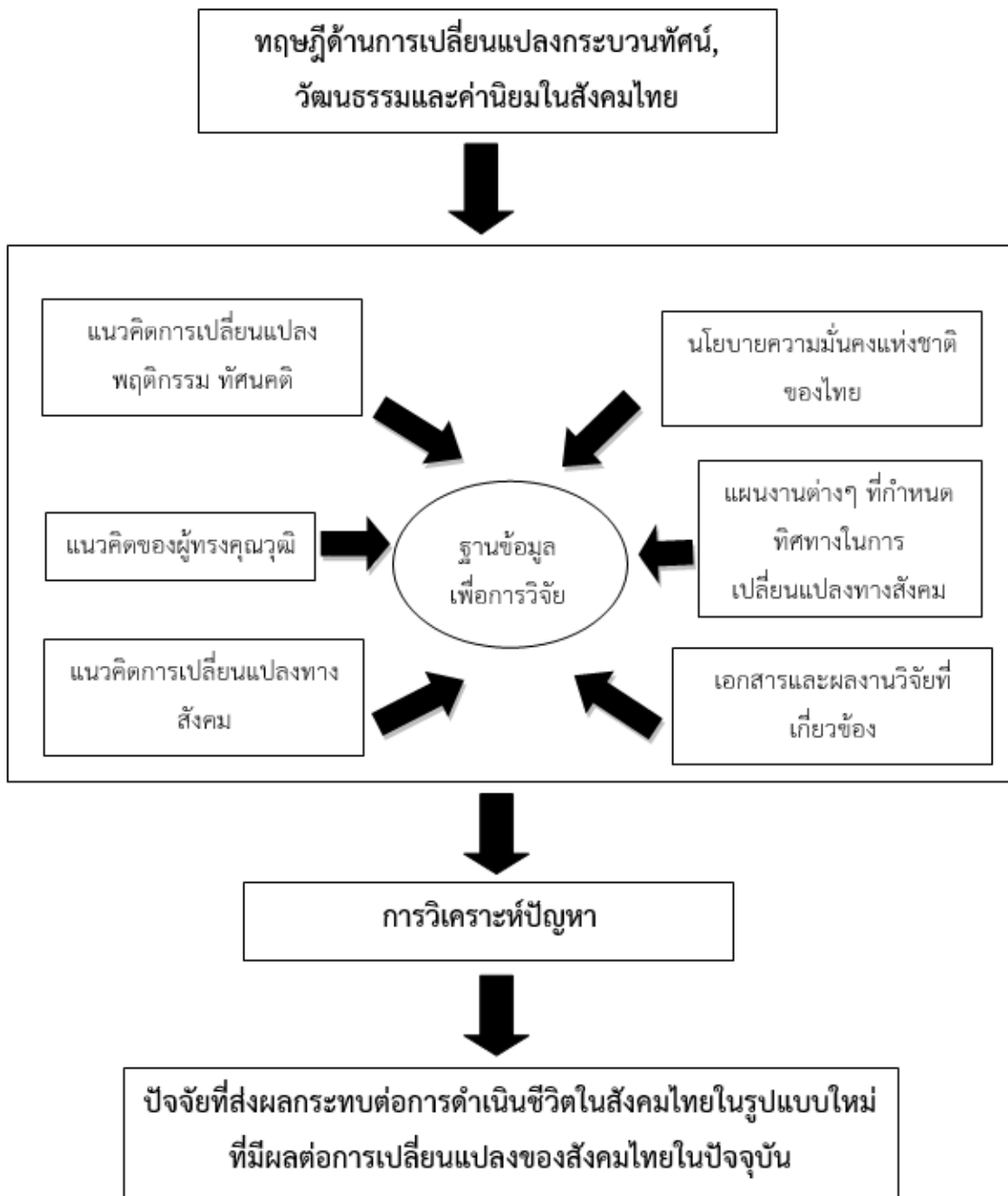
การฝึกให้เป็นคนมีระเบียบในเรื่องการตรงต่อเวลา การเป็นคนสุภาพ นอบน้อมถ่อมตน การรักษาคำพูด การรู้จักใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย และช่วยเหลือพ่อแม่ในการทำงานบ้าน

จุฑามาศ พาณิชยรังสี (2549) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเปิดรับ และทัศนคติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นบ้านและครอบครัวมากที่สุด รองลงมา คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นสังคม รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นบันเทิง รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นกีฬาและการดูแลสุขภาพ และรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นวัฒนธรรม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นวัฒนธรรม และรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นกีฬา และการดูแลสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับลักษณะในการอ่านนิตยสารผู้หญิง รวมถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นบันเทิง และรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเน้นกีฬาและการดูแลสุขภาพมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอ่านนิตยสารผู้หญิงในแต่ละครั้ง

ชัย ฉายวิวัฒน์ (2554) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิต กับ การเปิดรับแอปพลิเคชันในเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 3 จี ของเจนเนอเรชันวายที่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีช่วงอายุระหว่าง 21-26 ปี มีช่วงรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-30,000 บาท มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รูปแบบการดำเนินชีวิตสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 โสดสโมสรร กลุ่มที่ 2 คนดี เสรีนิยม และกลุ่มที่ 3 สวนกระแสผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันมีระดับการเปิดรับแอปพลิเคชันในเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 3 จี แตกต่างกัน โดยรูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มที่ 2 คนดี 57 เสรีนิยม มีสัดส่วนของกลุ่มเป็นกลุ่มนักบุกเบิกมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่ 1 โสดสโมสรร มีสัดส่วนของกลุ่มเป็นกลุ่มนักบุกเบิก และกลุ่มที่ 3 สวนกระแส มีสัดส่วนของกลุ่มเป็นกลุ่มล่าช้ามากที่สุด

ชลดา วรารวรรณ (2554) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อทางอินเทอร์เน็ตของกลุ่มวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 15 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท และมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของรูปแบบการดำเนินชีวิตสามารถแบ่งได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1.กลุ่มตามกระแส 2.กลุ่มไม่สนใจอนาคต 3.กลุ่มมุ่งมั่น ตั้งใจ 4.กลุ่มชอบบันเทิง สำหรับการเปิดรับข่าวสาร พบว่า วัยรุ่นมีความถี่ในการเปิดรับโดยเฉลี่ย 6 ครั้ง/สัปดาห์ โดยความถี่ในการเปิดรับอินเทอร์เน็ตต่ำสุด คือ 1 ครั้ง/สัปดาห์ และความถี่ในการเปิดรับสูงสุด คือ 20 ครั้ง/สัปดาห์ 58 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า วัยรุ่นที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันมีความถี่ในการเปิดรับสื่อทางอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน โดยกลุ่มตามกระแสมีความถี่ในการเปิดรับสื่อทางอินเทอร์เน็ตมากกว่ากลุ่มชอบบันเทิง

กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ ด้วยเนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่ ในปัจจุบันได้

วิวัฒนาการจากเดิมเป็นอย่างมากด้วยเหตุที่มีสิ่งเร้าเข้ามาเป็นตัวปัจจัยประกอบในการเร่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย และการเข้าถึงสิ่งต่างๆ ทั้งในด้านความรู้ ความบันเทิง และอื่นๆ เป็นต้น จึงเป็นเหตุให้คนยุคนี้มีการใช้ทัศนคติเป็นตัวตัดสินใจในกระบวนการทางความคิดมากขึ้น เป็นตัวของตัวเองมากขึ้นโดยที่ไม่สนใจใคร ทำให้มีการละเมิดสิทธิของผู้อื่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมค่อนข้างสูง จากยุคก่อนที่มีการเกื้อหนุนจนเจือกันโดยที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่ในยุคปัจจุบันมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น มีการเอาเปรียบจากการใช้ช่องทางของภาครัฐด้วยการใช้กฎหมายมาบีบบังคับ ซึ่งผู้ที่มีความรู้น้อยหรือผู้ที่อ่อนแอกว่าก็จะถูกเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม โดยที่นโยบายภาครัฐได้ให้ความสำคัญและเล็งเห็นจุดนี้จึงได้ออกเป็นนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมาบังคับใช้ โดยมีเป้าหมายลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศไทย แต่ในทางปฏิบัติที่ภาครัฐได้นำไปเป็นการดำเนินงานที่สวนทางกับยุทธศาสตร์ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากนโยบายต่างๆ ที่ภาครัฐในจัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือในช่วงโรคระบาดโควิด-19 แต่การปฏิบัติในการช่วยเหลือ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ อย่างเช่น การแจกเงินในโครงการ เราชนะ, เราไม่ทิ้งกัน, เรารักกัน, คนละครึ่ง เป็นต้น ซึ่งมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือทั้งสิ้น ทำให้คนที่ลำบากจริงไม่สามารถเข้าถึงการรับความช่วยเหลือดังกล่าวด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาและหาแนวทางในการกำหนดทิศทางการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน เพื่อให้มีการสอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายอื่นๆ ที่จะเป็นตัวช่วยเสริมเข้ามาเพื่อให้ประเทศชาติฝ่าวิกฤตการณ์และพัฒนาประเทศต่อไปได้

บทที่ 3

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบัน

การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่ เป็นกระบวนการพัฒนาของทิศทางในการดำเนินชีวิตในวิกฤตสถานการณ์ปัจจุบัน โดยสภาพสังคมวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องศึกษาเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตามนโยบายที่ภาครัฐได้จัดทำขึ้น ความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของสังคม สามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการของสังคมได้ อย่างเหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงเกิดอย่างรวดเร็ว และทั่วโลกจนกลายเป็นกระแสที่เรียกว่ากระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันของสังคมไทย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกในสองทศวรรษหน้า 1. ด้านเศรษฐกิจ : วิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ อเมริกา และจีน ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาค โดยเฉพาะ เศรษฐกิจโลกจะเปลี่ยนศูนย์กลางอำนาจมาอยู่ที่ประเทศแถบเอเชียมากขึ้น 2. ด้านเทคโนโลยีและพลังงาน : น้ำมันและพลังงานทดแทนจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะสังคมดิจิทัลและโซเชียล เน็ตเวอร์คมีผลอย่างมากต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ 3. ด้านสังคม : ประชากรของโลกจะก้าวเข้าสู่ประชาคมผู้สูงอายุ การจัดการและการดูแลผู้สูงอายุจะเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกภาคส่วนจะต้องเผชิญ 4. ด้านอาหารสิ่งแวดล้อม : ปัญหา ภาวะโลกร้อนจะเป็นภัยคุกคามที่สำคัญอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะการเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ (น้ำท่วม ภัยแล้ง โรคระบาด) เกิดภาวะขาดแคลนอาหารและพื้นที่ด้านการเกษตร

กระแสการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทำให้ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนแนวทางให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และยังคงน้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้ โดยให้ความสำคัญกับ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้คนสามารถอยู่ได้อย่างสมดุลและยั่งยืนกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยน ให้ความสำคัญกับ 1. การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ 2. การบริหารจัดการที่สอดคล้องสอดคล้องสอดคล้องกับการนำประเทศสู่ประชาคมอาเซียน 3. สังคมผู้สูงอายุ และ 4. ปัญหาสภาพแวดล้อมที่แปรปรวนจากภาวะโลกร้อน 5. ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน 6. รู้เท่าทันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี 7. เร่งสร้างและฟื้นฟูค่านิยมที่ดีงามของไทยให้กลับคืนโดยกำหนดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ.2570

แนวนโยบายการบริหารงานของรัฐบาล มีความมุ่งมั่นพัฒนาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกและพัฒนาประเทศไปสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดหลัก 3 ประการคือ 1. นำประเทศไทยไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจที่สมดุลและสามารถแข่งขันได้ 2. นำประเทศไทยไปสู่สังคมที่มีความปรองดองสมานฉันท์ 3. นำประเทศไทยไปสู่การมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและ

วัฒนธรรมฯ นอกจากนั้นนโยบาย 4 : ด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับ 1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ 2. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างทุนปัญญาของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. เพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ รองรับ การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีภายใต้ประชาคมอาเซียน 4. ให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านบริการสุขภาพ เน้นการให้บริการอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้พิการและ ผู้ด้อยโอกาส

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังอยู่ในยุคที่เรียกกันว่า "โลกาภิวัตน์" (globalization) ความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยปัจจุบันทำให้โลกแคบลง สามารถติดต่อสื่อสารข้อความถึงกันและกันได้อย่าง รวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเชื่อ ความคิดของสังคม สามารถเผยแพร่กระจายและถ่ายโอนกันได้ง่ายและรวดเร็ว เกิดลัทธิเอาอย่างตามกระแส ชาวโลกและเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงเป็นการยากที่จะควบคุมการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหากเป็นไปรวดเร็วในอัตราที่เกินจะรับได้ในสังคมก็จะมีปัญหาขาดความสมดุลทางสังคม แต่หากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในอัตราพอจะรับได้ประชาชนในสังคมนั้นก็ยังสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอสุข การศึกษาจะเป็นสิ่งที่สามารถนำสังคมไปในทิศทางที่ปรารถนาและนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบันและในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนของโลกจากเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นเศรษฐกิจยุคหลังอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนเป็นระบบเดียวทั่วโลกหรือที่เรียกว่า "เศรษฐกิจโลกาภิวัตน์" ระบบเศรษฐกิจนี้เป็นเศรษฐกิจระบบทุนนิยมที่ยกระดับสูงขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดจากความแตกต่างทางอุดมการณ์การเมือง เช่น สังคมนิยม หรือเผด็จการ การกีดกันทางการค้า (โดยยกเหตุผลทางการเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมากล่าวอ้าง) เส้นแบ่งวัฒนธรรม เช่น ลัทธิชาตินิยม ศาสนาหรือการเหยียดผิว เป็นต้น ทำให้โลกมีระบบเศรษฐกิจเดียว นอกจากนั้น การปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้ระบบเศรษฐกิจในโลกทุกๆ จุดเชื่อมโยงเข้าด้วยกันโดยไม่เสียเวลาค้าขายผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นผลให้มีการปรับตัวในระดับโลกของเศรษฐกิจในทุกๆ ด้าน กฎเกณฑ์ของเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ก็คือ การขยายมุมมองในการหาแหล่งเงินทุน ตลาด การจัดจำหน่าย แรงงาน เทคโนโลยี ยี่ห้อสินค้า ในขอบเขตทั่วโลก โดยไม่จำกัดเฉพาะขอบเขตของตน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่ที่ราคาหรือยี่ห้อราคาเป็นหลักเพียงอย่างเดียวต่อไป แต่เป็นเรื่องการผลิตให้ทันเวลา เพราะสินค้าอุปโภคบริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปมากหรือการเปลี่ยนแปลงการผลิตให้สอดคล้องกับกระแสความคิดของสังคมในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน เป็นต้น แนวโน้มเศรษฐกิจโลกโดยเฉพาะในประเทศตะวันตก จะเคลื่อนตัวเข้าสู่ภาคบริการขั้นสูงมากขึ้น เช่น การบริการสาธารณะ การเคหะ และการบริการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ข่าวสาร การเงิน การท่องเที่ยว การบันเทิง การผลิตซอฟต์แวร์ เป็นต้น

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่อความคิดของสังคม ระบบความคิดหรืออุดมการณ์ของเปลี่ยนตามยุคกระแส แต่ละครั้งจะนำไปสู่วิกฤตที่เพิ่มมากขึ้นและที่สุดครั้งนี่ คือในทวิปยุโรปยุคแรกๆ ของคริสตศกสามารถอธิบายเรื่องโลก ชีวิต และสิ่งลึกลับด้วยกฎเกณฑ์ความเชื่อทางศาสนาและเชื่อในพระเจ้า ต่อมาประมาณคริสต์ศวรรษที่ 16 ความคิดของชาวตะวันตกก็เปลี่ยนแปลงมาเป็น

ระบบความคิดสมัยใหม่ คือ อารยธรรมอุตสาหกรรม เชื่อในเหตุผลนิยมของกลุ่มผ่านระบบและเครือข่ายอย่างรวดเร็วซึ่งทรงอิทธิพลมาจากเดิม ซึ่งเชื่อว่าวิทยาศาสตร์เป็นจุดสุดยอดของความรู้ มนุษย์เล็กเชื่อและปฏิเสธศาสนาและวัฒนธรรม ไม่สนใจในเรื่องจิตวิญญาณและสุนทรียะ แนวความคิดระบบเหตุผลนิยมนี้เป็นความก้าวหน้า ซึ่งสิ่งนี้สื่อถึงความน่าสะพึงกลัวในการที่มนุษย์จะทำล้างโลกและธรรมชาติอย่างไม่ปราณีปราศัย ตัวอย่างเช่น สงครามอ่าวเปอร์เซีย เป็นต้น วิทยาศาสตร์ปลดปล่อยมนุษย์จากความครอบงำของศาสนาที่จริง แต่วิทยาศาสตร์ก็จะทำให้เกิดเทคโนโลยีครอบงำธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ไม่มีชีวิตจิตใจ จึงมองมนุษย์เป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ครอบงำธรรมชาติและในที่สุดก็ครอบงำมนุษย์ด้วย ตัวมนุษย์ก็กลายเป็นตัวถูกศึกษาหรือวัตถุที่ถูกศึกษา เหมือนๆ กับกรวด หิน ดิน ทราย ยิ่งเศรษฐกิจทุนนิยมยังทำให้สิ่งที่เคยสูงส่งกลายเป็นของไร้ค่า และไร้ความขลัง ศิลปะศรัทธาของมนุษย์กลายเป็นพุทธพาณิชย์ หรือ พาณิชยศิลป์ วัฒนธรรมกลายเป็นวัตถุสินค้าเพื่อการขาย ธรรมชาติกลายเป็นทรัพยากรเพื่อการค้า ทุกๆ อย่างจะเต็มไปด้วยข้อสงสัย และสุดท้ายก็จะหันมาตั้งข้อสงสัยในแนวความคิดระบบเหตุผลนิยมเสียเอง นั่นคือมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบศีลธรรม ความเชื่อ ไม่ใช่พระเจ้า ซึ่งจะทำให้มนุษย์มีความเครียด วิตกกังวล สับสนในการตัดสินใจหรือเลือกความถูกต้อง ความงาม ความจริง ด้วยตัวเอง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปอีก ระบบคุณค่าก็จะไม่มีทั้งพระเจ้า มนุษย์ เหตุผล หรือความจริงใดๆ มาเป็นฐานรองรับ

3. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงหรือการปฏิวัติทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และข่าวสาร นอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในทางเศรษฐกิจแล้วยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งดังนี้คือ การเกิดโลกของสัญญาณข่าวสาร ซึ่งการเกิดโลกของสัญญาณข่าวสารหรือ Cyberspace กล่าวคือ เป็นการจินตนาการว่า โลกทั้งโลกถูกห้อมล้อมด้วยสัญญาณข้อมูล ทั้งด้านธุรกิจการเงิน อุตสาหกรรม เพลง ภาพยนตร์ การศึกษา การเมือง การแพทย์ ข้อมูลทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ที่เชื่อมโยงกันหมด สัญญาณข้อมูลเหล่านี้มองไม่เห็นและนับวันจะมีมากขึ้น และมีความสำคัญมากขึ้น มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตมากขึ้น และมีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าจริงๆ หลายเท่าตัว ดังนั้นชีวิตของมนุษย์บนโลกนี้จึงสามารถเชื่อมโยงและมีกิจกรรมต่อกันโดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกที่เชื่อมต่อถึงกันที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ต จะสามารถส่งผ่านข้อมูล ทำธุรกรรมได้พร้อมกันอย่างรวดเร็ว สะดวกและง่าย ด้วยโทรศัพท์พกพา โดยเฉพาะเครือข่ายสังคม (Social Network) ได้แก่ facebook, twitter, เป็นต้น ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและข้อมูลมากกว่าบุคคล

ยุคสมัยของสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลกระทบต่อลักษณะของบุคคล

ต้องยอมรับว่ายุคสมัยที่เปลี่ยนไปตามเวลาและสถานการณ์ย่อมส่งผลต่อบุคคลที่จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับ สภาพการณ์นั้นๆ เพื่อความอยู่รอดอย่างเป็นสุข โดยได้แบ่งยุคสมัยของบุคคลตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็น 9 ยุค ดังต่อไปนี้

1. Lost generation เกิดตั้งแต่ปี 246-2443 ปัจจุบันคนกลุ่มนี้เสียชีวิตไปหมดแล้ว
2. Greatest generation เกิดในช่วงปี 2444-2467 คือยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2
3. Silent generation เกิดในช่วงปี 2368-2488 ประชากรรุ่นนี้จะมีไม่มากเท่ารุ่นอื่นๆ เพราะเป็นช่วง สงครามโลกครั้งที่ 2 พอดีประชากรจำเป็นต้องเป็นทหาร และเพื่อให้อยู่รอดในยุคนั้น

4. Baby boomer เกิดระหว่างปี 2489-2507 ส่วนใหญ่กำลังเป็นคุณปู่ คุณย่า คุณตาคุณยาย คนรุ่นนี้จะยึดมั่นต่อคุณค่าต่างๆ เช่น ครอบครัว การทำงาน มั่นคงในความคิด ให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ และเป็นคนอนุรักษ์นิยม

5. Generation X เกิดระหว่างปี 2508-2522 ในช่วงที่โลกมั่งคั่งแล้ว จึงใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย เติบโตมากับการพัฒนาของวิดีโอเกมส์ คอมพิวเตอร์ (เริ่มระบบปฏิบัติการ windows แทน DOS) สไตล์เพลงฮิปฮอป และอาจเกิดทันได้ดูทีวีจอขาวดำด้วย ชอบเสียง ยินดีรับการเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญต่อสัมพันธภาพต่อตนเอง เพื่อนๆ และสิ่งแวดล้อม

6. Generation Y หรือเรียกอีกอย่างว่า Millennia's เกิดในช่วงปี 2523-2540 เติบโตขึ้นมาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงความเจริญรุดหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และอินเทอร์เน็ตเข้ามาแทรกอยู่ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน กลุ่มนี้เองที่ถือเป็นคนรุ่น digital natives รุ่นแรก อาจเรียกว่าเป็น Thumb generation มีความสามารถในการใช้นิ้วโป้งมากกว่านิ้วชี้ สามารถกดแป้นพิมพ์ โทรศัพท์มือถือร่วมกับการทำกิจกรรมอื่นๆ ได้พร้อมกัน หรือเทคโนโลยีไร้สายต่างๆ มีลักษณะนิสัยเป็นตัวของตัวเองสูง อาจไม่ค่อยมีความอดทนต่อการทำงานที่ต้องรอคอย คิดเร็วโต้ตอบเร็ว คาดหวังในการทำงานสูง มุ่งผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนที่ได้จากงานมากกว่าเรื่องอื่นๆ ที่เป็นนามธรรม เช่น คุณค่า และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดจากงาน

7. Generation Z เกิดหลังปี 2540 จึงถือเป็น digital natives อย่างชัดเจนเกิดมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย มีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีต่างๆ และเรียนรู้ได้รวดเร็ว เบื้อง่าย ชอบความสนุกสนานท้าทาย รักเพื่อนมนุษย์และประชาธิปไตยแต่กลับมีสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูงมาก

8. Generation alpha เกิดตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นไป มักเป็นตัวของตัวเอง ให้คุณค่ากับเสรีภาพและสิทธิ ส่วนบุคคล รักธรรมชาติ มีจิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติ ชอบวัตถุหรือสิ่งของที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้สัมผัสได้จริง ติดตามกระแสโซเชียลและสังคมหมู่มาก กระแสนิยมชอบติดตามเรื่องราวของเทคโนโลยีใหม่ๆ อาจเบื่อง่าย ใช้โซเชียลมีเดียเป็นหนึ่งเดียวกับชีวิต เข้าร้านสะดวกซื้อและห้างสรรพสินค้าเป็นกิจวัตรมากกว่าซื้อของตามตลาดสดหรือร้านชำ แสวงหาและต้องการการยอมรับจากสังคมและผู้อื่นทั้งในโลกจริงและในโลกไซเบอร์

ดังนั้นเด็กรุ่นปัจจุบัน (gen alpha) ซึ่งเกิดในสภาพแวดล้อมที่การติดต่อสื่อสารเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด มีอุปกรณ์เชื่อมต่อไร้สารที่เล็กและสะดวกต่อการพกพา เช่น ไอแพด และโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ไร้สาย จึงสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างแคล่วคล่อง ประกอบกับกระแสการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบโซเชียลๆ ที่รวดเร็วและทรงประสิทธิภาพ อุปกรณ์แบบทัสสกรีน และมีแอปพลิเคชันต่างๆ ทันสมัยมากมาย ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ทำให้สามารถแทรกซึมเข้าไปอยู่ในทุกคร่าวเรือน จึงทำให้เยาวชนปัจจุบัน สามารถเรียนรู้เร็ว ปรับตัวเก่ง มีแนวโน้มความอดทนต่ำ สมาธิสั้น และมีความเป็นตัวของตัวเองสูงมาก มองผลลัพธ์ในเชิงรูปธรรมมากกว่านามธรรม

จากสถานะที่สังคมและรูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมมีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยปัญหา ทักษะที่จำเป็นของบุคคลในอดีตเพียงอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็น (3R : reading writing arithmetic) ไม่เพียงพอสำหรับสังคมดิจิทัลปัจจุบัน โดยเฉพาะเยาวชนในยุค generation alpha จึงจำเป็นต้องมีทักษะเพิ่มเติม อีกอย่างน้อยอีก 4 ประการ (4C) ซึ่งประกอบด้วย 1. การคิดวิเคราะห์หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อแก้ปัญหา (Critical thinking) 2. ความคิดสร้างสรรค์ นำข้อมูลที่มีอยู่วิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Creative thinking) 3. ฉลาดใช้สื่อดิจิทัลที่

ประหยัดและมีประสิทธิภาพ(Communication) และ 4. รู้จักปรับตัวในการทำงาน ให้ความร่วมมือและสร้างเครือข่าย (Collaboration) นอกจากนั้นควรมีความอดทนต่อการรอคอยและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเห็นคุณค่าของคนมากกว่าสิ่งของ

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคมไทย

ดังได้กล่าวมาแล้ว โลกาภิวัตน์ เป็นการเปลี่ยนแปลงโลกครั้งยิ่งใหญ่ ที่มีผลต่อโครงสร้างทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของสังคมหลังสมัยใหม่ ซึ่งลักษณะของสังคมยุคโลกาภิวัตน์พอสรุปได้ดังนี้

1. โลกไร้พรมแดน ประเทศและประชาชาติต่างๆ จะเสมือนเคลื่อนเข้ามาใกล้กันมากยิ่งขึ้น อันเนื่องจากเครือข่ายข้อมูลสามารถเชื่อมโยงถึงกัน สามารถสื่อสารกันได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว จึงทำให้ความแตกต่างเรื่องเวลาและสถานที่หมดไป ในศตวรรษที่ 21 จะเป็นยุคที่ประชาชนเคลื่อนย้ายไปอาศัยหรือไปทำงานในสถานที่ต่างๆ ทั่วโลก สามารถรับรู้ข้อมูลได้ถึงกันอย่างเป็นปัจจุบัน ผลก็คือจะมีการปะทะสังสรรค์คละเคล้าทางวัฒนธรรมขนาดใหญ่ในทุกๆ สังคม จนกล่าวได้ว่าไม่มีสังคมใดที่ไม่มีลักษณะหลากหลายของวัฒนธรรมหลายชาติพันธุ์ต่างๆ หรือที่มีเรียกเฉพาะว่า “สังคมวิวิธวัฒนธรรม” (Multi Cultural Society) อย่างไรก็ตามหากมองอีกมุมหนึ่ง เทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้คนที่อยู่ใกล้ชิดกันเกิดความห่างเหิน ไม่ได้สื่อสารโดยการพูดคุยซึ่งหน้า จึงมักพบเสมอบุคคลที่นั่งอยู่ด้วยกันกลับไม่ได้พูดคุยกันแต่ต่างคนต่างพูดกับโทรศัพท์หรือสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์กับผู้อื่นๆ เป็นต้น

2. เกิดระบบบริโภคนิยม กีดกันทางการค้า และมีอิสระเสรีอย่างไร้เหตุผล เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นเป็นการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเองไม่ใช่เพื่อมนุษย์แต่เพื่อการแข่งขัน หลอกให้มนุษย์บริโภคสินค้าที่มีมนุษย์ผลิตขึ้นมาเอง และทรัพยากรจะถูกทำลายเพื่อการบริโภคมามากยิ่งขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีที่พัฒนาทำให้มนุษย์และสังคมได้รับความสะดวกสบาย และนำไปสู่ปัญหาและวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น ภาวะโลกร้อน ขาดแคลนพลังงาน และปัญหาด้านนิเวศวิทย เป็นต้น ภาวะดังกล่าวจะเกิดการกีดกันทางการค้า โดยยกเหตุผลภาวะขาดแคลนและปัญหาในสังคมโลก และสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัด เป็นเงื่อนไขในการกีดกันการค้าของประเทศที่ด้อยกว่า การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพมากขึ้น เช่น สิทธิเด็ก สตรี คนชรา เกย์ เลสเบี้ยน การเรียกร้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อย เป็นต้น จากอารมณ์ที่ถูกกดทับมานาน จึงปะทุออกมาจนสุดขีด ทำให้เกิดความรุนแรง การทำลาย และกระตุ้นด้วยยาเสพติด งานศิลปะและวรรณกรรม จึงแสดงออกสะท้อนถึงความโหดร้ายรุนแรงหรือแสดงอารมณ์ความรู้สึก ด้วยรูปทรงที่บิดเบี้ยว การแสดงออกเรื่องเพศและความรุนแรงและโจ่งแจ้งขึ้น เป็นวัฒนธรรมแบบตัดต่อ คือเอาสิ่งต่างๆ มาตัดต่อเรียงกันโดยไม่มีตรรกะใดๆ เนื่องจากปฏิเสธเหตุผลของระบบแนวคิดสมัยหลังสมัยใหม่นี้ เศรษฐกิจทุนนิยมทำให้เกิดภาวะเทียมน มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น การซื้อขายล่วงหน้า เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อ มนุษย์ที่รุนแรงมากขึ้น เทคโนโลยีมอมเมามนุษย์ทางจิตใจด้วยการให้มนุษย์ต้องเสพกับภาพลวงตาสร้างภาวะเทียมนมนุษย์ จึงเปรียบเสมือนตกอยู่ใต้อำนาจของเทคโนโลยีทั้งทางวัตถุและจิตใจ สังคมโลกอนาคตจะกลายเป็นชุมชนเล็กๆ ที่ติดต่อเชื่อมโยงกัน มนุษย์สามารถมีชีวิตที่สะดวกสบายได้ด้วยเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัย เช่น สังคมโลกเสมือนในอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมต่างๆ เป็นต้น

3. สังคมมีโอกาสเสพติดอยู่กับภาพลวงตาและความจริงเทียม เน้นการเสพสุขทางร่างกายมากกว่าที่จะเน้นด้านสติปัญญา และความสงบทางจิตวิญญาณ สถาบันครอบครัวจะถูกกัดกร่อนทำลาย

ความผูกพันในอารมณ์ร่วม ความผูกพันร่วมในสัญลักษณ์พิธีกรรมและศิลปะหายไป ความเชื่อในปรัชญาชีวิตที่ดี ประวัติศาสตร์ที่ดี มนุษยชาติที่ดี จะถูกมองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ วรรณกรรมดีๆ ถูกทำลาย และเมื่อศึกษาดูในอดีต อารยธรรมใหญ่ๆ ที่ล่มสลายจะมีสภาพเช่นนี้ และในอีกความคิดหนึ่งโลกาภิวัตน์เป็นจุดสุดยอดของสัญชาตญาณความรักและความฝันของมนุษย์ที่จะรวมทุกเผ่าพันธุ์เชื้อชาติภาษา และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยสร้างสรรค์อุดมการณ์ระดับโลก เช่น อุดมการณ์ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งอื่นที่จะช่วยให้มนุษย์ยึดเหนี่ยวร่วมกันมากขึ้น และจะทำให้เกิดอารยธรรมใหญ่ๆ อันเนื่องจากการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมครั้งใหญ่ในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น การเกิดขึ้นของภาษาร่วมของ มนุษยชาติคือ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น โลกาภิวัตน์จะปฏิวัติการศึกษาของโลกด้วย

สรุป

การเปลี่ยนแปลงภาวะและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันตลอดเวลา โดยจะมีความแตกต่างกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เพราะถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยนไปด้วย ดังนั้น คำว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและคำว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จึงมักมารวมกันเป็นคำว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเป็นการง่ายต่อการอธิบาย โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น 2 ประการ คือปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยทางธรรมชาติ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การติดต่อระหว่างสังคมที่หลากหลายและการกระทบกระทั่งระหว่างสังคม โดยมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความ เป็นเมือง กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมและกระบวนการเปลี่ยนไปสู่ระเบียบบริหารแบบราชการ

บทที่ 4

แนวทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ของสังคมไทยในปัจจุบัน

จากการศึกษาแนวคิดและการวิถีในการดำรงชีวิตที่ผ่านมาในสังคมไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งได้มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไปตามวัยและกลุ่มคนรุ่นต่างๆ ในบทนี้ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นประเด็นที่จะเป็นไปตามทิศทางการดำเนินชีวิตของสังคมไทย ซึ่งจะไปสู่อนาคตว่าจะมีแนวทางเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การวางแผนและแนวทางในยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ และมีผลการศึกษา ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่ออิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในปัจจุบัน

หัวใจสำคัญของอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงของสังคมคือการที่ไม่หยุดยั้งในการพัฒนาให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เปลี่ยนไปตามพฤติกรรมและความต้องการของสังคมในยุคจากนี้ไป จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและไม่เหมือนในทศวรรษที่ผ่านมาอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นจากเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จากวิวัฒนาการทางสังคมที่เปิดกว้าง ในขณะที่โลกก็แคบลงด้วยอินเทอร์เน็ต จากโลก Social Media ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นที่เราทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อตามให้ทันกระแสโลก เพราะถ้าเราไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต เราก็จะไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และปรับตัวในการใช้ชีวิตให้ตรงกับความต้องการของคนรุ่นต่อไปได้ และนั่นก็หมายความว่าเราจะหลุดไปจากวงจรของกระแสสังคมโลก โดยในยุคปี 2020 จะมีกระแสที่จะทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะมีกระแสดังต่อไปนี้

1. Green Concept: กระแสของการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมจะมีมากขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการทำธุรกิจในโลกยุคหน้า และข้อสำคัญคือ การเดิมที่เป็น “การสมัครใจ” จะกลายเป็น “การที่ต้องมี” สำหรับผู้ประกอบการในยุคปี 2020 เนื่องจากกระแสความใส่ใจกับแนวคิดสีเขียวจะมีมากยิ่งขึ้น

2. Innovative technology: เป็นยุคที่เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มตัวในการดำรงชีวิตของเรา ทำให้เกิดนวัตกรรมอย่างมากในโลกยุคปี 2020 เราจะได้เห็นความอัจฉริยะของสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ชีวิตจะถูกยกระดับคุณภาพและเพิ่มความสะดวกสบาย ภายใต้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของผู้คนในสังคม

3. Healthy Society / Aging Society: จากนี้ถึงปี 2020 จะเห็นว่า คนเราได้เริ่มเอาใจใส่ต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพมากขึ้น เป็นยุคของสังคมคนรักสุขภาพอย่างแท้จริง มนุษย์จะหันมาดูแลสุขภาพ เลือกรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ส่งผลให้ร่างกายแข็งแรง และมีอายุยืนยาวขึ้น รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ส่งผลให้อัตราการตายของประชากรโลกลดลง โลกจะเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง โดยคาดว่าผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั่วโลก

จะเห็นว่า ในอนาคตคนเราจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวัน การดูแลสุขภาพ หรือทางการแพทย์ที่มีเทคโนโลยีมาช่วยในการรักษามากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันอันตรายจากภัยพิบัติที่เกิดจากผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนักหน่วงในอดีต เทรนด์เหล่านี้จะส่งผลกระทบไปยังการดำเนินธุรกิจในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นภาคการผลิต หรือภาคการบริการ

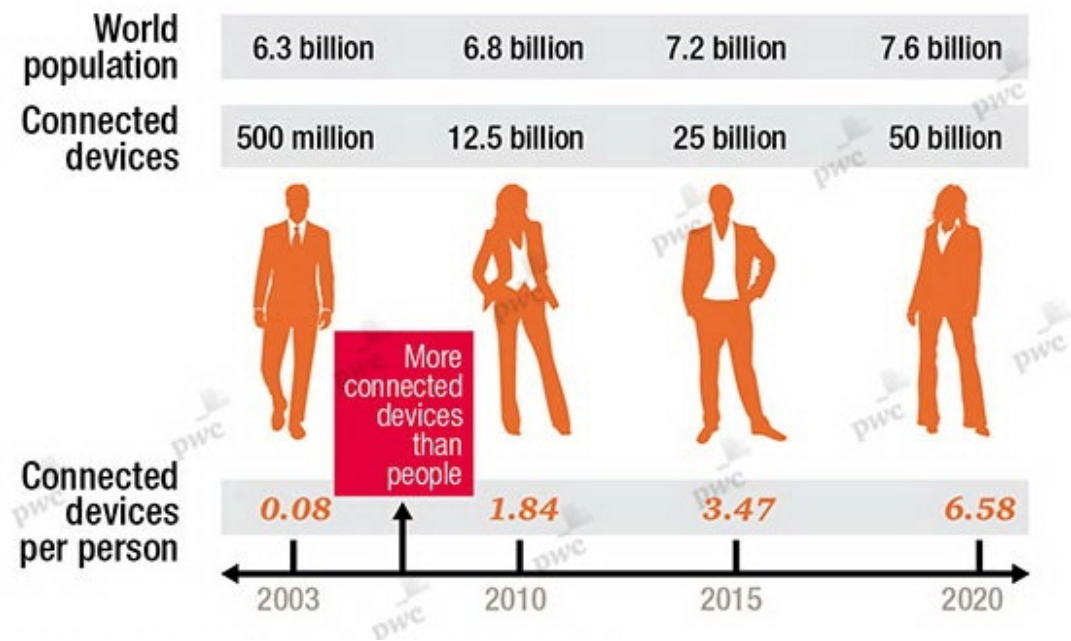
วิธีที่จะคาดการณ์อนาคตได้อย่างแม่นยำคือ การพยายามเข้าใจปัจจุบันให้ได้ในทุกมิติทุกมุมมอง วิสัยทัศน์และมุมมองของ Mega Trends ที่จะเกิดขึ้นในทศวรรษหน้าที่แม้ดูเหมือนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระยะยาว แต่ก็มีหลายๆ ประเด็นได้เริ่มเปลี่ยนแปลงและเห็นผลกระทบแล้วในปัจจุบัน ที่นี้เรามาดูกันสิว่าเป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ มีดังต่อไปนี้

1. ความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยี (Technological breakthroughs)

แนวโน้มสำคัญประการแรกคือ พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีที่นอกจากจะรวดเร็วขึ้นเรื่อยๆ แล้วยังสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น ด้วยราคาที่ถูกลงเรื่อยๆ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าในช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน และยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การพัฒนาสังคมและธุรกิจ นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยียังก่อให้เกิดนวัตกรรมและแนวคิดด้านการประกอบอุตสาหกรรมใหม่ๆ ซึ่งส่งผลอย่างมากต่อขนาดและรูปแบบของอุตสาหกรรมการผลิตของโลก รวมทั้งงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่ก่อให้เกิดสินค้าและบริการในด้านต่างๆ เมื่อผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น ก็ย่อมจะสามารถแชร์ข้อมูล หรือให้ฟีดแบค (feedback) ต่อสินค้าและบริการที่ได้รับได้อย่างรวดเร็วมากขึ้นผ่านช่องทางสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย ซึ่งหากไปดูสถิติจำนวนผู้ใช้งานเฟซบุ๊กในโลกในปัจจุบัน เราจะเห็นว่ามียอดถึง 1.19 พันล้านคน เกือบเท่าจำนวนประชากรของอินเดียทั้งประเทศ

แผนภาพที่ 4-1 ทิศทางของเทคโนโลยีตลอดจนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสาร

The rise of the 'Internet of Things'

ที่มา : Cisco Internet Business Solutions Group, 2011.

ซึ่งการนำโซเชี่ยลมีเดียมาประยุกต์ใช้จะช่วยย่นระยะทางการสื่อสารระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ใกล้กันมากขึ้น เข้าใจกันมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความเสี่ยงจากการจารกรรมข้อมูลสารสนเทศ และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงขององค์กรแบบเรียลไทม์ (real-time) หากพีคแบบของสินค้าและบริการเป็นไปในทางลบ ดังนั้น ภาคธุรกิจต้องมีแผนรองรับความเสี่ยง รวมทั้งจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลลูกค้าแบบเรียลไทม์เมื่อยามที่เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น ผู้บริโภคในโลกยุคดิจิทัลมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน คนเหล่านี้ต้องการที่จะเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกผ่านการใช้อุปกรณ์สื่อสารที่หลากหลาย ต้องการสินค้าและบริการที่ customise ได้ คัดสรรขึ้นมาสำหรับผู้บริโภคเฉพาะราย และต้องการที่จะได้รับการบริการและประสบการณ์ที่ไม่เหมือนใคร โลกในระยะต่อไปข้างหน้าจะเต็มไปด้วยคนที่เราเรียกว่า 'ดิจิทัลเนทีฟ' (Digital Natives) คือพวกที่ต้องเชื่อมต่อกับสังคมออนไลน์ และใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการชีวิตประจำวัน และใช้เครื่องมือสื่อสารที่หลากหลาย ซึ่งเรามองว่า การขยายตัวของลูกค้ากลุ่มนี้จะยิ่งเติบโตใน 5-10 ปีข้างหน้า ซึ่งจะทำให้วิถีการดำเนินชีวิตจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปและจะก้าวไปสู่โลกแห่งนวัตกรรมเชื่อมโยงกันทั่วโลกและจะมีการเกิดอาชีพในแนวใหม่ๆ เกิดขึ้นที่จะเน้นไปในด้านเทคโนโลยีมากขึ้น

นอกจากนี้ กระแสของการนำกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ 4 ประเภท ได้แก่ Social, Mobility, Analytics และ Cloud Computing ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินธุรกิจและขับเคลื่อนองค์กรทั่วโลก ส่งผลให้ภาคธุรกิจไทยต้องเร่งปรับตัวและเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคและการเปิดประชาคม

เศรษฐกิจอาเซียน รายงานยังระบุว่า อัตราการใช้อุปกรณ์สื่อสาร สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นในระยะข้างหน้า คาดว่าจำนวนเครื่องมือสื่อสาร (connected devices) ในโลกจะเพิ่มเป็น 2.5 หมื่นล้านเครื่อง โดยมีมากกว่าประชากรโลกซึ่งมีอยู่ 7.2 พันล้านคน หรือคิดเป็นกว่า 3 เท่าของประชากรในโลกทั้งหมด ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยียังส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจ้างงานองค์กรในอนาคต คือมีทั้งผลดีและผลเสีย โดยหากมองในแง่บวก จะทำให้ธุรกิจมีช่องทางที่หลากหลายขึ้นในการค้นหาความสามารถ (talent) ผ่านทางพื้นที่ดิจิทัล (digital platform) ต่างๆ แต่ขณะเดียวกัน ก็ทำให้เกิดการแข่งขันในการค้นหาคนที่ใช่ของนายจ้าง ส่งผลให้เกิด ‘Talent war’ ตามมา นอกจากนี้ ความกังวลเรื่องปัญหาสมองไหลและค่าแรงที่สูงขึ้นของตลาดประเทศที่มีการเติบโตสูงยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงกดดันการดำเนินธุรกิจในระยะข้างหน้า

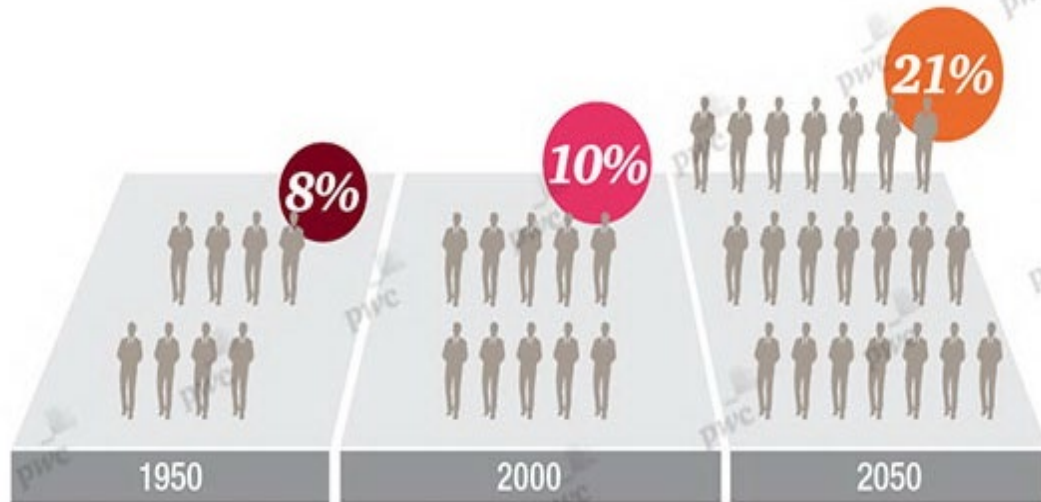
2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (demographic shifts)

การเปลี่ยนถ่ายอำนาจทางเศรษฐกิจจากกลุ่มประเทศมหาอำนาจไปสู่ตลาดเกิดใหม่ (emerging economies) และการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรที่คาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นหรือลดลงอย่างรวดเร็วในอีก 10 ปีข้างหน้าจะส่งผลกระทบต่อแรงกดดันในเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งรูปแบบและพฤติกรรมชีวิตของบุคคล บรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคม ผลกระทบหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ (aging society) ในขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยทำงาน (Working society) กำลังปรับตัวลดลง โดยรายงานของ The United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division คาดว่าสัดส่วนประชากรโลกที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปจะเติบโตถึงร้อยละ 21 ในปี 2593 จากปี 2543 ที่เพียงร้อยละ 2

โดยแนวโน้มในทางประชากรศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่ชราภาพมากขึ้น สืบเนื่องมาจากการที่อัตราการเกิด (fertility rate) ที่ลดลง ในขณะที่ช่วงอายุของประชากรในสังคมยืดยาวขึ้นสืบเนื่องจากความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเทคโนโลยีในทางการแพทย์ที่ก้าวหน้ามากขึ้น โดยปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้สัดส่วนของประชากรแรกเกิด ประชากรวัยทำงาน และจำนวนผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยที่กำลังเคลื่อนตัวสู่สังคมผู้สูงอายุในอีก 20 ปีข้างหน้า ซึ่งแน่นอนว่าย่อมนำมาซึ่งโอกาสและความท้าทาย โดยหากมองในแง่บวก ระลอกคลื่นของสังคมผู้สูงอายุจะส่งผลให้คนมองหาการดูแลสุขภาพที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังซื้อในกลุ่มสังคมคนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยรายงานได้ระบุว่า การใช้จ่ายของกลุ่มคนชนชั้นกลางทั่วโลก (spending of the global middle class) มีแนวโน้มจะสูงถึง 55.7 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2563 จาก 21.3 ล้านล้านในปี 2552 สะท้อนให้เห็นถึงกำลังซื้อของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภคในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

แผนภาพที่ 4-2 สัดส่วนประชากรโลกที่มีอายุมากกว่า 60 ปีในรอบ 50 ปี และการพยากรณ์ในอนาคต

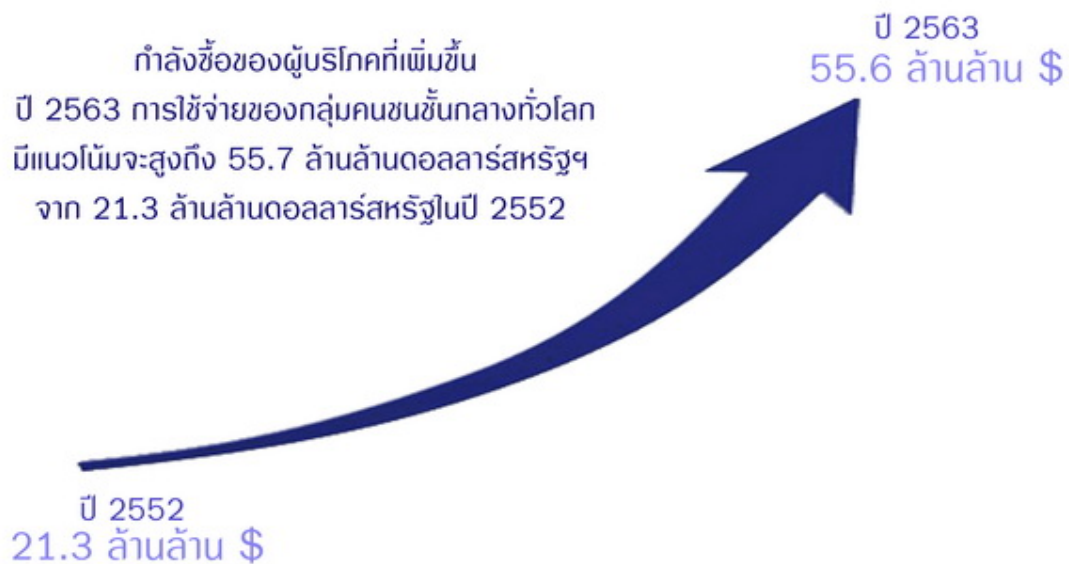
Proportion of the world population aged 60 years or more

Source: UN report World Population Ageing 1950-2050

ที่มา : ไทยพับลิก้า, “เกาะกระแสเศรษฐกิจ”, ออนไลน์, 2564.

แผนภาพที่ 4-3 การใช้จ่ายของกลุ่มคนชนชั้นกลางทั่วโลก

ที่มา : ไทยพับลิก้า, “เกาะกระแสเศรษฐกิจ”, ออนไลน์, 2564.

ในทางตรงกันข้าม หากโครงสร้างประชากรศาสตร์เปลี่ยนแปลงสังคมไปเป็นสังคมที่ชราภาพมากขึ้น จะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการชำระหนี้ของภาครัฐ หากประชากรวัยทำงานมีไม่เพียงพอ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องปรับโครงสร้างภาษี หรือแม้กระทั่งสวัสดิการต่างๆ และเมื่อมี

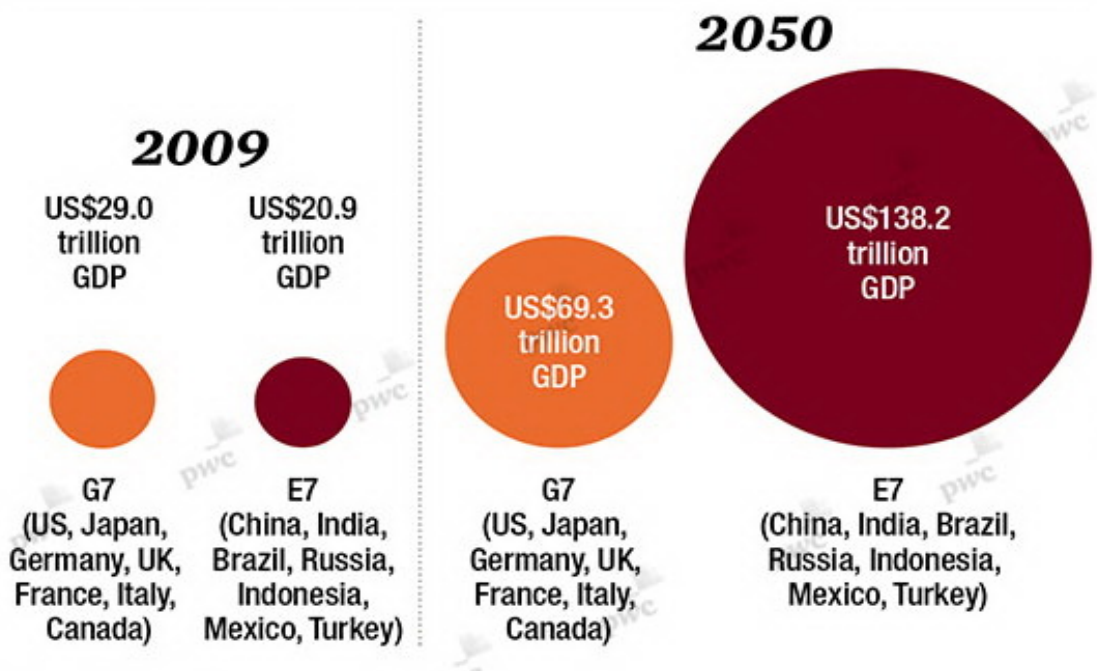
ประชากรสูงวัยเป็นจำนวนมาก นโยบายทางด้านสาธารณสุขก็อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เมื่อรัฐฯ ต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุ และอาจส่งผลกระทบต่อ GDP ของประเทศโดยรวม

3. การเปลี่ยนขั้วอำนาจเศรษฐกิจของโลก (shift in economic power)

เป็นที่ทราบกันดีว่า ในระยะเวลาช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจของโลกได้ถูกขับเคลื่อนโดยตลาดเกิดใหม่ (Emerging markets) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่มีอัตราการเติบโตสูงในกลุ่มที่เรียกว่า E7 ได้แก่ จีน, อินเดีย, บราซิล, รัสเซีย, อินโดนีเซีย, เม็กซิโก และตุรกี ถึงแม้ทิศทางของการขยายตัวของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่จะเผชิญกับความอ่อนแอในปีนี้ หลังจากตลาดพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐฯ และกลุ่มสหภาพยุโรป (อียู) เห็นสัญญาณการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงเชื่อว่าประเทศในกลุ่ม E7 จะเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกในระยะยาว โดยหากไปดูอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศนี้ จะพบว่า GDP เพิ่มขึ้นอย่างมากจนมีขนาดใหญ่เกือบสองเท่าของ GDP ในกลุ่ม G7 หรือกลุ่มประเทศมหาอำนาจเดิมซึ่งประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา, ญี่ปุ่น, ฝรั่งเศส, เยอรมนี, อิตาลี, สหราชอาณาจักร และ แคนาดา

แผนภาพที่ 4-4 การพยากรณ์อัตราการเติบโตของกลุ่มประเทศ E7

GDP of G7 and E7 countries at US\$ PPP

ที่มา : ไทยพับลิก้า, “เกาะกระแสเศรษฐกิจ”, ออนไลน์, 2564.

จากข้อมูล PwC คาดการณ์ว่า ในปี 2593 ประเทศในกลุ่ม E7 จะมี GDP รวมกันสูงถึง 138.2 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (จาก 20.9 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2552) นำหน้า GDP ของกลุ่มประเทศ G7 ที่น่าจะอยู่ราวๆ 69.3 ล้านล้านดอลลาร์ฯ โดยการเปลี่ยนขั้วอำนาจเศรษฐกิจของโลกมาเป็น ‘บูรพาภิวัตน์’ จะนำมาซึ่งการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น และทำให้เกิดคู่แข่งทางธุรกิจใหม่ๆ โดยเฉพาะจากฝั่งเอเชีย ทำให้อัทธิพลของผู้ประกอบการธุรกิจในอนาคตบางประเภทในตลาดที่

พัฒนาแล้วลดลง เพราะต้องเผชิญกับแรงกดดันต่างๆ รวมทั้งขาดความน่าสนใจในการเข้ามาลงทุน หรือดึงดูดพนักงานที่มีทักษะให้เข้าทำงานด้วย รัฐบาลของกลุ่มประเทศเหล่านี้อาจมีความจำเป็นต้องกำหนดกฎระเบียบและนโยบายทางภาษีที่ดึงดูด หรือออกมาตรการกระตุ้นหรือส่งเสริมการลงทุนต่างๆ (incentives) เพื่อรักษาความน่าสนใจของประเทศและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับคู่แข่งจากโลกตะวันออกที่มีทั้งแหล่งพลังงาน ท่าเรือ ตลาดการค้าและปริมาณเงินสำรองที่มั่งคั่ง ซึ่งจะมีอิทธิพลในด้านของเศรษฐกิจที่จะมีผลกระทบโดยตรงในการดำเนินชีวิตของสังคมในรูปแบบวิถีใหม่

4. การขยายตัวของชุมชนเมือง (accelerating urbanisation)

เมกะเทรนด์ที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะเชิงประชากรศาสตร์ที่มี การขยายตัวหรือการเพิ่มปริมาณของสังคมเมือง หรือ urbanization ตามสถิติขององค์การสหประชาชาติ ในช่วงยุคปี 2493 ประชากรโลกที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองมีน้อยกว่าร้อยละ 30 เปรียบเทียบกับปัจจุบันที่มีมากถึงครึ่ง (หรือร้อยละ 50) และภายในปี 2573 คาดว่าปริมาณของคนเมือง (urban dwellers) ในโลกจะมีมากถึง 4.9 พันล้านคนจาก 3.8 พันล้านคนในปี 2553 โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในทวีปเอเชียและแอฟริกา

นอกจากนี้ รายงานยังระบุว่า ภายในปี 2558 จะมีเมืองใหญ่ๆ (megacities) ในโลกถึง 22 แห่งที่มีประชากรมากกว่า 10 ล้านคน โดยเมืองใหญ่เหล่านี้จะเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา (developing countries) ถึง 17 แห่ง สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของรายได้ประชากรของคนในภูมิภาคนี้อันเนื่องมาจากกำลังซื้อที่เพิ่มขึ้น เมื่อเศรษฐกิจโลกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพปรับตัวดีขึ้น ผู้คนมีโอกาสด้านการศึกษาและเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีโอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคมมากขึ้น และเมื่อปริมาณของชนชั้นกลางเพิ่มมากขึ้น สังคมก็พัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้นตามลำดับ

การขยายตัวของชุมชนเมืองไม่เพียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่ของวิถีในการดำรงชีวิต ตลอดจนรูปแบบของการใช้จ่ายใช้สอย แต่ยังทำให้เกิดความจำเป็นในการสร้างเมกะโปรเจกต์ใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคขนาดใหญ่ เช่น การสร้างสนามบิน รถไฟฟ้าความเร็วสูง หรือท่าเรือขนส่งสินค้า รวมถึงระบบการศึกษา ระบบประกันสุขภาพ และการจ้างงานต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของคนเมือง นอกจากนี้ อัตราการใช้โซเชียลมีเดีย อินเทอร์เน็ต และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ออนไลน์ก็จะเพิ่มสูงตามไปด้วย

แผนภาพที่ 4-5 การพยากรณ์อัตราการเติบโตของสังคมเมือง

World urban population

The world urban population is expected to increase by 72% by 2050

Source: World Urbanization Prospects: 2011 Revision, Produced by the UN Department of Economic and Social Affairs

ที่มา : ไทยพับลิก้า, “เกาะกระแสเศรษฐกิจ”, ออนไลน์, 2564.

5. การขาดแคลนทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศ (climate change and resource scarcity)

การขาดแคลนทรัพยากรและผลกระทบจากปัญหาสภาพภูมิอากาศที่ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังกระทบถึงภาคธุรกิจและสังคมอีกด้วย มีการคาดการณ์ว่าความต้องการพลังงานในโลกจะเพิ่มถึง 50 เพอร์เซ็นต์ในปี 2573 ในขณะที่ความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำและอาหารจะพุ่งสูงถึง 40 เพอร์เซ็นต์ และ 35 เพอร์เซ็นต์ตามลำดับ4 ซึ่งเทรนด์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายต่างๆ เช่น จะทำอย่างไรถึงจะสามารถมีทรัพยากรเพียงพอต่อความต้องการของสังคมได้ หรือจัดหาแหล่งพลังงานจากที่ไหน ในรูปแบบใด เพื่อรองรับกับการขยายตัวของประชากรโลก ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันในการจัดโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและมีการรณรงค์ให้เกิดการใช้พลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในขณะเดียวกัน ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นและกลายเป็นเมกะเทรนด์ที่ทุกประเทศต้องคำนึง เช่นเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก หรือที่เรียกง่ายๆ ว่า ปัญหาโลกร้อน ก็ส่งผลกระทบมากขึ้นในอนาคตเช่นเดียวกัน

แผนภาพที่ 4-6 การพยากรณ์ทรัพยากรที่เป็นที่ต้องการในปีค.ศ. 2030

With a population of 8.3 billion people by 2030, we'll need:

Source: National Intelligence Council: Global Trends 2030: Alternative Worlds

ที่มา : ไทยพับลิก้า, “เกาะกระแสเศรษฐกิจ”, ออนไลน์, 2564.

จากความกังวลในเรื่องการขาดแคลนทรัพยากร ทำให้ในปัจจุบันหลายๆ องค์กรได้มีการปรับตัวนำ ‘กรีนเทคโนโลยี’ มาใช้ในธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โครงการโรงแรมสีเขียว ซึ่งเป็นโรงแรมที่มุ่งเน้นในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการอนุรักษ์พลังงานอย่างยั่งยืน หรือโครงการกรีนออฟฟิศ ปรับพฤติกรรมสถานประกอบการประหยัดพลังงานนําร่อง ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของโลกโดยมี 5 เมกะเทรนด์สำคัญเป็นตัวขับเคลื่อนดังที่กล่าวมาข้างต้น แน่นนอนว่าย่อมจะนำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายต่างๆ สำหรับผู้ประกอบการไทยทั้งหลาย ที่ไม่เพียงแต่จะต้องปรับตัวให้ทันกระแสโลกอนาคต แต่ยังต้องผันตัวเองมาเป็นผู้บริหารสายพันธุ์ใหม่ (Hybrid) ที่ต้องสามารถปรับตัวให้ธุรกิจอยู่ได้ทั้งในโลกปัจจุบัน-โลกอนาคต มีแผนระยะสั้น-กลาง-ยาว รองรับความเสี่ยง-ความไม่แน่นอน นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงกำลังคน การลงทุนในเทคโนโลยี และพันธกิจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันประชากรโลกมีอุปกรณ์สื่อสารมากกว่า 1.84 เครื่องต่อคน เพิ่มขึ้นจาก 0.08 เครื่องต่อคนในปี 2003 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 3.47 และ 6.58 เครื่องต่อคนในปี 2015 และปี 2020 ตามลำดับ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการที่เทคโนโลยีจะก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ธุรกิจในอนาคตจึงควรให้ความสำคัญกับการไขว่คว้าโอกาสจากความสำคัญของเทคโนโลยีดังกล่าว รวมถึงไม่พลาดที่จะติดตามทิศทางของเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคผ่านเทคโนโลยีสื่อสารต่างๆ ที่นับวันจะเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การใช้ชีวิตในแบบ New Normal ในธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ “New Normal” หมายถึงเงื่อนไขทางการเงินหลังจากเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี ค.ศ.2007-2008 และผลพวงของภาวะเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในปี ค.ศ.2008-2012 เป็นคำที่ถูกนำมาใช้ในความหลากหลายของบริบทอื่นๆ ที่จะบ่งบอกถึงบางสิ่งบางอย่างซึ่งก่อนหน้านี้เป็นสิ่งผิดปกติที่ปัจจุบันและอนาคตได้กลายเป็นเรื่องปกติ โลก

จากนี้ไปจะเป็นดินแดนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วยข้อขัดแย้ง ภาครัฐและภาคธุรกิจทั้งหลายๆ ประเทศเริ่มหันหน้าเข้าหากันมากขึ้นเพื่อการปรับแต่งลำดับความสำคัญของความต้องการ ให้เกิดความสมดุลของการใช้อำนาจ การใช้ทรัพยากรที่เริ่มมีจำกัด และการอยู่รอดของสังคม หลังจากการเติบโตทางตัวเลขเศรษฐกิจแบบสองหลักมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จากนี้ไปเราจะได้เห็นเพียงการเติบโตของเศรษฐกิจโลกและรายประเทศที่มีระดับของตัวเลขเพียงหนึ่งหลักหรืออาจจะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ยุคของการเปลี่ยนแปลงอายุของประชากรโดยเฉลี่ยที่เท่ากับ 55 ปีขึ้นไป จะเป็นสิ่งไม่ปกติที่ปกติที่จะเกิดขึ้นใหม่ นี่คือนัยเมื่อคนทั่วไปเริ่มต้นที่จะใช้จ่ายน้อยลงและประหยัดมากขึ้น และในโลกใหม่ที่เป็น Aging Society มนุษย์เราจะต้องทำเช่นนี้ ในขณะที่จะมีช่วงของประชากรวัยทำงานในอนาคตที่มีขนาดที่แคบลง จำนวนน้อยลงในการเข้ามาสร้างและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จะทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจมีช่วงที่แคบและหดตัว และในภาพรวมของเศรษฐกิจโลกก็เช่นเดียวกันในเศรษฐกิจโลกที่แม้ว่ากลุ่มประเทศ Emerging Countries คือความหวังของการค้าโลกในอนาคต แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นก็จะไม่สามารถมาทดแทนส่วนที่ขาดหายไปจากการหดตัวทางเศรษฐกิจโลกจากผลกระทบเศรษฐกิจจากประเทศอย่างจีน สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป หรือญี่ปุ่นได้เลย ด้วยสัดส่วนการค้าและเศรษฐกิจที่มีขนาดแตกต่างกันมาก เราไม่สามารถคาดหวังว่าประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ที่จะมาทดแทนสัดส่วนที่หายไปนี้ได้ ซึ่งจะมีผลกระทบการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ โดยแบ่งดังนี้

1. ผู้บริโภคจะมองหาความคุ้มค่าเงินและการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน
2. เด็กและผู้ใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่ ‘ความต้องการ (Needs)’ มากกว่า ‘แค่ต้องการ(Want)’
3. นักลงทุนจะมุ่งเน้นไปที่ ‘การกลับมาของเงินทุน’ มากกว่า ‘ผลตอบแทนจากทุน’
4. คำว่า “ชนชั้นกลาง” เมื่อนำมาใช้ในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่จะได้รับการยอมรับว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับระดับรายได้

5. รูปแบบการค้าและการตลาดที่จะได้กลายเป็นระดับภูมิภาคมากขึ้น
6. ประเทศตะวันตกจะมีการเพิ่มอายุเกษียณเกิน 65 เพื่อลดหนี้สิน เงินบำนาญที่ไม่ยั่งยืน
7. การจัดเก็บภาษีจะได้รับเพิ่มขึ้นเพื่อรับมือกับปัญหานี้สาธารณะ
8. เหตุการณ์ความไม่สงบทางสังคมจะได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไปโดยปริยาย

การเปลี่ยนไปไปสู่ยุค New Normal จะเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบาก ความสะดวกรสบายและความมั่นคงจะน้อยลง ประชากรส่วนใหญ่จะพบกับตัวเองในรูปแบบของ Aging Boomers ที่บริโภคน้อยลงและประหยัดมากขึ้น แทนที่จะคาดหวังว่ามูลค่าสินทรัพย์ของพวกเขาจะเติบโตอย่างเหลือเชื่อในทุกปีเหล่านี้จะทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพุ่งความสนใจของความคิดสร้างสรรค์และทรัพยากรของตนเองไปที่ความต้องการที่แท้จริง (Needs) ของตลาดและลูกค้าเป้าหมาย

โลกในปี 2020 และอนาคตโลก ธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจะเปลี่ยนวิธีเสาะหา จัดการ และบริหารแรงงานทั่วโลก ความรู้ การค้า เทคโนโลยีทุนและสินค้าจะมีการเชื่อมต่อทั่วโลกมากขึ้นกว่าเดิม การเจริญเติบโตในตลาดเกิดใหม่จะสร้างการย้ายฐานการทำงาน จำนวนมหาศาลของแรงงานจะเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคของการทำงานข้ามชาติ และการขาดแคลนที่สำคัญในความสามารถในตลาดที่เฉพาะเจาะจงและสาขาวิชาพิเศษจะเกิดขึ้นทั่วโลก นี่คือการเคลื่อนไหวที่จะเกิดขึ้นในยุค “New Normal” ซึ่งจะนำมาซึ่งเอกลักษณ์ความท้าทายแบบเฉพาะตัว ดังนี้

1. รูปแบบใหม่ของการเคลื่อนไหวแรงงานทั่วโลกได้มีการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางธุรกิจ

2. ความสามารถใหม่ สถานที่ใหม่ ความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของตลาดเกิดใหม่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในรูปแบบการเคลื่อนไหว
3. พนักงานที่มีทักษะเป็นที่ต้องการมากขึ้นในตลาดเกิดใหม่และบริษัทข้ามชาติ
4. ความสามารถในท้องถิ่น การส่งมอบประสบการณ์ การเคลื่อนไหวและหมุนอาชีพ (หรือ 'จัดการ') จะกลายเป็นสิ่งสำคัญมากขึ้นในอนาคต เสมือนการเกิดขึ้นมาใหม่ที่ไม่น่าเคย

แนวโน้มและทิศทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ของสังคมไทยในอนาคต

แนวโน้มทิศทางการคาดการณ์และวิเคราะห์อนาคตเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในสังคมไทยที่จะเปลี่ยนแปลงไป เพื่อตอบสนองต่อการวิจัยเรื่องอนาคตของการใช้ชีวิตของคนไทย โดยการศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ผ่านการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจากในอดีตย้อนหลังจนถึงปรากฏการณ์ในปัจจุบัน ผ่านการวิเคราะห์ด้วยวิธีการศึกษาเทรนด์แนวโน้มเพื่อนำเสนอภาพสังคมหลากหลายมิติที่เป็นไปได้ในอนาคต โดยครอบคลุมด้านเพศสภาพ สังคม วัฒนธรรม ครอบครัว เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งสามารถสรุปการวิเคราะห์ได้เป็น 10 ปรากฏการณ์สำคัญ ซึ่งประเมินแล้วว่าอาจจะเกิดขึ้นในระยะเวลา 15 ปีข้างหน้า ดังนี้

1. อาชีพในอนาคตที่ไม่มีวันเกษียณ ปรากฏการณ์ด้านการพัฒนาสายงานและอาชีพในอนาคตนั้นอาจนำไปสู่การที่ไม่มีอายุสำหรับการเกษียณ การกำหนดอายุสำหรับเกษียณจะกลายเป็นข้อตกลงระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเป็นหลัก เพราะรูปแบบการทำงานในอนาคตนั้นสะท้อนความเป็นไปได้ของสถานที่ทำงานในรูปแบบที่ไม่มีข้อจำกัดด้านอายุ (Ageless Workplace) อีกต่อไป เสมือนการไปทำงานคือการไปเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เพื่อตอบสนองการทำงานโลกอนาคตด้วยเช่นกัน

2. ความเชี่ยวชาญสู่โลกอนาคต เนื่องด้วยการแข่งขันที่สูงมากขึ้น ทำให้การพัฒนาความเชี่ยวชาญของคนยุคถัดไปจะอยู่ในรูปแบบการเรียนรู้เพื่อวุฒิการศึกษาไปพร้อมกับการสร้างแบรนด์ถึงความเชี่ยวชาญของตนเองผ่านช่องทางออนไลน์หรือช่องทางอื่นๆ ไปพร้อมกัน

3. อัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่สำคัญอีกต่อไป ปรากฏการณ์ด้านเพศสภาพในอนาคตนั้นถูกคาดการณ์ว่าอาจไม่มีความสำคัญอีกต่อไป มีการมองข้ามเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศของคน โดยให้ความสำคัญกับเรื่องทักษะความสามารถและความเป็นมนุษย์เป็นหลัก และเริ่มมีความแตกต่างทางเพศสภาพที่เปลี่ยนไปมากกว่าเพียงแค่สองเพศเท่านั้น เป็นกลุ่มหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) หรือมากกว่า กรณีตัวอย่างการจำแนกเพศของผู้ใช้ในโลกออนไลน์สามารถจำแนกแบ่งเพศได้มากถึง 58 ลักษณะ เพื่อสะท้อนความเป็นตัวตนของคนในยุคปัจจุบันให้มากที่สุด

4. ครอบครัวสะท้อนความหลากหลายในอนาคต การยอมรับความหลากหลายทางเพศสภาพที่เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่ครอบครัวในอนาคตที่จะมีทั้งคู่สมรสข้ามเพศที่เป็นทั้งแม่และพ่อในครอบครัวเดียวกัน พ่อแม่ที่เป็นคู่ชายรักชาย หรือคู่หญิงรักหญิง หรือแม้กระทั่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ด้านการเจริญพันธุ์ที่จะนำไปสู่การเป็นพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวมากขึ้น ต่างจากภาพครอบครัวในอดีตที่มักอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งพ่อแม่ลูก และปู่ย่าตายาย

5. ภาวะผู้นำในอนาคต ต่อเนื่องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับความเปลี่ยนแปลงด้านการยอมรับทางเพศสภาพในอนาคตที่ไม่มีความแตกต่างทางอัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งในอดีตภาพของผู้นำในยุคถัดไปจะไม่ได้ยึดติดกับลักษณะแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchal Leader) โดยในปัจจุบันเริ่มมีแนวโน้มและพัฒนาการไปสู่ความหลากหลายของผู้นำมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่เป็นหญิง เกย์ ผู้หญิงข้ามเพศ และผู้ชายข้ามเพศ

6. กฎหมายกับความสัมพันธ์ของคนและเทคโนโลยี ในอนาคตจะมีการเปิดใจยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างคนและเทคโนโลยีที่มีมากขึ้น และอาจนำไปสู่การปรับกฎหมายเรื่องการยอมรับความสัมพันธ์ของคู่สมรสระหว่างมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ได้ เนื่องด้วยการพัฒนาปรับปรุงของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สูงมากขึ้น

7. อนาคตสะท้อนเชื้อชาติที่มีความเป็นลูกผสม ความเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นลูกครึ่งหรือการแต่งงานมีคู่ครองข้ามเชื้อชาติหรือข้ามประเทศ จนมีทายาทหรือคนรุ่นถัดไปในสังคมไทยที่มีพื้นฐานหลากหลายเชื้อชาติจนกลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้นกว่าเดิม จากตัวเลขเลขทางสถิติที่ผ่านมาในไทยพบว่าชาวต่างชาติในภาคอีสานประมาณ 27,357 คน หรือกว่า 90% แต่งงานกับผู้หญิงไทย โดยสอดคล้องไปกับแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาจาก 12,088 ไปถึง 38,403 สำหรับการขอวีซ่าคู่หมั้นชาวต่างชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสภาพการณ์นี้ต่างจากภาพอดีตที่คนในประเทศที่มีความเป็นไทยที่ชัดเจน หรือยุคปัจจุบันที่ผู้นำหลายภาคส่วนที่มีเชื้อสายไทย-จีนเป็นหลัก

8. ปรากฏการณ์ฮองแต๋น้อย หมายถึงกลุ่มเด็กที่เพิ่งเกิดหรือกำลังจะเกิดในอนาคต เนื่องด้วยแนวโน้มของเด็กที่จะเกิดน้อยลงเรื่อยๆ ทำให้สมาชิกในครอบครัวทุ่มเทให้ความสำคัญกับเด็กเกิดใหม่เป็นอย่างมาก ต่างจากอดีตที่จะเน้นความสำคัญไปที่กลุ่มวัยทำงานหรือวัยกลางคนที่เป็นกลุ่มขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก ส่วนปัจจุบันจะเน้นการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงวัยที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหากได้รับการปรับเปลี่ยนทักษะ (Reskill) จะเกิดแนวโน้มที่จะกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานอีกครั้ง แต่ภาพอนาคตจะเน้นไปที่กลุ่มเด็กตามปรากฏการณ์ฮองแต๋น้อย ซึ่งมีกรณีศึกษาจากประเทศจีนที่สมาชิกในครอบครัวทั้งปู่ย่าตายายและพ่อแม่จะดูแลเด็กเล็กซึ่งเป็นสมาชิกใหม่คนเดียวของบ้าน เนื่องด้วยแนวโน้มจำนวนของเด็กที่จะเกิดนั้นน้อยลงทุกปี

9. การเติบโตของเมืองรองตามภูมิภาค การแบ่งภูมิภาคในอนาคตจะพัฒนาตามรูปแบบการขยายของเมืองรองมากขึ้น ตามเส้นทางการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนความเร็วสูงที่เชื่อมต่อไทยและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค ภาพการเติบโตของเมืองรองในอนาคตนั้นพัฒนามาจากการแบ่งส่วนภูมิภาคในอดีตที่ให้ความสำคัญในรูปแบบเมืองหลักของแต่ละส่วนภูมิภาค เช่น เชียงใหม่ เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ

10. อนาคตการเมืองสะท้อนรูปแบบกลุ่ม มีความเป็นไปได้ของการเมืองในอนาคตสะท้อนรูปแบบกลุ่มคนที่มีความสนใจประเด็นใกล้เคียงกัน (Clan Based Politics) เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อม หรือประเด็นหลักของการอยู่อาศัยของชุมชนกับนวัตกรรม เป็นต้น

สรุป

โดยสรุปในบทนี้ เป็นเพียงการนำเสนอถึงแนวโน้มของสังคมโลกและทิศทางการเป็นไปได้ในอนาคตของสังคมในเมืองไทย ซึ่งมีทั้งสังคมที่มีความใกล้เคียงกันอันเนื่องมาจากความเกี่ยวพันต่อกันทั่วโลก และยังมีสภาพสังคมในมิติอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกัน อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของคนไทยที่แตกต่างกับชาติอื่น แนวโน้มอาจเป็นเพียงแค่การพยากรณ์เพื่อมองอนาคตของสังคมไทย หากแต่เราต้องการประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในวิถีรูปแบบใหม่ของสังคมไทยให้เกิดผลในทิศทางที่ดีนั้น เราควรต้องมีการพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นและสำคัญในอนาคต อาทิเช่น ทักษะความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม หรือการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ฉุกเฉิน พร้อมทั้งการฝึกกระบวนการความคิดการทำงานท่ามกลางกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์อันได้แก่ ความฉลาดทางสังคมที่เป็นส่วนเพิ่มเติมจาก

ความฉลาดทางปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ โดยความฉลาดทางสังคมนั้น จะช่วยให้เราสามารถปรับตัวได้อย่างสมดุลและลงตัวเหมาะสมเพื่อเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีความสุข และฝึกรับมือกับความต้องการที่แตกต่างอันหลากหลายของบุคคลรอบตัวเรา สิ่งสุดท้ายคือการฝึกรับรู้และเรียนรู้ด้วยภาพมากกว่าเพียงแค่ตัวอักษรหรือตัวเลข อันเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับสังคมยุคใหม่อีกด้วย

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

รายงานการศึกษาเรื่อง “แนวทางในการดำเนินชีวิตวิถีรูปแบบใหม่ของสังคมไทยในปัจจุบัน” ฉบับนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสภาวะและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันตลอดเวลา โดยจะมีความแตกต่างกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เพราะถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยนไปด้วย ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมักเกิดการเปลี่ยนไปพร้อมๆ กันตามกระแสของสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น 2 ประการ คือปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยทางธรรมชาติ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การติดต่อระหว่างสังคมที่หลากหลายและการกระทบกระทั่งระหว่างสังคม โดยมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมและกระบวนการเปลี่ยนไปสู่ระเบียบบริหารแบบราชการ ชุมชนหรือสังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลก ซึ่งจะมีการเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านยุคของความเจริญในด้านต่างๆ ที่ เทคโนโลยีด้านการสื่อสารและสารสนเทศเข้ามามีส่วนสำคัญในการเปิดพื้นที่ของโลกให้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ผ่านระบบเครือข่ายทางสังคม (Social Network) จนนำไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการเปิดรับข้อมูลได้อย่างทั่วถึงกันในทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้าน ชุมชน สังคม ประเทศ ภูมิภาค โลก จนกระทั่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว ซึ่งกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมมนุษย์ทุกชุมชนสังคมต้องมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่างๆ กัน ไม่มีชุมชนสังคมใดสามารถยืนหยัดรักษาสถานะของตนเองได้ตลอดเวลา ซึ่งในผลการวิเคราะห์จะสรุปได้ว่าทิศทางหรือการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปในสังคมจะไม่เหมือนก่อนซึ่งส่วนใหญ่จะต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันแต่ต่อไปจะมีการดำเนินชีวิตแบบเดี่ยวหรืออยู่เพียงลำพังและไม่ต้องการพึ่งพาใคร เพราะจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่เป็นตัวเร่งและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตอยู่อย่างลำพัง ซึ่งตอนนี้ยังไม่มียารักษาจึงต้องดำเนินชีวิตแบบลำพังไปก่อนและไม่มีที่ท่าว่าจะยับยั้งโรคร้ายนี้ได้ ถ้าเกิดนานเท่าไรก็จะทำให้สังคมไทยในการดำเนินชีวิตก็จะเปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิม รวมทั้งอุดมการณ์ ทศนคติ และความขัดแย้งของสังคมที่เห็นต่างกันไปออกไปทำให้เป็นตัวบริบทอีกหนึ่งสำคัญที่ทำให้เกิดดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อน

ดังนั้น การทำความเข้าใจหรือศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กระบวนการเปลี่ยนแปลง และอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อที่จะสามารถกำหนดทิศทางพัฒนาและดำเนินการพัฒนาให้ไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไร้พรมแดน ส่งผลให้โลกแคบลง เทคโนโลยีและความรู้ทางวิทยาการใหม่ๆ เกิดขึ้นและถูกส่งต่อไปทั่วโลกอย่างไร้ขีดจำกัดผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีและการรับรู้อย่างรวดเร็วเหล่านี้ส่งผลในด้านความเป็นส่วนตัวน้อยลง ความผิดพลาดในอดีตที่ถูกเก็บเอาไว้ เป็นความลับได้รับการเปิดเผยมากขึ้น ความโปร่งใส จริยธรรม ถูกตั้งเป็นประเด็นอย่างเข้มข้นในการ อย่างไรก็ตาม หนทางของการบริหารจัดการในโลกที่ไร้พรมแดน ที่มีความเปลี่ยนแปลงและเข้าถึงอย่างรวดเร็ว การบริหารเวลา ก็มีความสำคัญเช่นกัน รวมทั้งการแข่งขันที่ดุเดือด รุนแรง ผู้นำในยุคใหม่จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ ตามให้ทันและปรับตัว ให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้ ควรจะต้องมีความเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 เปิดใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงมองโลกของการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก และยอมรับว่าต้องเกิด ไม่มีอะไรมาหยุดยั้งชีวิตนี้ได้ ต้องหาวิธีปรับตัวอยู่กับความเปลี่ยนแปลงนี้ให้ได้อย่างไร ลดการยึดติด ไม่หลงใหลกับความคิดเห็นตนเองแต่ฝ่ายเดียว ไม่หลงใหลกับความสำเร็จในอดีตจนมากเกินไป ขอให้ เป็นคนรางวัลที่ได้รับในช่วงเวลาที่ผ่านมาส่วนอนาคตคงเป็นความหวัง ใหม่ที่ต้องสร้างต่อไป เรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงด้วยใจที่เป็นธรรม เปิดกว้าง รับฟัง เป็นกลาง ไม่จับผิดโดยเอาความคิด เห็นตนเป็นที่ตั้ง ติดตามข่าวสารอยู่เสมอ รู้จักเลือกสิ่งที่ดีมีประโยชน์เหมาะสมมาใช้สิ่งที่คิดว่าไม่ดี ไม่เหมาะเก็บเอาไว้ เป็นความรู้ข่าวหรือบทความทางสื่อที่มีมากมายทุกวันนี้เป็นแหล่งเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นเป็นอย่างไร มองข่าวทุกชิ้นหรือบทความของทุกคนด้วยใจเป็นกลาง ไม่เอาบรรทัดฐานตนไปจับผิดว่าดีหรือเลว ไม่ว่าทั้งดีหรือเลวล้วนเป็นแหล่งความรู้ให้เราเลือกรับมาปฏิบัติทั้งนั้น

1.2 เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เป็นช่องติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอก ในการดำเนินชีวิตในยุคใหม่ต้องมีความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะโปรแกรมทำงานของ Office เป็นอย่างน้อย เพราะงานบางอย่างผู้นำไม่สามารถใช้ผู้อื่นทำแทนได้ โดยเฉพาะในการประมวลผลข้อมูล ที่สำคัญและไม่สามารถเปิดเผยได้ทั่วไป ผู้นำต้องเรียนรู้เรื่องราวทั่วโลกผ่านอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาคู่แข่ง เปรียบเทียบ หาตลาด คู่ค้า ขายสินค้า การเทียบสินค้า การเจาะตลาดคู่แข่งทางการค้า รวมถึงการซื้อวัตถุดิบก็ตาม จึงจำเป็นต้องมีทักษะในการใช้ Internet เป็นช่องทางติดต่อกับโลกภายนอก ซึ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพของคนในยุคใหม่

1.3 มีความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาสากล นอกจากภาษาไทยแล้ว การเรียนรู้ภาษาของโลก คือ ภาษาอังกฤษ เป็นสิ่งจำเป็นในการใช้ชีวิตในยุคใหม่ เพราะเป็นภาษาสากลที่ใช้สื่อสารทั่วโลก อีกทั้งเป็นภาษาที่ใช้ในอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก ส่วนภาษาจีน ญี่ปุ่น ก็ถือว่ามีสำคัญเช่นกัน ความสามารถในการสื่อสารนับเป็นเครื่องมือติดต่อกับโลก และถือเป็นความได้เปรียบในการแข่งขันต่อการประกอบอาชีพ

1.4 ปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันต่อสถานการณ์ผ่านกระบวนการสั่งการที่รวดเร็ว ต้องยอมรับว่าในสังคมยุคใหม่ ความสามารถในการบริหารต้องเพิ่ม มิติของเวลา(Speed)เข้ามา เกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชัยชนะนอกจากความสามารถแล้วยังถูกพิสูจน์ด้วยเรื่องของเวลา คือ “ความเร็ว” อีกด้วย ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจปรับรูปแบบให้ทันต่อสถานการณ์ บนพื้นฐานความรอบรู้ และรอบคอบสิ่งที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงต้องสื่อสารไปยังผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจ รวมถึงทุกคนในองค์กร มิฉะนั้น จะกลายเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลง ติดตามวัดผลความเปลี่ยนแปลง โดยมีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำ ผลการวิจัยไปประกอบการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายที่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนดังกล่าว ซึ่งจะสะท้อนถึงหน้าต่างแห่งโอกาส (Windows of Opportunity) ที่สังคมไทยจะได้รับประโยชน์จากคนรุ่นใหม่ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีพลังความคิดสร้างสรรค์และความรู้ที่น่าจะก่อให้เกิดคุณค่าบางประการแก่ ชุมชนท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้ ได้แก่

2.1 ควรส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่จากชุมชนเมืองไปสู่ชนบทไทย โดยสนับสนุนการจัดการศึกษาและให้โอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชน อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งจัดสรรอาชีพที่เหมาะสมและสร้างสภาพแวดล้อมที่ทันสมัยภายใต้อัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อรองรับและดึงดูดให้คนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพได้ทำงานในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพประชากรคนรุ่นใหม่ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีองค์ความรู้เพียงพอในการสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง สามารถดูแลครอบครัว และเป็นพลังหนุนเสริมความเจริญให้กับเศรษฐกิจของชุมชน

2.2 ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ในชนบทไทยได้มีบทบาทในการเข้าร่วมเป็นผู้นำหรือสมาชิก และได้ร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน อาทิ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ ชมรมต่างๆ รวมถึงกลุ่มอาสาสมัครทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและเป็นการดึงศักยภาพ พลังความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความรู้ความสามารถของคนรุ่นใหม่ในการช่วยพัฒนากลุ่มหรือองค์กรในชุมชนให้เจริญก้าวหน้าซึ่งกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนเหล่านี้ถือเป็นทุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนในการก้าวไปสู่การดำเนินชีวิตในยุคใหม่อย่างยั่งยืน

2.3 ควรส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ผ่านนโยบายของภาครัฐ อาทิ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดการจัดการสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ของ คนรุ่นใหม่บนพื้นฐานอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งในด้านการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ในชนบทไทยได้ตื่นตัวต่อการพัฒนาของกระแสโลกและสามารถปรับตัวให้ สอดรับกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อนได้

2.4 ควรให้การสนับสนุนการใช้สื่อสร้างสรรค์ผ่านสังคมออนไลน์ อาทิ สื่อ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารของท้องถิ่น รวมถึงการใช้โซเชียลมีเดียต่างๆ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ฯลฯ ในการเป็นช่องทางสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชนไปจนถึงชุมชนกับสังคมโลก สามารถสร้างองค์ความรู้และเป็นช่องทางสร้างสรรค์ในการสร้างรายได้ให้แก่คนรุ่นใหม่ ตลอดจนเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในมิติต่างๆ

2.5 ควรมีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในเชิงการบริหารจัดการ เช่น ด้านการตลาด ทั้งนี้เพื่อ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตและปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในเมืองและชนบทไทย ซึ่งจะนำไปสู่การผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งการออกแบบวิธีการส่งเสริมการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการให้สอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่ม คนรุ่นใหม่ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท ในรูปแบบการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายของแต่ละบุคคล ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนรุ่นใหม่ในเขตชนบทของประเทศไทย ดังนั้น ในอนาคตจึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทกับเขตเมือง รวมทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินชีวิต ของคนในช่วงวัยต่างๆ ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ ควรทำการศึกษาโดยวิธีการเชิงคุณภาพในการค้นหาคำตอบเชิงลึกเพื่อยืนยัน และทำความเข้าใจถึงผลการวิจัยเชิงปริมาณจากการศึกษาในครั้งนี้

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1. ควรศึกษาเพิ่มเติมงานในข้อมูลด้านเชิงสถิติชุมชนและจัดเก็บข้อมูลใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการประยุกต์นำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์ในเชิงการพัฒนาศาสตร์ชุมชน

3.2. ควรศึกษาในด้านปัจจัยความเสี่ยงและปัจจัยด้านอื่นๆ ที่อาจจะมีผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมทั้งในชุมชนเมืองและชนบท

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. 2527.
- กาญจนา แก้วเทพ. การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพฯ : บริษัท อินฟินิตี้เพลส จำกัด, 2541.
- ดารา ทีปะปาล. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์. 2542.
- ธงชัย สันติวงษ์. กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. 2543.
- ธีระพร อวรรณโณ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2535.
- นชกฤต วันตะเมล์. การสื่อสารการตลาด (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2557.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์. 2546.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. การวิเคราะห์ผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542.
- สมจิตร์ ล้วนจำเริญ. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : ไดมอนด์ อิน บิสซิเนส เวิร์ค. 2541.
- เสรี วงษ์มณฑา. ภาพพจน์อันสำคัญไฉน. กรุงเทพฯ : ไดมอนด์ อิน บิสซิเนส เวิร์ค. 2541.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- จุฑามาศ พาณิษฐ์รังสี. “รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเปิดรับ และทัศนคติของ ผู้อ่านหญิงที่มีต่อ นิตยสารผู้หญิง”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- ชุตินันท์ สิริโรจนวงศ์. “พฤติกรรมการเปิดรับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้บริการตัวแทนจำหน่าย รถจักรยานยนต์ฮอนด้า”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ชลดา วรารวรรณ. “รูปแบบการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อทางอินเทอร์เน็ตของกลุ่มวัยรุ่นใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐ และภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2554.
- ชัย ฉายวิวัฒน์. “รูปแบบการดำเนินชีวิตกับการเปิดรับแอปพลิเคชันในเครือข่าย โทรศัพท์เคลื่อนที่ 3 จี ของเจนเอเรชั่นวายที่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554.
- ธนาพงษ์ จันทร์ซอน. “รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อ สถานีโทรทัศน์เนชั่นชาแนล ยูบีซี 8”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- นทีรีย เกรียงชัยพร. “รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคชายในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการโฆษณา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2542.

ประสิทธิ์ นวลศรี. “แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนหัวหินวิทยาคม”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

สุจิตรา ปันดี. “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนธีรภานท์บ้านโองจังหวัดลำพูน”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

สุมาลี เหลืองดำรงกิจ. “รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการโฆษณา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

อรณลิน หอบุดร. “การเปิดรับข่าวสาร ทศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

กฎหมาย

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134, 6 เมษายน 2560, ตอนที่ 40 ก.

“พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2560”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134, 31 กรกฎาคม 2560, ตอนที่ 79 ก.

เอกสารที่ไม่ตีพิมพ์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานปลัด. “แผนการปฏิบัติราชการ กระทรวงการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ 2563 - 2565”. 2562.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ไทยพับลิก้า. “เกาะกระแสเศรษฐกิจ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.thaipublica.org/2014/02/pwc-five-megatrends-and-possible-implications/, 2564.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี ไกรภพ ไชยพันธุ์
วัน เดือน ปีเกิด	26 มีนาคม 2508
การศึกษา	สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแสงทองวิทยา สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	นลว.ผท.ร้อย.ป.ป.พัน.2 รอ. ผบ.ร้อย.ป.ป.พัน.2 รอ. ผอ.3 ป.2 รอ. รอง ผบ.ป.พัน.2 รอ. รอง ผบ.ป.พัน.12 รอ. ผช.ผยส.ป.2 รอ. ผบ.ป.พัน.2 รอ. นฝป.ทภ.1 รอง ผอ.กยก.ทภ.1 นปก.ประจำ มทบ.11 ผอ.กยก.ทน.1 ผอ.กยก.ทภ.1 ผบ.ป.2 รอ. รอง เสธ.ทภ.1 ลก.ทบ. เสธ.ทภ.1
ตำแหน่งปัจจุบัน	เสนาธิการกองทัพอากาศที่ 1

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทิศทางในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่

ผู้วิจัย พลตรี ไกรภพ ไชยพันธุ์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ตำแหน่ง เสนาธิการกองทัพอากาศที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายใต้สังคมที่เป็นพลวัต ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมโลก ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม การเคลื่อนไหวของกระแสวัฒนธรรมโลกที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทักษะคน ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้และการบริโภคในรูปแบบต่างๆ อาทิ การใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางในการซื้อขาย รวมถึงการทำธุรกรรมต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวตนซึ่งกันและกัน การบริโภคสื่อหลายช่องทางในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้คนไทยเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขีดจำกัด เกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย แม้จะเพิ่มโอกาสให้กับประเทศแต่อาจก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เนื่องจากขาดการคัดกรองข้อมูลข่าวสารและเลือกรับวัฒนธรรมที่ไม่ดี จนทำให้คนไทยละเลย อัตลักษณ์ มีพฤติกรรมที่เน้นบริโภคนิยมและค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ ไม่เคารพในสิทธิคนอื่น ขาดความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูให้ความรู้ ปลูกฝังศีลธรรมให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมและจริยธรรมลดน้อยลงอีกด้วย

ในโลกสังคมที่ไร้พรมแดนส่งผลให้การเคลื่อนไหวของคน ทุน ความรู้ เทคโนโลยี สินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกพื้นที่ ส่งผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยสังคมไทยสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างกว้างขวางผ่านสื่อเทคโนโลยี เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้สังคมไทยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งข้อมูลทั่วโลก และเสริมสร้างการก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้ในอนาคต อีกทั้งยังเปิดโอกาสในการพัฒนาและถ่ายทอดวิทยาการและแหล่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะเดียวกันสังคมไทยยังขาดภูมิคุ้มกันในการบริโภคผ่านสื่อเทคโนโลยีและมีแนวโน้มของการเป็นสังคมวัตถุนิยมสูงขึ้น ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งความขัดแย้งทางการเมือง ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงอยู่ สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติและโรคระบาด ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ การดำรงชีวิตของประชาชน และความเชื่อมั่นของนานาชาติ รวมทั้งความสงบสุขของสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในมิติต่างๆ ที่กระทบทั้งในระดับ สังคม ชุมชน ไปจนถึงระบบการผลิต การบริโภค ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของสังคมชนบทไทย ที่กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในด้านระบบสาธารณสุขบุคคลและโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับความเป็นสังคมสมัยใหม่มากขึ้น รวมไปถึงจนถึงความสามารถในการเข้าถึงสิ่ง

อำนวยความสะดวก เทคโนโลยี และปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของบุคคล ทำให้นิยามของชนบทไทยในปัจจุบันได้รับการอธิบายเพิ่มเติมผ่านความทันสมัย เช่น การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต การใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล การมีเครื่องทำน้ำอุ่น และมีโทรทัศน์ดีคดียุคดาวเทียม ตลอดจนการมีโอกาสและทางเลือกที่มากขึ้นในการเข้าถึงแหล่งอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการทำไร่ทำนา เกิดการแปรเปลี่ยนของระบบการผลิตแบบพอยังชีพไปเป็นการผลิตในเชิงพาณิชย์ เกิดการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรพันธสัญญา การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการก้าวไปสู่การเป็นสังคมผู้ประกอบการ เป็นต้น ทำให้โฉมหน้าชนบทไทยรวมถึงสังคมเมืองของไทยในยุคปัจจุบันเป็นสังคมที่ผสมผสานระหว่างความเป็นสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) และการเป็นสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society) ซึ่งยังคงไว้ในบางมิติ จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้เกิดข้อสังเกตและให้ความสนใจกับ “รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle)” ของ “คนรุ่นใหม่” หรือคนรุ่นเจเนอเรชันวาย โดยคนรุ่นเจเนอเรชันวายมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนรุ่นพ่อแม่ ทั้งแนวคิด ค่านิยม และพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกับคนรุ่นก่อน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการดำเนินชีวิต การบริโภค การเลือกอาชีพ การเลือกสถานที่ทำงาน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นต้น เนื่องจากคนกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ พร้อพร้อมด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และยังมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคล ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง และปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมไทยในปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีต
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและอิทธิพลที่มีต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในอนาคต
3. เพื่อนำเสนอแนวโน้มและทิศทางการใช้รูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในรูปแบบใหม่มาประยุกต์ในการปรับปรุงยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้องกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในรูปแบบใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันพร้อมด้วยนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 ตลอดจนแผนแม่บทในการพัฒนาด้านสังคม และแผนงานนโยบายต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตศึกษาดังนี้

1. ศึกษาบริบทสภาพทั่วไปด้านประชากร พฤติกรรม ทักษะคิดในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมไปถึงบทความ เนื้อหา ทางวิชาการ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้
2. ขอบเขตด้านประชากร พื้นที่ พฤติกรรม และทัศนคติ โดยจะใช้ข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม มาทำการพิจารณาศึกษา เพื่อให้ได้มาในข้อมูลทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกมาเป็นผลลัพธ์ในงานวิจัยนี้
3. จะใช้ข้อมูลและเวลาศึกษา ตั้งแต่ พ.ย.63 – พ.ค.64 ซึ่งรวมไปถึงการศึกษาวิจัยทั้ง ทุกระยะ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา และรวมถึงนโยบายมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยจะศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในรูปแบบใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยจะศึกษาพฤติกรรม ทักษะคติของประชากรในประเทศไทยทุกช่วงวัย ซึ่งจะวิจัยผลกระทบในด้านวัฒนธรรม สังคม ทักษะคติ พฤติกรรม และความแตกต่างทางความคิดของคนในชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ภาครัฐได้กำหนดเป็นเป้าหมาย รวมทั้งผลกระทบและปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่องานวิจัยนี้ โดยดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำราและเอกสารต่างๆ
 - 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จากผู้ทำหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสังคม
2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่างๆ
3. การนำเสนอข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการวิจัย ข้อมูลปฐมภูมิจากการวิจัยจากผู้ทำหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรมทางสังคม

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่ออิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงของสังคมคือการที่ไม่หยุดยั้งในการพัฒนาให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เปลี่ยนไปตามพฤติกรรมและความต้องการของสังคมในยุคจากนี้ไปจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและไม่เหมือนในทศวรรษที่ผ่านมาอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นจากเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จากวิวัฒนาการทางสังคมที่เปิดกว้าง ในขณะที่โลกก็แคบลงด้วยอินเทอร์เน็ต จากโลก Social Media ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นที่เราทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อตามให้ทันกระแสโลก เพราะถ้าเราไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต เราก็จะไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และปรับตัวในการใช้ชีวิตให้ตรงกับความต้องการของคนรุ่นต่อไปได้ และนั่นก็หมายความว่าเราจะหลุดไปจากวงจรของกระแสสังคมโลก โดยในยุคปี 2020 จะมีกระแสที่จะทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะมีกระแสดังต่อไปนี้

1. **Green Concept:** กระแสของการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมจะมีมากขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการทำธุรกิจในโลกยุคหน้า และข้อสำคัญคือ การเดิมที่เป็น “การสมัครใจ” จะกลายเป็น “การที่ต้องมี” สำหรับผู้ประกอบการในยุคปี 2020 เนื่องจากกระแสความใส่ใจกับแนวคิดสีเขียวจะมีมากยิ่งขึ้น
2. **Innovative technology:** เป็นยุคที่เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มตัวในการดำรงชีวิตของคนเรา ทำให้เกิดนวัตกรรมอย่างมากมายในโลกยุคปี 2020 เราจะได้เห็นความอัจฉริยะของสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ชีวิตจะถูกยกระดับคุณภาพและเพิ่มความสะดวกสบาย ภายใต้อาณาจักรของสื่อโซเชียลมีเดียของผู้คนในสังคม
3. **Healthy Society / Aging Society:** จากนี้ถึงปี 2020 จะเห็นว่า คนเราได้เริ่มเอาใจใส่ต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพมากขึ้น เป็นยุคของสังคมคนรักสุขภาพอย่างแท้จริง มนุษย์จะหัน

มาดูแลชีวิต เลือกรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ส่งผลให้ร่างกายแข็งแรง และมีอายุยืนยาวขึ้น รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ส่งผลให้อัตราการตายของประชากรโลก ลดลง โลกจะเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง โดยคาดว่าผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั่วโลก

จะเห็นว่า ในอนาคตคนเราจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวัน การดูแลรักษาสุขภาพ หรือทางการแพทย์ที่มีเทคโนโลยีมาช่วยในการรักษามากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันอันตรายจากภัยพิบัติที่เกิดจากผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนักหน่วงในอดีต เทรนด์เหล่านี้จะส่งผลกระทบไปยังการดำเนินธุรกิจในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นภาคการผลิต หรือภาคการบริการ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเมื่อเทียบกับอดีต

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน ทักษะคน และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้คนย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ในยุค 90's คือ ยุคที่คาบเกี่ยวระหว่างยุคอะนาล็อก และยุคดิจิทัล ที่ทุกสิ่งทุกอย่าง ยังไม่ได้เชื่อมโยงถึงกันได้ง่ายดาย และรวดเร็วดังเช่นทุกวันนี้ ดังนั้น จะมีอายุ 12 ปีขึ้นไปในช่วงปี ค.ศ.1990-1999 (พ.ศ. 2533-2542) หรือก็คือมีช่วงเวลาวัยรุ่นอยู่ในช่วงปี 90 ซึ่งเป็นยุค Analog ทุกสิ่งทุกอย่าง ยังไม่ได้เชื่อมโยงถึงกันได้ง่ายดาย และรวดเร็วดังเช่นทุกวันนี้ เมื่อโลกหมุนเข้าสู่ยุคดิจิทัล นาฬิกาชีวิตคนเรา และทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวต่างหมุนในจังหวะเร็วขึ้น ก็ทำให้ทุกอย่างซบับ ปรับเปลี่ยนรวดเร็ว ชนิดที่ว่า หากจะอยู่รอดได้ในยุคนี้ ไม่ว่าจะเป็ภาคธุรกิจ หรือคนทั่วไป ต้องมีความพร้อมที่จะปรับตัวตลอดเวลา ซึ่งเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงระหว่าง “ยุค 90's” และ “ยุคดิจิทัล” โดยมีความแตกต่างของ ทักษะคน วิถีชีวิต พฤติกรรมการเสพสื่อ และการใช้จ่ายของสองยุค สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน อย่างเช่น

1. ทักษะคน โดยการใช้ชีวิตยุค Analog – Digital อินเทอร์เน็ตไม่ใช่ New Normal แต่คือสิ่งที่ทุกคนเข้าถึงได้ ซึ่งอินเทอร์เน็ตหรือดิจิทัลถือเป็น “New Normal” ของสังคม แต่ทุกวันนี้ดิจิทัล คือสิ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนยุคนี้ไปแล้ว เช่น โรงเรียน ใช้สื่อดิจิทัลในการติดต่อนักเรียน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของโรงเรียน หรือ ในงานราชการ ในอดีตเอกสารถูกส่งมาทางแมสเซนเจอร์ หรือทางไปรษณีย์ แต่ปัจจุบันถูกส่งผ่าน LINE และอีเมล ขณะเดียวกัน เมื่อก่อน คนส่วนใหญ่ มองว่าคนใช้ดิจิทัล คือคนที่อยู่ในเมืองหรือคนรุ่นใหม่ใช้กัน แต่ทุกวันนี้ไม่ได้เป็นเช่นนั้นแล้ว เพราะคนต่างจังหวัดที่อยู่อาศัยนอกเมือง ก็ใช้ดิจิทัลเช่นเดียวกับคนที่อยู่อาศัยในเมืองเช่นกัน

2. วิถีชีวิต (Way of Life) ของยุค 90s กับ ยุคดิจิทัล แตกต่างกันชัดเจน แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงคือ สังคมไทยยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรม ในช่วงยุค 90s สังคมไทย เป็นสังคมเกษตรกรรม ในขณะที่วิถีชีวิตของกลุ่มผู้สูงวัยในต่างจังหวัด ยุคนั้นนิยมทำเกษตรกรรม และทำงานหัตถกรรม ส่วนคนหนุ่มสาวในต่างจังหวัด มีมุมมองว่าต้องการทำงานในโรงงานมากกว่า ในปี 2017 สังคมไทย ยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรม ขณะที่วิถีชีวิตของกลุ่มผู้สูงวัยในต่างจังหวัด เปลี่ยนจากทำหัตถกรรม แต่เข้าสู่ งานภาคบริการ เช่น ร้านกาแฟ งานส่วนโรงแรม ส่วนคนรุ่นใหม่ ต้องการมีธุรกิจของตัวเอง ในรูปแบบ e-SME ต่อมาปี 2019 ประเทศไทยก็ยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรม แต่ในขณะที่วิถีชีวิตของคนสูงวัย

กลับมาทำงานหัตถกรรม เพราะรู้สึกมีคุณค่า และมีความภาคภูมิใจ ส่วนคนรุ่นใหม่ ต้องการกลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตัวเอง เพื่อให้บ้านเกิดมีการเติบโตอย่างยั่งยืน

ชีวิตประจำวันยุค '90s มีแต่ Routine แต่ยุคดิจิทัล เมื่อคนเข้าถึงอินเทอร์เน็ต จึงอยากพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งชีวิตประจำวัน (Days in a life) ในยุค 90s กับยุคดิจิทัล มีความแตกต่างกัน ถ้าในอดีต กิจกรรมในชีวิตประจำวันเป็นแบบ Routine คือ ตื่นเช้ามา ทำอาหารเช้า จากนั้นรับประทานอาหารเช้า เสร็จแล้วออกไปทำงาน เมื่อถึงเวลาพักเที่ยง รับประทานอาหารกลางวันแถวที่ทำงาน แล้วทำงานต่อ จนได้เวลาเลิกงาน เดินทางกลับมา และในช่วงเย็น ถึงช่วงค่ำ เป็นเวลาพักผ่อน คุยกับเพื่อน ดูละคร เมื่อละครจบ ได้เวลาเข้านอน ซึ่งตรงกันข้ามกับยุคดิจิทัล เมื่อคนเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่างๆ จากทั่วโลกได้ ทำให้ผู้บริโภคยุคนี้ ต้องการพัฒนาชีวิตของตัวเองให้ดีขึ้นในทุกวัน เช่น หางานใหม่ที่ดีกว่า หรือพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของตนเองให้ดีขึ้นเรื่อยๆ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทหารายได้เสริม เพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น ในยุค 90's ด้านงานราชการและงานแบงก์มาแรง แต่ยุคดิจิทัล ฮิตเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก อยากเที่ยว อยากพัก ทำได้ทุกเมื่อ ซึ่งสำหรับวิธีการทำงานของยุค 90's กับยุคดิจิทัล แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยยุค 90's ทักษะของคน มองว่าชีวิตไม่มีทางเลือกมากนัก เมื่อเรียนจบมาคนส่วนใหญ่เลือกทำงานราชการ งานธนาคาร หรือบางคนเป็นเจ้าของกิจการ ต้องการสร้างบริษัทให้มีลูกน้องเยอะๆ เพื่อแสดงให้ถึงความสำเร็จ และอำนาจของตนเอง แต่ในยุคดิจิทัลที่คนคิดการทำงานของคนเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตอย่างสิ้นเชิง คนยุคนี้มองว่ามีอิสระในการเลือก ไม่จำเป็นต้องทำตามคนรุ่นก่อน จึงทำให้ Aspiration ของคนยุคดิจิทัล ต้องการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก ไม่จำเป็นต้องมีพนักงาน หรือลูกค้าจำนวนมาก และเมื่ออยากพักร้อน อยากเที่ยว ก็ลาพักร้อน และไปเที่ยวทันที!

3. พฤติกรรมรับสื่อและช่องทางการสื่อสาร จาก “ทีวี – วิทยุ” สู่อะไร “Online Streaming” ในส่วนพฤติกรรมการรับสื่อของผู้บริโภคในแต่ละยุคสมัย ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ในยุค 90's มี 5 สื่อหลัก คือ สื่อโทรทัศน์, วิทยุ, สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อนอกบ้าน และ สื่อ ณ จุดขาย ขณะที่ยุคดิจิทัล จากสื่อโทรทัศน์ ถูกแชร์ไปกับ YouTube, LINE TV, Mello และ Facebook Live สำหรับสื่อวิทยุ ถูกแชร์ไปให้กับ YouTube, Joox หรือ Music Streaming และแอปพลิเคชันวิทยุ ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์ ปัจจุบันคนย้ายจากการอ่านคอนเทนต์บนสิ่งพิมพ์ ไปรับคอนเทนต์จาก Facebook Feed, twitter และ Facebook Live สื่อนอกบ้าน จากบิลบอร์ดธรรมดา เปลี่ยนเป็นบิลบอร์ดแบบ LED แต่สำหรับ Roadshow หรือรถแห่ ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในต่างจังหวัด นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีแอปพลิเคชันที่นิยมในการใช้ ได้แก่

3.1 แอปพลิเคชันข่าว พบว่าคนนิยมติดตามข่าวสาร ผ่าน Facebook, YouTube, IG, Twitter

3.2 แอปพลิเคชันสนทนา คนนิยมติดต่อสื่อสารกันผ่าน LINE และ Facebook Messenger

3.3 แอปพลิเคชันความบันเทิง คนนิยมรับชมคอนเทนต์บันเทิง ผ่าน YouTube, Google บ่งชี้ได้ว่าเมื่อผู้บริโภคอยากดูคอนเทนต์ความบันเทิงอะไร จะใช้ Search Engine ค้นหา นอกจากนี้ยังมี LINE TV, JOOX, Mello, Netflix

3.4 แอปพลิเคชันด้านการเงิน คนนิยมใช้แอปฯ กรุงไทย และเคแบงก์มากที่สุด เพราะถ้าเป็นคนต่างจังหวัด เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังทำงานรับราชการ และลูกค้ากลุ่มใหญ่ของธนาคารกรุงไทย คือ หน่วยงานราชการ ดังนั้นเมื่อเงินเดือนเข้าบัญชี เขาจะถอนเงินออกจากบัญชีกรุงไทย แล้วเอาเงินย้ายไปเข้าบัญชีเคแบงก์

3.5 แอปพลิเคชัน Search ยังคงเป็น Google ตามมาด้วย Facebook

3.6 แอปพลิเคชันด้านการท่องเที่ยว คนนิยมแอปฯ ตอบโจทย์ Total Solution เช่น Traveloka, Booking.com และมีแอปฯ ของสายการบินอย่าง Airasia และ Nok Air

4. การใช้จ่ายของคนยุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยี ทั้งหารายได้เพิ่มขึ้น และจ่ายเงินได้ง่าย สะดวกขึ้น โดยแบ่งเป็น “Money In” เงินเข้ามาอย่างไร กับ “Money Out” คือ ใช้เงินอย่างไร สำหรับ “Money In” พบว่าคนยุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการหารายได้ ไม่ว่าจะเป็นรายได้ประจำ หรือรายได้เสริมก็ตาม เช่น เปิด Facebook Page ของตัวเอง เพื่อขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งไม่ได้มีแค่ลูกค้าคนไทยเท่านั้น แต่ยังมีออเดอร์จากลูกค้าต่างประเทศ สั่งซื้อสินค้าเข้ามาด้วย ขณะที่บางคน ได้นำ Passion ของตนเอง ผันตัวไปเป็น YouTuber ด้านที่ตนเองชื่นชอบ และถนัด หรือคนที่เปิดกิจการ Home stay ได้ติดตั้งเทคโนโลยี QR Code ของ Alipay เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจีน ซึ่งปัจจุบัน นักท่องเที่ยวจีน และรัสเซีย เป็นสองนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีการใช้จ่ายมากที่สุด เพราะฉะนั้นค่าเงินหยวน กับค่าเงินรูเบิลรัสเซีย จึงเป็นค่าเงินใหญ่ในเวลานี้ ขณะที่ “Money Out” พฤติกรรมการใช้จ่ายระหว่าง คน 2 รุ่นแตกต่างกัน คือ กลุ่มผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ใช้จ่ายไปกับการซื้อของกินของใช้เข้าบ้าน, ผลิภัณฑ์ดูแลส่วนบุคคล, ค่าเล่าเรียนลูก และลอตเตอรี่ หรือหวย ซึ่งช่องทางซื้อหวยในปัจจุบัน ใช้วิธีซื้อผ่าน LINE และโอนเงินทันที ส่วนคนรุ่นใหม่ ใช้จ่ายไปกับการซื้อเกม เครื่องสำอาง โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ และรถยนต์ไฮบริดรุ่นใหม่ นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยส่วนใหญ่ ถูกกระตุ้นให้ใช้จ่ายได้ง่ายขึ้น เมื่อเจอกับโปรโมชั่นส่วนลด ขณะที่ช่วงเวลาที่คนไทยส่วนใหญ่ใช้จ่าย คือ ช่วงของที่จำเป็นทั้งหมด แต่การใช้จ่ายแต่ละครั้ง ต้องการคุ้มค่างกับเงินที่จ่ายไป ส่วนสถานที่ที่คนไทยยุคดิจิทัลใช้เงิน พบว่าปัจจุบันคนไทย ใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า ผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ เช่น LAZADA, Shopee อย่างไรก็ตามพบว่า คนต่างจังหวัด ยังคงเดินตลาด หรือไปซูเปอร์มาร์เก็ต แต่ไม่ได้ไปเพื่อซื้อของ แต่ไปเพื่อเปิดหูเปิดตาหรืออัปเดตสิ่งใหม่ๆ

อิทธิพลของกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม

วิธีที่จะคาดการณ์อนาคตได้อย่างแม่นยำคือ การพยายามเข้าใจปัจจุบันให้ได้ในทุกมิติทุกมุมมอง วิสัยทัศน์และมุมมองของ Mega Trends ที่จะเกิดขึ้นในทศวรรษหน้าที่แม้ดูเหมือนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระยะยาว แต่ก็มีหลายๆ ประเด็นได้เริ่มเปลี่ยนแปลงและเห็นผลกระทบแล้วในปัจจุบัน ที่นี้เรามาดูกันสิว่าเป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ มีดังต่อไปนี้

1. ความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยี (Technological breakthroughs) แนวโน้มสำคัญประการแรกคือ พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีที่นอกจากจะรวดเร็วไปเรื่อยๆ แล้วยังสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น ด้วยราคาที่ถูกลงเรื่อยๆ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าในช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน และยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การพัฒนาสังคมและธุรกิจและอื่นๆ

2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (demographic shifts) การเปลี่ยนถ่ายชั่วอำนาจทางเศรษฐกิจจากกลุ่มประเทศมหาอำนาจไปสู่ตลาดเกิดใหม่ (emerging economies) และการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรที่คาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นหรือลดลงอย่างรวดเร็วในอีก 10 ปีข้างหน้าจะส่งผลกระทบต่อแรงกดดันในเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งรูปแบบและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคล บรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคม ผลกระทบหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การ

เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ (aging society) ในขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยทำงาน (Working society) กำลังปรับตัวลดลง

3. การเปลี่ยนอำนาจเศรษฐกิจของโลก (shift in economic power) เป็นที่ทราบกันดีว่า ในระยะเวลาช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจของโลกได้ถูกขับเคลื่อนโดยตลาดเกิดใหม่ (Emerging markets) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่มีอัตราการเติบโตสูงในกลุ่มที่เรียกว่า E7 ได้แก่ จีน, อินเดีย, บราซิล, รัสเซีย, อินโดนีเซีย, เม็กซิโก และตุรกี ถึงแม้ทิศทางการขยายตัวของกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ จะเผชิญกับความอ่อนแอในปีนี้ หลังจากตลาดพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐฯ และกลุ่มสหภาพยุโรป (อียู) เห็นสัญญาณการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงเชื่อว่าประเทศในกลุ่ม E7 จะเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกในระยะยาว โดยหากไปดูอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศนี้ จะพบว่า GDP เพิ่มขึ้นอย่างมากจนมีขนาดใหญ่เกือบสองเท่าของ GDP ในกลุ่ม G7 หรือกลุ่มประเทศมหาอำนาจเดิมซึ่งประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา, ญี่ปุ่น, ฝรั่งเศส, เยอรมนี, อิตาลี, สหราชอาณาจักร และ แคนาดา

4. การขยายตัวของชุมชนเมือง (accelerating urbanisation) เมกะเทรนด์ที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะเชิงประชากรศาสตร์ที่มี การขยายตัวหรือการเพิ่มปริมาณของสังคมเมือง การขยายตัวของชุมชนเมืองไม่เพียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่ของวิถีในการดำรงชีวิต ตลอดจนรูปแบบของการจับจ่ายใช้สอย แต่ยังทำให้เกิดความจำเป็นในการสร้างเมกะโปรเจกต์ใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคขนาดใหญ่ เช่น การสร้างสนามบิน รถไฟฟ้าความเร็วสูง หรือท่าเรือขนส่งสินค้า รวมถึงระบบการศึกษา ระบบประกันสุขภาพ และการจ้างงานต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของคนเมือง นอกจากนี้ อัตราการใช้โซเชียลมีเดีย อินเทอร์เน็ต และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ออนไลน์ก็จะเพิ่มสูงตามไปด้วย

5. การขาดแคลนทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศ (climate change and resource scarcity) คือการขาดแคลนทรัพยากรและผลกระทบจากปัญหาสภาพภูมิอากาศที่ไม่เพียงแค่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังกระทบถึงภาคธุรกิจและสังคมอีกด้วย มีการคาดการณ์ว่าความต้องการพลังงานในโลกจะเพิ่มถึง 50 เพอร์เซ็นต์ในปี 2573 ในขณะที่ความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำและอาหารจะพุ่งสูงถึง 40 เพอร์เซ็นต์ และ 35 เพอร์เซ็นต์ตามลำดับ4 ซึ่งเทรนด์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายต่างๆ เช่น จะทำอย่างไรถึงจะสามารถมีทรัพยากรเพียงพอต่อความต้องการของสังคมได้ หรือจัดหาแหล่งพลังงานจากที่ไหน ในรูปแบบใด เพื่อรองรับกับการขยายตัวของประชากรโลก ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันในการจัดโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและมีการรณรงค์ให้เกิดการใช้พลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในขณะเดียวกัน ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นและกลายเป็นเมกะเทรนด์ที่ทุกประเทศต้องคำนึง เช่นเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก หรือที่เรียกง่ายๆ ว่า ปัญหาโลกร้อน ก็จะส่งผลกระทบต่อมากขึ้นในอนาคตเช่นเดียวกัน

6. การแผ่ระบาดของโรคระบาดในไทย จากสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน ทำให้เกิดเป็นตัวกระตุ้นในด้านการเปลี่ยนแปลงดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ซึ่งเกิดขึ้นไปทั่วโลก ทำให้เกิดการใช้ชีวิตที่ต้องเว้นระยะห่างเพื่อป้องกันการระบาดของโรค จึงเป็นสาเหตุสำคัญและมีผลในด้านการดำรงชีวิตที่ผิดปรกติจากเดิม จากอิทธิพลจากโรคระบาดในครั้งนี้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันไม่เป็นปรกติเหมือนแต่ก่อน ด้วยเหตุนี้ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญและส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกระทันหัน ทำให้มีผลกระทบอื่นๆ ตามา

7. การใช้นโยบายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีต่ออิทธิพลการดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศ ซึ่งการบริหารงานของภาครัฐจะเป็นตัวสะท้อนถึงทิศทางในการใช้ชีวิตของประชาชนอีกด้านหนึ่งว่าจะมีทิศทางไปในด้านใด โดยจากการที่ภาครัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อไว้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งมีนโยบายในหลายๆ ด้านที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะมาแทนที่ของเดิม ซึ่งจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อคนผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากให้การเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยี เพื่อให้ใช้และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่

ผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลจากการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่องโรคระบาด ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอยู่ตลอด รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจโลกที่ถดถอยทำให้เกิดสภาวะเศรษฐกิจหยุดชะงัก ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดผลกระทบในด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

2. ด้านสภาพแวดล้อม ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ย่อมเปลี่ยนไปตามสภาพกาลเวลา ซึ่งจากการเปลี่ยนทางกายภาพของสังคมจึงทำให้เกิดการขยายตัวทั้งในด้านประชากรและการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม อย่างเช่น สมัยก่อนที่พักอาศัยจะต้องมีอาณาบริเวณมีที่สำหรับทำกิจกรรมผ่อนคลาย แต่ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมทำให้เกิดที่อยู่อาศัยอย่างแออัดเป็นชุมชน จึงทำให้เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยในแนวตั้งอย่างคอนโด แพลต อพาร์ทเมนท์ ซึ่งจะแตกต่างจากเมื่อก่อนที่จะต้องสร้างบ้านบนพื้นดิน รวมไปถึงการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด ทำให้มีความสะดวกสบายมากขึ้นเป็นส่วนที่ทำให้เกิดเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการแย่งชิงทรัพยากรอย่างมีจำกัดโดยประชากรที่มีอยู่เป็นจำนวนมากที่ไม่สัมพันธ์กับทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด และการเกิดภัยพิบัติต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุที่ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมไทย

3. ด้านสังคม ซึ่งรวมไปถึงทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรม ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งจุดนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยอย่างมาก โดยเด็กสมัยใหม่มีความคิดแบบก้าวกระโดดและมีความคิด ทัศนคติ ของตนเองแบบนอกรอบจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก และทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ซึ่งจะได้เห็นและแสดงออกมาทางกิจกรรมทางสังคม เช่น การประท้วงที่เกี่ยวกับการเมือง การสร้างลัทธิความเชื่อแบบใหม่ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตประจำวันและในอนาคต โดยจะเป็นตัวแปรหลักในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมไทยเป็นหลักและเป็นตัวกำหนดทิศทางที่จะทำให้สังคมไทยเดินไปไหน

4. ด้านนโยบายของภาครัฐ เป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นตัวกำหนด กฎ ระเบียบ และอื่นๆ ที่มีการจำกัดสิทธิในการใช้ดำเนินชีวิตและเป็นการควบคุม ดูแลชีวิตของคนในสังคมไทย ซึ่งจากการที่ภาครัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย กฎหมาย และอื่นๆ มาบังคับใช้นั้น จะมีข้อดีและข้อเสียตามมาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยและจะทำให้เกิดการกระทบการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลในสังคมไทย ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจะต้องคำนึงผลกระทบที่จะตามมาในการออกกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และอื่นๆ ที่จะต้องมาบังคับใช้ในสังคมไทย เพราะในการออกกฎ

กำหนดข้อบังคับต่างๆ นำมาบังคับใช้จะมีผลต่อการดำเนินชีวิตและจะมีผลกระทบทั้งในผลดีและผลเสียตามมา และอาจจะเป็นตัวเร่งหรือเป็นตัวถ่วงถอยในการพัฒนาประเทศไทย อย่างเช่น การออกกฎหมายด้านภาษี ถ้าเกิดการขั้บเพดานภาษีขึ้นจะเป็นผลดีต่อการจัดเก็บเงินรายได้เข้ารัฐ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการจับจ่ายซื้อสินค้าที่จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นต่อการดำรงชีพในประจำวัน ซึ่งจะส่งผลต่อจ่ายซื้อสินค้าน้อยลงของประชาชน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยในด้านนโยบายภาครัฐถือเป็นตัวสำคัญและเป็นตัวชี้ชะตาอนาคตของประเทศอย่างหนึ่งว่าจะดำเนินไปด้านไหนในอนาคต และจะส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนภายในประเทศต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต New Normal

แนวโน้มและทิศทางการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ของสังคมไทยในอนาคต

แนวโน้มทิศทางการคาดการณ์และวิเคราะห์อนาคตเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในสังคมไทยที่จะเปลี่ยนแปลงไป เพื่อตอบโจทย์การวิจัยเรื่องอนาคตของการใช้ชีวิตของคนไทย โดยการศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ผ่านการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจากในอดีตย้อนหลังจนถึงปรากฏการณ์ในปัจจุบัน ผ่านการวิเคราะห์ด้วยวิธีการศึกษาเทรนด์แนวโน้มเพื่อนำเสนอภาพสังคมหลากหลายมิติที่เป็นไปได้ในอนาคต โดยครอบคลุมด้านเพศสภาพ สังคม วัฒนธรรม ครอบครัว เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งสามารถสรุปการวิเคราะห์ที่ได้เป็น 10 ปรากฏการณ์สำคัญ ซึ่งประเมินแล้วว่าอาจจะเกิดขึ้นในระยะเวลา 15 ปี ข้างหน้า ดังนี้

1. อาชีพในอนาคตที่ไม่มีวันเกษียณ ปรากฏการณ์ด้านการพัฒนาสายงานและอาชีพในอนาคตนั้นอาจนำไปสู่การที่ไม่มีอายุสำหรับการเกษียณ การกำหนดอายุสำหรับเกษียณจะกลายเป็นข้อตกลงระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเป็นหลัก เพราะรูปแบบการทำงานในอนาคตนั้นสะท้อนความเป็นไปได้ของสถานที่ทำงานในรูปแบบที่ไม่มีข้อจำกัดด้านอายุ (Ageless Workplace) อีกต่อไป เสมือนการไปทำงานคือการไปเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เพื่อตอบโจทย์การทำงานโลกอนาคตด้วยเช่นกัน

2. ความเชี่ยวชาญสู่โลกอนาคต เนื่องด้วยการแข่งขันที่สูงมากขึ้น ทำให้การพัฒนาความเชี่ยวชาญของคนยุคถัดไปจะอยู่ในรูปแบบการเรียนรู้เพื่อวุฒิการศึกษาไปพร้อมกับการสร้างแบรนด์ถึงความเชี่ยวชาญของตนเองผ่านช่องทางออนไลน์หรือช่องทางอื่นๆ ไปพร้อมกัน

3. อัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่สำคัญอีกต่อไป ปรากฏการณ์ด้านเพศสภาพในอนาคตนั้นถูกคาดการณ์ว่าอาจไม่มีความสำคัญอีกต่อไป มีการมองข้ามเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศของคน โดยให้ความสำคัญกับเรื่องทักษะความสามารถและความเป็นมนุษย์เป็นหลัก และเริ่มมีความแตกต่างทางเพศสภาพที่เปลี่ยนไปมากกว่าเพียงแค่สองเพศเท่านั้น เป็นกลุ่มหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) หรือมากกว่า กรณีตัวอย่างการจำแนกเพศของผู้ใช้ในโลกออนไลน์สามารถจำแนกแบ่งเพศได้มากถึง 58 ลักษณะ เพื่อสะท้อนความเป็นตัวตนของคนในยุคปัจจุบันให้มากที่สุด

4. ครอบครัวสะท้อนความหลากหลายในอนาคต การยอมรับความหลากหลายทางเพศสภาพที่เพิ่มขึ้นจะนำไปสู่ครอบครัวในอนาคตที่จะมีทั้งคู่สมรสข้ามเพศที่เป็นทั้งแม่และพ่อในครอบครัวเดียวกัน พ่อแม่ที่เป็นคู่ชายรักชาย หรือคู่หญิงรักหญิง หรือแม้กระทั่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ด้านการเจริญพันธุ์ที่จะนำไปสู่การเป็นพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวมากขึ้น ต่างจากภาพครอบครัวในอดีตที่มักอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งพ่อแม่ลูก และปู่ย่าตายาย

5. ภาวะผู้นำในอนาคต ต่อเนื่องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับความเปลี่ยนแปลงด้านการยอมรับทางเพศสภาพในอนาคตที่ไม่มีความแตกต่างทางอัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งในอดีตภาพของผู้นำในยุคถัดไปจะไม่ได้ยึดติดกับลักษณะแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchal Leader) โดยในปัจจุบันเริ่มมี

แนวโน้มและพัฒนาการไปสู่ความหลากหลายของผู้นำมาขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่เป็นหญิง เกย์ ผู้หญิงข้ามเพศ และผู้ชายข้ามเพศ

6. กฎหมายกับความสัมพันธ์ของคนและเทคโนโลยี ในอนาคตจะมีการเปิดใจยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างคนและเทคโนโลยีที่มีมากขึ้น และอาจนำไปสู่การปรับกฎหมายเรื่องการยอมรับความสัมพันธ์ของคู่สมรสระหว่างมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ได้ เนื่องด้วยการพัฒนาปรับปรุงของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สูงมากขึ้น

7. อนาคตสะท้อนเชื้อชาติที่มีความเป็นลูกผสม ความเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นลูกครึ่งหรือการแต่งงานมีคู่ครองข้ามเชื้อชาติหรือข้ามประเทศ จนมีทายาทหรือคนรุ่นถัดไปในสังคมไทยที่มีพื้นฐานหลากหลายเชื้อชาติจนกลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้นกว่าเดิม จากตัวเลขเลขทางสถิติที่ผ่านมาในไทยพบว่าชาวต่างชาติในภาคอีสานประมาณ 27,357 คน หรือกว่า 90% แต่งานกับผู้หญิงไทย โดยสอดคล้องไปกับแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาจาก 12,088 ไปถึง 38,403 สำหรับการขอวีซ่าคู่หมั้นชาวต่างชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสภาพการณ์นี้ต่างจากภาพอดีตที่คนในประเทศที่มีความเป็นไทยที่ชัดเจน หรือยุคปัจจุบันที่ผู้นำหลายภาคส่วนที่มีเชื้อสายไทย-จีนเป็นหลัก

8. การให้โอกาสกับกลุ่มเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นที่อาจจะเรียกได้ว่าปรากฏการณ์สองเต้าน้อย หมายถึงกลุ่มเด็กที่เพิ่งเกิดหรือกำลังจะเกิดในอนาคต เนื่องด้วยแนวโน้มของเด็กที่จะเกิดน้อยลงเรื่อยๆ ทำให้สมาชิกในครอบครัวทุ่มเทให้ความสำคัญกับเด็กเกิดใหม่เป็นอย่างมาก ต่างจากอดีตที่จะเน้นความสำคัญไปที่กลุ่มวัยทำงานหรือวัยกลางคนที่เป็นกลุ่มขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก ส่วนปัจจุบันจะเน้นการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงวัยที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหากได้รับการปรับเปลี่ยนทักษะ (Reskill) จะเกิดแนวโน้มที่จะกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานอีกครั้ง แต่ภาพอนาคตจะเน้นไปที่กลุ่มเด็กตามปรากฏการณ์สองเต้าน้อย ซึ่งมีกรณีศึกษาจากประเทศจีนที่สมาชิกในครอบครัวทั้งปู่ย่าตายายและพ่อแม่จะดูแลเด็กเล็กซึ่งเป็นสมาชิกใหม่คนเดียวของบ้าน เนื่องด้วยแนวโน้มจำนวนของเด็กที่จะเกิดนั้นน้อยลงทุกปี

9. การเติบโตของเมืองรองตามภูมิภาค การแบ่งภูมิภาคในอนาคตจะพัฒนาตามรูปแบบการขยายของเมืองรองมากขึ้น ตามเส้นทางการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนความเร็วสูงที่เชื่อมต่อไทยและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค ภาพการเติบโตของเมืองรองในอนาคตนั้นพัฒนามาจากการแบ่งส่วนภูมิภาคในอดีตที่ให้ความสำคัญในรูปแบบเมืองหลักของแต่ละส่วนภูมิภาค เช่น เชียงใหม่ เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ

10. อนาคตการเมืองสะท้อนรูปแบบกลุ่ม มีความเป็นไปได้ของการเมืองในอนาคตสะท้อนรูปแบบกลุ่มคนที่มีความสนใจประเด็นใกล้เคียงกัน (Clan Based Politics) เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อม แนวคิดการแสดงออกทางการเมืองที่ไปในทิศทางเดียวกัน หรือประเด็นหลักของการอยู่อาศัยของชุมชนกับนวัตกรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำ ผลการวิจัยไปประกอบการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายที่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนดังกล่าว ซึ่งจะสะท้อนถึงหน้าต่างแห่งโอกาส (Windows of Opportunity) ที่สังคมไทยจะได้รับประโยชน์จากคนรุ่นใหม่ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีพลัง

ความคิดสร้างสรรค์และความรู้ที่น่าจะก่อให้เกิดคุณค่าบางประการแก่ ชุมชนท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้ เช่น

1. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่จากชุมชนเมืองไปสู่ชนบทไทย โดยสนับสนุนการจัดการศึกษาและให้โอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชน อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งจัดสรรอาชีพที่เหมาะสมและสร้างสภาพแวดล้อมที่ทันสมัยภายใต้อัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อรองรับและดึงดูดให้คนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพได้ทำงานในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพประชากรคนรุ่นใหม่ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีองค์ความรู้เพียงพอในการสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง สามารถดูแลครอบครัว และเป็นพลังหนุนเสริมความเจริญให้กับเศรษฐกิจของชุมชน

2. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ในชนบทไทยได้มีบทบาทในการเข้าร่วมเป็นผู้นำหรือสมาชิก และได้ร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน อาทิ กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ ชมรมต่างๆ รวมถึงกลุ่มอาสาสมัครทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและเป็นการดึงศักยภาพพลังความคิด สร้างสรรค์ ตลอดจนความรู้ความสามารถของคนรุ่นใหม่ในการช่วยพัฒนากลุ่มหรือองค์กรในชุมชนให้เจริญก้าวหน้าซึ่งกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนเหล่านี้ถือเป็นทุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน

3. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมแนวคิดการพัฒนาสมัยใหม่ผ่านนโยบายของภาครัฐ อาทิ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดการจัดการสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ของคนรุ่นใหม่บนพื้นฐานอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งในด้านการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ในชนบทไทยได้ตื่นตัวต่อการพัฒนาของกระแสโลกและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อนได้

4. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการใช้สื่อสร้างสรรค์ผ่านสังคมออนไลน์ อาทิ สื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารของท้องถิ่น รวมถึงการใช้สื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ อิน스타그램 ฯลฯ ในการเป็นช่องทางสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชนไปจนถึงชุมชนกับสังคมโลก สามารถสร้างองค์ความรู้และเป็นช่องทางสร้างสรรค์ในการสร้างรายได้ให้แก่คนรุ่นใหม่ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในมิติต่างๆ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. เปิดใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงมองโลกของการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก และยอมรับว่าต้องเกิด ไม่มีอะไรมาหยุดธรรมชาตินี้ได้ ต้องหาวิธีปรับตัวอยู่กับความเปลี่ยนแปลงนี้ให้ได้อย่างไร ลดการยึดติด ไม่หลงใหลกับความคิดเห็นตนเองแต่ฝ่ายเดียว ไม่หลงปลื้มกับความสำเร็จในอดีตจนมากเกินไป ขอให้เป็นแค่รางวัลที่ได้รับในช่วงเวลาที่ผ่านมามีส่วนอนาคตคงเป็นความหวัง ใหม่ที่ต้องสร้างต่อไป เรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงด้วยใจที่เป็นธรรม เปิดกว้าง รับฟัง เป็นกลาง ไม่จับผิดโดยเอาความคิด เห็นตนเป็นที่ตั้งติดตามข่าวสารอยู่เสมอ รู้จักเลือกสิ่งที่มีประโยชน์เหมาะสมมาใช้สิ่งที่คิดว่าไม่ดี ไม่เหมาะสม เก็บเอาไว้เป็นความรู้ข่าวหรือบทความทางสื่อที่มีมากมายทุกวันนี้เป็นแหล่งเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นเป็นอย่างไร มองข่าวทุกชิ้นหรือบทความของทุกคนด้วยใจเป็นกลาง ไม่เอาบรรทัดฐานตนไปจับผิดว่าดีหรือเลว ไม่ว่าทั้งดีหรือเลวล้วนเป็นแหล่งความรู้ให้เราเลือกรับมาปฏิบัติทั้งนั้น

2. เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เป็นช่องติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอก ในการดำเนินชีวิตในยุคใหม่ต้องมีความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะโปรแกรมทำงานของ Office เป็นอย่างน้อย เพราะงานบางอย่างผู้นำไม่สามารถใช้ผู้อื่นทำแทนได้ โดยเฉพาะในการประมวลข้อมูล ที่สำคัญและไม่สามารถเปิดเผยได้ทั่วไป ผู้นำต้องเรียนรู้เรื่องราวทั่วโลกผ่านอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาคู่แข่ง เปรียบเทียบ หาตลาด คู่ค้า ขยายสินค้า รวมถึงการซื้อวัตถุดิบก็ตาม จึงจำเป็นต้องมีทักษะในการใช้ Internet เป็นช่องทางติดต่อกับโลกภายนอก ซึ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพในยุคใหม่

3. มีความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาสากล นอกจากภาษาไทยแล้ว การเรียนรู้ภาษาของโลก คือ ภาษาอังกฤษ เป็นสิ่งจำเป็นในการใช้ชีวิตในยุคใหม่ เพราะเป็นภาษาสากลที่ใช้สื่อสารทั่วโลก อีกทั้งเป็นภาษาที่ใช้ในอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก ส่วนภาษาจีน ญี่ปุ่น ก็ถือว่ามีความสำคัญเช่นกัน ความสามารถในการสื่อสารนับเป็นเครื่องมือติดต่อกับโลก และถือเป็นความได้เปรียบในการแข่งขันต่อการประกอบอาชีพ

4. ปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันต่อสถานการณ์ผ่านกระบวนการสั่งการที่รวดเร็ว ต้องยอมรับว่า ในสังคมยุคใหม่ ความสามารถในการบริหารต้องเพิ่ม มิติของเวลา(Speed)เข้ามา เกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชัยชนะนอกจากความสามารถแล้วยังถูกพิสูจน์ด้วยเรื่องของเวลา คือ “ความรวดเร็ว” อีกด้วย ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจปรับรูปแบบให้ทันต่อสถานการณ์ บนพื้นฐานความรู้ และรอบคอบสิ่งที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงต้องสื่อสารไปยังผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจ รวมถึงทุกคนในองค์กร มิฉะนั้น จะกลายเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลง ติดตามวัดผลความเปลี่ยนแปลง โดยมีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม